

România literară

Săptăminal editat de
Uniunea Scriitorilor din
Republica Socialistă România

53

LA MULȚI ANI!

EVOCARE și PERSPECTIVĂ

PĂȘIM — prin sărbătorile noastre 30 Decembrie — pe pragul lui 1977, an de luminoase trasee spre viitor, de profund evocatoare, totodată, retrospective. Un „Almanah 1877” din paginile acestui număr reamintește celor de astăzi ceea ce, acum un veac, a străbătut cerul și pământul românesc, a însuflețit generațiile de atunci, a tensionat conștiința aceluia timp adine încrăstat în istoria națională. Este anul proclamării Independenței de stat a României, anul războiului glorios pentru cea mai justă dintre cauze: afirmarea și statornicirea ca atare, în fața tuturor națiunilor, a celui mai sacru dintre drepturile unui popor; acela de a fi stăpin, deplin stăpin la el acasă, bucurându-se de bogățiile și de rodul muncii sale, proiectându-și nestingherii conștiința de sine în Europa și în lume, afirmându-și plener capacitatea, voința de propășire într-o civilizație și cultură.

Este un moment de răscruce al istoriei naționale, într-un veac generator de atâtea speranțe, stimulator al atitor certitudini colective, fremătind de o nouă dimensiune a demnității umane — prin Manifestul Partidului Comunist —, istoria națională a poporului român fiind marcată de revoluția lui Tudor, de cea — multiplu definitorie — a anului 1848, de înfăptuirea Unirii, de consolidarea condițiilor de afirmare la scara europeană a statului național român, de intrarea, ca atare, a României pe eschierul internațional, de proiectare, ca o legitimă realitate, a năzuințelor de desăvârșire a unității naționale ce avea să vină.

Momentul dialectic hotărâtor al dinamicii acestui proces avea să fie inserat în anul Independenței naționale, prin angajarea cu îndrăzneală în arena înfruntării decisive care avea să fie războiul din 1877—1878. În acest context România avea să joace un rol de prim-plan. Inteligența oamenilor săi politici (în frunte cu Mihail Kogălniceanu, animatorul „Daciei literare” din 1840, revoluționarul — cu Bălcescu, cu Alecsandri, cu Ion Ghica, cu Bărnăușii și Avram Iancu, cu frații Hurmuzaki — din 1848) arhitect al Unirii și prim șef de stat al lui Alexandru Ioan Cuza, mai apoi ministru de Externe, la fel de eficient, al României anului Independenței), patriotismul lor mereu rodnic sub semnul nobilei dăruiri intereselor supreme ale patriei; mai presus, sacrificiul de sine și faptele de eroism ale ostașilor și comandantilor armatei române; demnitățile naționale, în acest complex al unui război între două mari puteri, pe care România a știut să-o pună în lumină; opinia publică fremătind de ardență consacrarii depline a unui ideal născut de veacuri — sint tot atâtea factori definitorii ai unui centenar la sărbătorirea căruia pășim astăzi cu atâtea vibrații.

Și aceasta, constituind mai mult decât actul de re-memorare a unei drepte și convenite îndatoriri patriotice. Căci pe răboiul istoriei devenirii noastre, într-un secol de continuă dezvoltare a României moderne, a României contemporane, sint inserate, cu adincă semnificație, grandioase evenimente: întregirea țării, după jertfele primului război mondial, la 1 decembrie 1918; afirmarea tot mai puternică a clasei muncitoare, prin constituirea delașamentului ei de avangardă, partidul comunist — forța care, desăvârșind unitatea patriotică, avea să ducă la eliberarea de sub dictatura monarho-fascistă și la participarea României la lupta pină la victoria finală a Națiunilor Unite.

Deplin semnificativ, marcând, în plenitudinea lui, un proces adine revoluționar, a fost — acum 29 de ani — actul proclamării Republicii. Noul curs al destinului poporului român — făurit de el însuși pentru el însuși — a inserat momentele decisive care definesc, într-o mers imbogățită perspectivă, istoria noastră de astăzi, eferveșcența ei creatoare, sub călăuzirea Partidului Comunist.

Anul ce se încheie a fost un generator cu sporită reverberație a conștiinței noastre de sine, dinamizat de noi și noi succese ale construcției socialiste, stimulat de noi și noi amplitudini ale prezenței României, independente și suverane, pe ariile, tot mai vaste, ale eschierului internațional.

Mai mult ea oricând, corelația „intern”-„extern” a devenit o forță motrice a afirmării independenței naționale, ideal pentru care au sîngerat și s-au jertfit atâtea și atâtea generații, strălucind astăzi cu atât mai intens în lumina retrăirii veacurilor și mileniiilor ale căror purtători de sînt însemne sintem și trebuie să fim cu atât mai intens noi, constructorii celei mai avansate orinduirii.

Trăindu-ne istoria patriei pe întreg ansamblul ei dialectic: trecut-prezent-viitor, inimile noastre sintetizează mai semnificativ ca oricând marea și puternica inimă a țării. În tensiunea vibrației de simțire și luciditate a celui pe care, în fruntea Partidului nostru, purtînd în inimă „visul de aur al omenirii”, îl îmbrățișează astăzi întregul popor.

Mîndru de sine. Deplin conștient de rosturile lui în aria întregii umanități. Ca atare pășind în 1977. Anul retrăirii la indicii contemporani ai unui veac decisiv al istoriei sale.

George Ivașcu

Desen de Val. Munteanu

VREMI ÎNALTE

Sosit-au pentru țară vremi înalte
Care se-ntorc și poposesc la noi
Asemenea unor fertile ploi,
Și-a zilelor de august, calde.

Sint ore stăpinite de mișcare
Asemeni stolurilor de lăstuni,
Cu miriade zilnice minuni
Și albăstirii coline pină-n zare,

Cu faptele ca niște nestemate
Pe-un cer adine pe care îl contemplu,
Cu munții vechi asemeni unui templu,
Cu șesuri, ale grînelor palate,

Cu apele asemeni unor zale,
Pădurile asemeni unor scuturi,
Fintinile cu încrustate ciuturi —
Podoaba dulce-a frumuseții sale.

Virgil Teodorescu

România literară

COLEGIUL I

Ana Blandiana, Șerban Cioculescu, Zoe Dumitrescu-Bușulenga, Ion Horea, Nicolae Manolescu, Darie Novăceanu.

DIRECTOR: George Ivașcu. Redactor șef adjunct: G. Dimisianu. Secretar responsabil de redacție: Roger Câmpeanu.

Din 7 în 7 zile

La scara mondială

ADUNAREA GENERALĂ a Organizației Națiunilor Unite și-a încheiat lucrările celei de-a XXXI-a sesiuni în ziua de 22 decembrie 1976. Lucrările, care au durat trei luni, au prilejuit o largă analiză a situației internaționale actuale, relevându-se o serie de tendințe pozitive care acționează pe plan internațional: continuarea cursului destinderii, eforturile în direcția întăririi legalității internaționale, a democratizării raporturilor interstatale, a edificării unei noi ordini economice și politice în lume, precum — pe de altă parte — și persistența unor fenomene negative, în special a manifestărilor politice de forță, continuarea cursului inarmărilor, agravarea decalajelor economice, politica de discriminări rasiale și apartheid.

La propunerea țărilor membre ale „Grupului celor 77”, care reunește quasi-totalitatea țărilor în curs de dezvoltare, s-a convenit asupra formulei ca lucrările Adunării Generale să poată fi reluate în anul 1977, în scopul examinării rezultatelor reuniunii finale a Conferinței de la Paris privind cooperarea economică internațională. Cele două probleme care ar urma să facă obiectul acestei sesiuni: „Dezvoltarea și cooperarea economică internațională” și „Cooperarea economică între țările în curs de dezvoltare”.

E DE REAMINTIT ca profund semnificativ faptul că România a avut, la actuala sesiune a Adunării Generale O.N.U., o contribuție încă mai sporită, în raport cu anul precedent, la principalele dezbateri ale problemelor înscrise pe agenda și — inițiator sau coautor a numeroase propuneri la rezoluții — statul român a fost, prin delegația sa la O.N.U., unul dintre cei mai activi participanți la lucrările sesiunii încheiate. O dată în plus, politica externă a României, concepția președintelui său, tovarășul Nicolae Ceaușescu, în principalele probleme de pe eșichierul mondial, au fost puse în lumină, relevându-se cu o deosebită pregnanță în fața forum-ului care, anul acesta, a ajuns să numere printre membrii săi 147 de state.

NU MAI PUȚIN în celelalte organisme la scara mondială, precum, între altele, UNESCO, România și-a spus cuvântul său, eficient și prompt, în spiritul actualiei politice externe a României, determinat și conținut stimulată de secretarul general al Partidului Comunist Român. Aceasta — confirmând pe deplin aprecierea tovarășului Nicolae Ceaușescu la Adunarea Activului de partid și a cadrelor de conducere din Ministerul de Interne, din ziua de 23 decembrie: „Viața demonstrează zi de zi justetea hotărârilor, a direcțiilor stabilite în domeniul politicii internaționale de Congresul al XI-lea al partidului nostru. Toate evenimentele atestă cu putere schimbările profunde care au loc pe plan internațional în direcția creșterii forțelor socialismului, a forțelor antiimperialiste, în direcția intensificării luptei peopolelor pentru lichidarea politicii imperialiste, colonialiste și neocolonialiste, pentru asigurarea deplinei lor independențe și suveranități, pentru a-si hotărâi destinele în mod liber, fără nici un amestec din afară”.

Solidaritate internaționalistă

CU O PROFUNDĂ îngrijorare, Partidul Comunist Român a primit vestea arestării la Madrid, de către poliția spaniolă, a tovarășului Santiago Carillo, secretar general al Partidului Comunist din Spania, și a altor membri ai conducerii acestui partid. Într-o Declarație din 24 decembrie, C.C. al P.C.R., comunistii din România, întregul nostru popor cer, în modul cel mai hotărât, eliberarea imediată a tovarășului Santiago Carillo, a celorlalți militanți comuniști spanioli care s-au dovedit luptători neobosiți pentru dezvoltarea democratică a societății spaniole, pentru independența și suveranitatea Spaniei, pentru instaurarea în Europa a unor relații de încredere, securitate și cooperare pașnică între state. Opinia publică din țara noastră, organizată de masă și obștești, uniuni de creație și asociații profesionale, printre care și Uniunea Scriitorilor, și-au exprimat, în telegramele trimise guvernului spaniol, a celeiași vii sentimente de protest, cerind eliberarea celor arestați și asigurarea tuturor drepturilor de a se exprima și acționa în țara lor a comunistilor spanioli.

Tur de orizont

TOT mai numeroase telegrame din capitalele diferitelor țări vestice manifestări consacrate proclamării Republicii în România. SE INREGISTREAZĂ noi luări de poziție în problema reconvoacării Conferinței de la Geneva menită stimulării inițiativei de pace în Orientul Apropiat. GUVERNUL italian preconizează noi măsuri de susținere în 1977. O PRIMĂ reuniune a viitorului guvern al S.U.A. a avut loc în ziua de 27 decembrie. LA LISABONA, Partidul Comunist Portughez, Mișcarea Democratică Portugheză și Frontul Socialist Popular au hotărât să mențină în continuare Frontul electoral „Povo Unido”, constituit pentru alegerile municipale care au avut loc la 11 decembrie 1976. LA NEW YORK, revista internațională de literatură și artă, „Shantih”, a dedicat un număr special centenarului independenței de stat a României.

Cronica

Viața literară

Festivalul național „Cintarea României”

● În cadrul acțiunilor prilejuate de Festivalul Național „Cintarea României” în împlinirea centenarului Independenței de stat a României și cu prilejul împlinirii a 29 de ani de la proclamarea Republicii, Editura Dacia a organizat la Cluj-Napoca „Zilele Editurii Dacia”.

Manifestările au inclus, între altele, lansarea la librăria „Universității” a următoarelor noi volume prezentate de Const. Căbleșan: „Avram Iancu în conștiința poporului român” de I. Badea și Gh. Bodea, „Din nou pe drumurile patriei” de Eduard Eisenburger, „Nouă idei fixe” de Mihai György, „Urme pe apă” de Dumitru Mirocea și „George Coșbuc” de Petru Peanță.

La Casa de cultură a studenților a avut loc un recital de poezie patriotică la care și-au dat concursul: Horia Bădescu, Al. Căprariu, Ion Cocora, Ion Drăgănoiu, Aurel Gurghianu, Kiss Jenő, Vasile Igna, Lăzăr Lajos, Nicolae Prelipceanu. Totodată au fost lansate următoarele volume: „Depărtări” de

Lăzăr Lajos, „Critica ideilor literare” de Adrian Marino, „Transcrieri” de Ioan Pop, „Jubire comică” de Ritook Janos și „Teritorii” de Mirocea Zăciu. A prezentat Const. Căbleșan.

● În cadrul etapei de masă a Festivalului național „Cintarea României” la Botoșani s-au desfășurat unele manifestări culturale la care a participat un mare număr de oameni ai muncii.

Cu prilejul „Zilelor Editurii Eminescu”, la librăria „Mihai Eminescu” și la Consiliul popular al municipiului Botoșani au fost prezentate cărțile: „O viață de om, așa cum a fost” de Nicolae Iorga, ediție îngrijită de Valeriu Răpeanu, și „Clipa” de Dinu Săraru. Cei doi scriitori s-au întâlnit și cu secretarii adjuncți cu problemele de propagandă și directorii căminelor culturale din județ.

Premiera piesei „Cântemir Bătrînul” de Nicolae Iorga, prezentată de colectivul Teatrului „Mihai Eminescu”, a fost urmată de dezbateri „Istoria și

teatrul lui Nicolae Iorga”, la care și-au adus contribuția George Genoiu, Vasile Netea, Al. Cerna-Rădulescu, Valeriu Răpeanu, Dinu Săraru, Virgil Stoianescu, Paul Tutungiu.

În ultima zi, a avut loc premierele de teatru scurt: „Zina noastră” de I. D. Șerban, și „Recitindu-l pe Shakespeare” de Cristian Munteanu.

● Cu prilejul aniversării a două decenii de existență a revistei literare de limbă sîrbă „Knjivni život” din Timișoara, a avut loc o șezătoare literară organizată cu sprijinul Asociației Scriitorilor din acest municipiu. Au citit poeme patriotice Lucian Bureriu, Vl. Ciocov, I. Ciolacovici, Endre Karoly, Ilci Laza, Draga Mirianci, Ivo Muncean, Dușan Petrovici, Jiva Popovici, Nebojša Popovici, Svetomir Raicov, Erika Scharf, Damian Ureche.

● La librăria „Mihai Eminescu” din Timișoara a fost lansat volumul scri-

torului de limbă sîrbă Mirko Jifcovič, „Mărturie”. A vorbit Cedomir Cionca.

● La Ministerul Finanțelor și la liceul „Ion Neulce” din Capitală s-au desfășurat seri de poezie în cadrul festivalului „Cintarea României” la care au participat Virgil Carianopol, Florin Costiulescu, Nicolae Drăgăș.

În spiritul colaborării reciproce

● În cadrul înțelegerii de colaborare dintre Uniunea Scriitorilor din țara noastră și Uniunea Scriitorilor din R.S.F. Iugoslavia, a sosit la București Ernest Fiser.

● În cadrul înțelegerii similare cu Uniunea Scriitorilor din U.R.S.S. a plecat la Moscova G. Dimisianu.

Cenacuri și cercuri literare îndrumate de Uniunea Scriitorilor

■ Traducând în viață sarcinile trasate prin Programul de măsuri în domeniul muncii ideologice, politice și culturale, Uniunea Scriitorilor, prin Asociațiile sale din întreaga țară, va sprijini cercurile și cenacurile literare care funcționează pe lângă casele de cultură, cluburile muncitorești, întreprinderi și instituții, organe de presă județene, reviste și publicații de specialitate, bibliotecă, instituții de învățămînt, cămine culturale etc.

Publicăm în acest număr lista cenacurilor și cercurilor literare sprijinite de asociațiile de scriitori din București și Brașov.

ASOCIAȚIA SCRITORILOR DIN BUCUREȘTI

Municipiul București

■ Cenacurile literare: Casa de cultură a sectorului 4; Casa de cultură a sectorului 5 „G. Bacovia”; Casa de cultură a sectorului 1 „Tudor Vianu”; Cenacul „Mihai Eminescu”; Casa de cultură a Ateneului tineretului „Săgetătorul”; Casa de cultură „N. Bădescu”; Cenacul „Tudor Mușatescu”; Cenacul „M. Sadoveanu” la Casa corpului didactic; Cenacul „Enăchită Văcărescu”; Casa de cultură a sectorului 6: Clubul Asociației juriștilor „T. Măiorescu”; Casa de cultură a sectorului 8 „Elena Văcărescu”; Cenacul „Octavian Goga” (pe lângă Biblioteca „Dobrogeanu Gherea”); Clubul T. 4; Cenacul „G. Călinescu” al Academiei R.S.R.; Cercul literar al epigramiștilor „Cinșinat Pavelescu”; Cercul literar al sindicatului constructorilor (Clubul T.C.); Cercul literar „George Topirceanu” al Uzinelor 23 August; Cenacul „Garabet Ibrăileanu”; Cenacul Uzinelor Republica; Cenacul „V. Voiculescu” la Clubul Sindicatelor Sanitare; Cenacul Uzinei de mașini electrice.

Județul Argeș

■ Cenacurile literare: „L. Rebreanu” (Pitești) — Palatul culturii; „T. Mușatescu” (Cîmpulung) — Casa de cultură; „G. Topirceanu” (Curtea de Argeș) — Casa de cultură; „Magda Isanos” (Costești) — Casa de cultură.

Județul Brăila

■ Cenacurile literare: „M. Dragomir” — Casa de cultură Brăila; „Panait Istrati” — Clubul Tineretului Brăila; „Tinerii creatori” — Liceul „M. Murgoci” — Brăila; „Visătorii” — Liceul „P. Groza” — Brăila; „P. Istrati” — Liceul sanitar — Brăila; „Cercul nostru” — Liceul pedagogic — Brăila.

Județul Galați

■ Cenacurile literare: Centrul de îndrumare a creației populare; Casa de cultură a sindicatelor; „Calistrat Hogas” — Casa de cultură Tecuci; Cenacul literar al orașului Ig. Bușor; 8 cercuri sindicale; 10 cercuri ale căminelor culturale; un cerc al cooperăției meșteșugărești.

Județul Gorj

■ Cenacurile literare: „Coloana” — redacția ziarului „Gazeta Gorjului”; „Hyperion” — Casa corpului didactic; „Columna” — Casa de cultură Tg. Jiu; „Flacăra” — Casa de cultură Ticleni; „I. Minulescu” — Căminul cultural Sadu; Căminele culturale: Turbura; Novaci.

Județul Ialomița

■ Cenacurile literare: Casele de creație Slobozia; Fetești; Călărăși.

Județul Ilfov

■ Cenacurile literare: Casa de cultură — Giurgiu; Clubul Șantierului Naval Oltenița; Casele de cultură ale orașelor Urziceni; Buftea; Cenacul literar „Al. Odobescu” de pe lângă casa corpului didactic, Cercurile literare: Căminele culturale Hotarele; Călugăreni; Frătești; Snagov; Bolintinul din Vale; Brănești.

Județul Mehedinți

■ Cenacurile literare: „Al. Vlahuță” — Casa de cultură Drobeta-Tr. Severin; „Danubius” — Clubul „Patria” — Drobeta-Tr. Severin; „Eftimie Murgu” — Casa de cultură Orșova; Casa de cultură Strehăia; Casa de cultură Baia de aramă.

Județul Olț

■ Cenacurile literare: „Petre Pandrea” — Casa de cultură Băls; „Haramb Lecca” — Casa de cultură Caracal; „G. Galaction” — Casa de cultură Drăgănești; „Balada” — Biblioteca Orășenească Slatina. Cercuri literare pe lângă școli și cămine literare: Osica, Văleni, Scornicești, Iancu Jianu, Vitomirești, Potcoava.

Județul Teleorman

■ Cenacurile literare: Casele de cultură orășenești Roșiori; Turnu Mă-

gurele; Zimnicea; Alexandria.

Județul Tulcea

■ Cenacurile literare: „Panait Cerna” — Centrul județean de îndrumare Tulcea; „Jean Bart” — Casa orășenească de cultură Sulina; „Plaiuri dobrogene” — Casa de cultură orășenească Babadag; Cercuri literare: „Novidum” — Casa de cultură orășenească Isaccoa; „Primii pași” — Liceul „Spiru Haret” Tulcea; „Aegysius” — Liceul nr. 2 Tulcea.

Județul Vâlcea

■ Cenacurile literare: „Gib Mihăescu” — Casa de cultură Drăgășani; „Anton Pann” — Casa de cultură Rm. Vlcea; „Salonul creatorilor vlceeni” — Rm. Vlcea; „Tineretului” — Rm. Vlcea; „Casa de sub pădure” — Rm. Vlcea; Cercul literar al poezilor populari — Căminul cultural Bărbănești.

ASOCIAȚIA SCRITORILOR DIN BRAȘOV

Județul Brașov

■ Cenacurile literare: Casa de cultură Brașov; Uzina Stejarul Roșu; Uzina Tractorul; Uzina Rulmentul; Făgăraș (Casa de cultură orășenească); Orașul Victoria (Clubul muncitoresc); Zărnești (Casa de cultură); Predeal (Casa orășenească de cultură); Săcele (Casa de cultură).

Județul Hunedoara

■ Cenacurile literare: „Ritmuri” — Casa de cultură orășenească — Deva; „Flacăra” — Hunedoara — Casa de cultură orășenească; Cercurile literare — „Venus” Petrița (clubul sindicatelor); „Minierul” — Petroșani — Casa de cultură a sindicatelor; „Lira” — Lupeni — clubul sindicatelor — Orăștie — Casa de cultură orășenească; „Brad” — Casa de cultură orășenească.

Județul Prahova

■ Cenacurile literare: Casele de cultură ale sindicatelor din Ploiești; Sinaia; Cîmpina; Slănic; Breaza și al corpului didactic din Ploiești. Cercurile literare (ale căminelor culturale) din Teleza; Singera; Măgureni; Cenacul literar din Ploiești (Palatul culturii).

Istoria acestor zile

LA REINNOIEREA calendarelor se meditează îndelung asupra zilelor și nopților care au trecut acum, departe, pe apele timpului fără întoarcere. Fiecare ar vrea să fie încredințat, ca omul înțelept din Antichitate, că nu a pierdut o zi, că a „chekuit” bine zestrea orelor ireversibile.

Imensa creație, eferescența și fervoarea lumii în care trăim nu pot să fie contemplate metafizic, în seninătatea înghețată a unui spirit care și-ar putea replăsmui gândirea, dincolo de armonia și raționalitatea realității lumii. Orice locuitor al acestor pământuri, pe care se zidește cu intensitate o viață și orânduire nouă, își modelează viziunea despre existență în ipostaza unică de participant, pătruns de toate undele formative ale societății contemporane românești care își pune din plin problema omului integral. Chiar dacă există puternică și conștiința despre propria capacitate sau talent, un creator de valori materiale ori spirituale nu va urmări niciodată un itinerar solitar, în contrast cu aspirațiile generale ale contemporanilor săi, ci va căuta să afle în orice manifestare umană finalitatea socială, această cauză primă, rațională, caracteristică unei orinduirii înaintate.

Acest creator de valori materiale ori spirituale este dimensionat de un nou, înalt, sens etic, de un fundamental principiu echivalent cu responsabilitatea sa individuală în fața istoriei și a fiecărui alt om. Această nouă morală sigilează în România socialistă orice faptă, orice acțiune, care, oricât de individuală, aparent, ar fi, pină la urmă angajează întreg mediul social căruia îi aparține înfăptuitorul ei. Înalta instanță care judecă inflexibil caracteristicile și utilitatea, valoarea oricărei fapte, este istoria, și ea acordă recompense maxime aceluia care au fost totdeauna activi în slujba marilor interese colective, în slujba Patriei.

Cu o asemenea concepție, nici un creator nu poate fi un contemplator extatic, retras din fluxul neîntrerupt al vieții, pe o insulă pierdută sau într-un turn al alienării, ci consideră că numai participarea activă justifică orice existență și odănește trecerea oricărui om, singura ființă rațională în Univers, pe acest pământ încărcat de frumusețe, de adevăr și de construcție. Drumul străbătut de orice creator de valori pe arcul său existențial este luminat de astrul tutelar al Rațiunii, iar orice situație întâlnită este rezolvată de voința nestrămutată de a cunoaște și de a îndrăzni pentru a crea operele mai dure decât bronzul. Nimeni nu poate să-și refuze idealul de a nu muri fără însemnele creației, transfigurarea realității înconjurătoare cu voința excepțională de a o pecetlui cu sigiliul propriei personalități. Cu încredere deplină în condiția umană, în capacitatea ei creatoare și în echilibrul ei etic, orice creator este în permanență și un spirit neliniștit care caută să experimenteze totul, să răsfriungă în prisma poliedrică a talentului său toate complexele imagini ale vieții, ale lumii și gândirii contemporanilor săi. El știe că fiecare individ poate să aibă o istorie, așa cum o are și societatea omenească, și că în fiecare clipă a vieții omului își poate avea origina și înflori o pagină de artă. Realitatea umană, plină de iubire și de durere, copleșită de soare, agitată de furtuni și de liniști existențiale, este tema centrală a scriitorilor care pătrund, explorând în profunzimi, în interiorul sufletului omenesc, pentru a-l întreba, pentru a-l asculta, pentru a-și răspunde. În orice scriitor contemporan al țării noastre fundamentala este adeziunea la realitate și sensibilitatea, facultatea predominantă a celei mai directe emoții, tendința de a sesiza, în jurul său, eferescența creatoare permanentă a imensei colectivități, sentimente și pasiuni umane, de a le pătrunde forța concentrată în nuclee iradiante, de a-și confrunta propriile sentimente și pasiuni.

TUTUROR marilor epoci ale umanității le-au corespuns, ca martori credincioși, scriitori care au fost farurile și oglinzile cele mai clare ale societății vremii lor și, în același timp, vestiții transformărilor pe care aceste societăți le aveau, în simburile, în profunzimea structurilor lor. Asemenea scriitori sînt fibrele cele mai sensibile ale umanității, ecourile adine sonore ale colectivității căreia îi aparțin, crezînd cu o nestrămutată, emoționantă tărie, în marile virtuți ale poporului din care sînt indestructibilă parte integrantă. Ei exaltă și facultățile poporului și cîntă cu accente arzătoare și marile frumuseți ale pămîntului românesc, cerul nesfirșit, iarba și florile, marea și munții, divina altemanță geologică și vegetală a acestor minifice, străbune meleaguri.

Scriînd despre cei mulți, înrădăcinați de milenii în acest humus fertil, scriitorii români contemporani caută să îndepărteze învelișurile, crusta în care este încă învăluit omul nou, transformatorul îndrăzneț al lumii. Orice creație literară este expresia unei îndelungi meditații asupra omului și asupra universului care îl circumscrie. Ochiul lucid al creatorului, talentul care îl diferențiază pătrunde întreaga scoarță materială pentru a descoperi, ca diamantul în alveola sa de argilă, secretul acestei minuni universale care este făptura umană.

Un scriitor exprimă vocea puternică a omului zilelor noastre care sfărâmă lanțurile dogmelor, sfîșie vălurile ignoranței, afirmîndu-și setea de viață, căutînd răspunsuri la întrebări multiple. Strigătul fiecărui scriitor aderă la realitatea existențială, se ridică în apărarea spiritului uman care investighează în întregul univers, care-și spațiază neconștient cunoașterea, creînd minunile artei și civilizației. Un asemenea erou al literaturii este echivalent tuturor contemporanilor din România socialistă, creatori în toate sferele activității, cu aspirația de a culege toate roadele vieții aici pe pămînt, și nu în ipotetice, îndepărtate ceruri. Un asemenea om este totdeauna liber în strălucirea întregii sale demnități, totdeauna activ, însuflețit de voința de a cunoaște și de a experimenta, totdeauna pradă unui sacru sentiment de nemulțumire. Viața este în realitate o aspră angajare, o luptă continuă, iar aceia care dau această luptă sînt liberi de prejudecăți, smulgîndu-se din lanțurile apriorice ale dogmelor, urmînd căile clare ale rațiunii perpetuu creatoare.

SCRITORII contemporani caută să scrie istoria acestor zile și a omului care o creează, transfigurînd în artă infinitele ipostaze ale personalității umane. Ei se ridică împotriva aceluia care neagă liberul examen al faptelor, împotriva oricărui absolutism în sfera dinamică a ideilor. Noile creații sînt ale unei umanități care utilizează inteligența și talentul pentru a plăsmui artistic realitatea, adaptînd-o noii finalități determinată de activitatea continuă pentru atingerea unui ideal umanist în care energia constructoare se întovărășește cu aspirația spre frumusețe. Adevărul vieții și al artei este adevărul oamenilor care trăiesc cu intensitate în fervoarea devenirii lor pe pămînt, afirmîndu-și integral forța aptă să treacă peste orice obstacol.

În opera de vastă respirație a scriitorilor contemporani se exprimă, cu artă definitivă, suma realității și existenței contemporane. Unitatea organică a construcției literaturii noastre contemporane este generată de unitatea realității acestui timp și spațiu determinate de o nouă umanitate, purtătoarea unei noi experiențe de viață, ziditoare a unei luminoase orinduirii.

Alexandru Balaci

Desen de Raluca Grigorea

Drumuri

Zăpezi, v-aștept și-n țară și pe cap
Cu blana de hermină și argint
Și chiar de-am fost ispășitorul țap
Eu știu că rădăcinile nu mint.

Din jir, din ghindă au pornit în jos
Din cucuruji de brad porniră-n culmi,
Iar noi înconjurați de meri și ulmi
Am învățat ce-i falnic și frumos.

Avem și grine grele-n spic de aur
Din toamnă puse subț al țărni cort
Și făr-a fi mari doritori de laur
Știm, neamul nu ni-i dat să fie mort.

Noi răsări-vom și din glaciale
Cu drumuri către-ndepărtări astrale.

Maramureșenii

Flori de peatră-mi înfloriră casa
Tocmai din vestitul Maramureș
Învăscut în plaiuri ca mătasa
Și cu rădăcini de-avînt și iureș.

Parcă-s în grădina fără moarte
Care nu cunoaște ofilirea ;
Spor frumosul dă în orice parte
Sirgul logodindu-l cu iubirea.

Tisa, Mara, Iza ori Lăpușul
Și cu munții păduroși și ninși
Chezășie stau că li-i urcușul
Să-l înfăptuiască feți nenvinși.

Aștia sînt în țară moroșenii,
Gligori, Pinte, Dragoși ori Bogdani,
Prinși cu rădăcina de milenii
În pămînt adine subț bolovani.

Mihai Beniuc

În lumina Programului
de măsuri în domeniul
muncii ideologice, politice
și culturale

CREAȚIE

Spațiul și timpul în „lumea valorilor“

DACĂ s-ar putea face — sub forma unui joc magic — o întoarcere în timp printr-un fel de tunel miraculos, și ne-am trezi — cu tot ce-am realizat în materie de cultură — pe vremea lui François Villon, marele poet francez ce-și risipea atâta har în mod gratuit ar rămâne uimit de cite exegeze, cite volume de comentarii, cite teze de doctorat și cite cărți de ficțiune epică s-au încercat pe tema operei și vieții lui. Dar și mai uimiți ar rămâne poeții contemporani lui, a căror „operă“ trona pe atunci și de care azi nu mai amintesc decât bibliografiile istorice excesive, destinate documentarilor de tip sorbonard, încărcate și decorative până la abuz. Mai mult, acești contemporani sint amintiți azi numai în măsura în care i-au fost ori prieteni ori dușmani lui François Villon.

Intrebarea care se pune comportă — pe planul esteticii marxiste — mai multe subîntrebări, dintre care una este esențială: opera lui Villon nu aparține pentru epoca sa unei ideale „lumi a valorilor“, unui sistem constituit de valori? Nu cumva Villon scria pentru o epocă următoare, sau pentru eternitate? Pentru un alt public?

Răspunsul poate fi dat ușor și practic a fost dat de citeva ori în istoria culturii; înlocuții numele lui Villon cu al oricărui alt mare poet, mai îndepărtat sau mai apropiat de noi, și situația e aceeași. Când, prin 1955, în Franța s-a organizat un plebiscit, difuzându-se în milioane de exemplare un chestionar în care se cerea indicarea poetului preferat, cele mai multe voturi le-au obținut François Villon și Charles Baudelaire. Desigur, rezultatele vizau și o anumită criză contemporană a poeziei franceze. Dar revenind la Villon, el ne convinge, și nu numai el, că marii poeți anticipează poezia epocilor următoare.

Un exemplu din istoria literaturii române este elocvent. Macedonski, deși încadrat în generația eminesciană, respiră alt aer, așa cum Eminescu, la rîndul lui, escaladase granițele spirituale ale Junimii. Arghezi, deși asociat la debut cenaclului macedonskian, își caută alt spațiu și alt timp, desigur un spațiu propriu. Poeții adevărați, din istoria poeziei noastre (lucrul e valabil și pentru contemporani), oferă nu numai o poezie nouă, o artă ce depășește tehnicile momentului, dar și o artă legată mai adinc de esențele umane și de specificul, de originalitatea spiritului românesc.

Cu alte cuvinte, marii artiști își formează publicul, care e de cele mai

multe ori cel de mîine. Ne amintim ce scandal au produs tablourile lui Eduard Manet (*Olympia* și *Dejunul pe iarbă*) la saloanele academiste ale Parisului, într-o vreme cînd marea revoluție impresionistă nu se impusese. Azi, aceleași tablouri ni se par opere așezate și cuminți, acceptate ca valori.

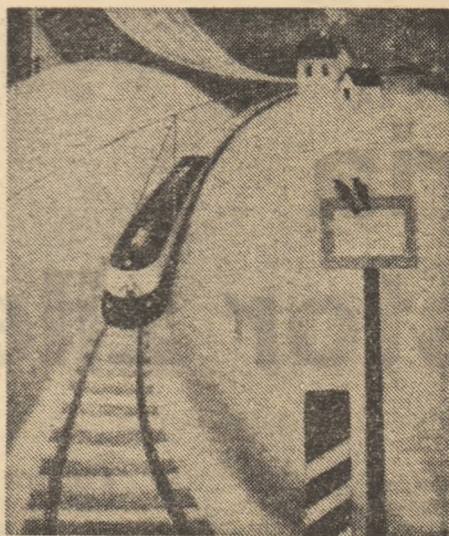
Marile mișcări, revoluționare, din domeniul artei, produc, de multe ori, numai seisme estetice sau chiar răsturnări, ale valorilor vechi, dar nu produc artiști și opere. Artiștii și operele apar ulterior.

RAPORTÎND discuția despre poezie la epoca noastră, putem spune că în România de azi se scrie și se citește multă poezie; o dovedesc și textele abundente din reviste. Poezia e o dovadă a tinereții unui popor. Avem, deci, un public cititor de poezie — poezia găsiindu-și la noi un timp și un spațiu propriu.

Într-un alt spațiu, dar în același timp, în țările francofone se constată (lucrul s-a dezbătut și-n critica franceză) o sciziune cronică între public și poeți, sciziune determinată de faptul că poezia occidentală a decăzut din rangul de artă festivă a sensibilității, mai exact, nu mai oferă decât pentru un public restrîns „drogarea“ artistică specifică. Pe de-o parte, prozaismul exagerat al poeziei, despuțarea cuvintelor, depoetizarea, duc la o ruptură ce se accentuează de aproape o jumătate de secol; pe de alta, stilul prea ermetic condamnă poezia să devină o artă de inițiați.

Căutîndu-și și cultivîndu-și propriul ei obiect, poezia occidentală nu mai ține seama de faptul că se adresează totuși cuiva, rămîind, intențional, o operație intimă, un act unic, autodevoțat. De aici nu e decît un pas pînă la impostură, pînă la promovarea poeziei sau a stării poetice, prin mijloace externe emoției și sensibilității. În plus, în aceste zone geografice, poezia oferă cititorilor un vocabular oșos, o ideologie estetică compromisă și împărțită în felii.

La noi nu s-a pus niciodată problema existenței sau a nonexistenței poeziei ca artă, ci numai problema accesibilității (ceea ce e cu totul altceva), deci a contactului cit mai total și direct cu publicul. Fiecare fază nouă în istoria poeziei solicită un alt public; nu publicul determină evoluția istorică a poeziei, ci marea poezie modernizează, rafinează, schimbă raporturile dintre public și poeți. Se întâmplă, așadar, ca un mare poet să nu pătrundă imediat în mase, pentru că el

scrie pentru un public pe care îl anticipează. Dar, în oricare din aceste situații, poezia este o artă comunicabilă și comunicarea poeziei se face prin cuvinte, iar starea de poezie, comunicîndu-se, devine operă de artă. Publicul de poezie tratează poezia ca o voluptate estetică, ca o plăcere (superioară) comunicabilă, chiar în subiectivismului ei nelimitat.

De unde vine, totuși, acea neîncredere a publicului în poezia modernă? Luptînd împotriva desuetudinii, împotriva tehnicilor știute, împotriva cuvintelor uzate, și căutînd forme și mai ales tehnici (sintaxe poetice) noi, poezii își caută un spațiu și un timp propriu, își caută alt public. Dacă în aceste înnoiri aduc și o nouă estetică, inovatorii pot crea și un nou public. Impostura, falsurile și îndrăznelile (oricît de aplaudate pentru moment) ce nu țin seama de faptul că poezia a fost și rămîne o vrajă, o magie (în sensul figurat) mereu modernă, un ritual uman conceput, inventat și existent numai în măsura în care se comunică sint citeva din erorile de care vorbeam. Un exemplu de fals estetic în istoria poeziei moderne îl constituie degradarea metaforei. Această figură eternă de stil s-a compromis; dintr-un sens al poeziei a devenit trucaj stilistic. Falsa poetizare metaforică, denunțată de esteticienii contemporani, n-au făcut-o marii poeți, ci poetaștrii, care au învățat tehnica metaforei ca pe o convenție poetică, ajungînd la o poezie artizanală.

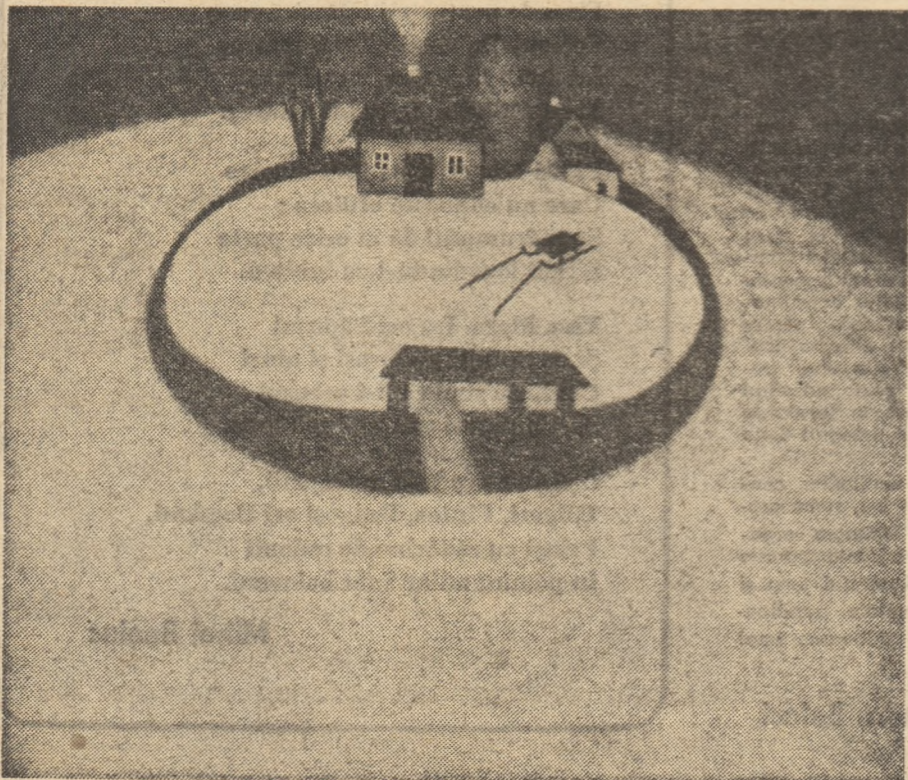
Cerînd poezilor să scrie pe înțelesul lor, cititorii actuali nu trebuie să le ceară și abdicarea de la exigențele estetice, ci să le solicite o poezie care să le satisfacă nevoia de vis, de frumos inefabil, să le cultive sensibilitatea, să le ceară autenticitate și sinceritate și, în același timp, respect pentru limba românească.

Tudor Arghezi recomanda tinerilor poeți să caute chiar *dificultatea*, să n-o ocolească. Prin aceasta nu-i îndemna să fie obscuri. Un adevărat poet își creează publicul, dar nu e mai puțin adevărat că riscă să fie tîrît spre facilitate și manierism.

Avem o poezie viabilă; poezia română de azi e o realitate ce n-are nevoie de tuburile de oxigen ale unei anumite critici ca să trăiască. Ea este o necesitate socială. Poeții români de azi și-au găsit și spațiul și timpul, dar, anticipînd, cei mai dotați, își caută audiența de mîine. „Societatea noastră, spunea tovarășul Nicolae Ceaușescu, are nevoie de muzică, de poezie, de pictură, de teatru. În viitor vom avea nevoie de și mai multă muzică, de și mai multă poezie.“

Ce va reține publicul de mîine din producția poetică de azi? E greu de spus. În orice caz, va reține numai POEZIA (scrisă cu majuscule). Pentru că mimetismul și impostura, carierismul poetic nu pot rezista.

Emil Manu

Alexandru

Creație

Citește-mi din gromovnic
și trepetnic
Ce va să mi se-ntimple
de cu seară
Cînd o să-mi fac altar
din călimară
Și mă va tulbura
frumosul etnic.
Poet uitat și cîntător
de țară
Mă-ntreb de sint de-această
stirpe vrednic,
Și chem un om de inimă,
ca sftenic,
În ora asta naltă, doctrinară.
Iar casa cu perdele de mătășă
Și-a supt pereții. Nu mai este
casă.
Și mi se face lampa felinar
sublimul.
În strada innoptată și pustie.
Cu mina mea sub felinarul clar,
A început și sftenicul să scrie.
Este norocul ultimul și primul.
Sau numai luna irizînd
cu cearcă.

Poet pescar...

Poet pescar, amestec de unelte,
Pe Someșul cu loștrițe prelungi
Sau edecar pescar supus
la munci
Și lopătînd prin nuferii din delte.
Pe rană cu nămol păgin te ungi
Și vin să te-ntremeze fete zvelte,
Legende cu reminiscențe celte.
Isolde ce zadarnic le alungi.
Aruncă plasa-n apa veșniciei.
Că poate e haloul poeziei —
Unelte adună-le și-ncearcă-n
Străfunduri, poate pescuiești
sublimul.
Este norocul ultimul și primul.
Sau numai luna irizînd
cu cearcă.

ȘI VALOARE

Racordarea la actualitate

VALOAREA, țel suprem al artei, este condiționată de creație și durabilitate. Impingând mai departe descrierea, înțelegem că aceste două însușiri ale artei superioare nu se identifică în mod automat și, urmare, alăturarea lor nu este tautologică. Se ivește, de aceea, necesitatea unor glosări fie și sumare, referitoare la primele două noțiuni ale trinității care, odată asigurate, satisfac criteriile axiologice la care ne trimite cea de a treia. Este limpede, mai întâi, că însușirea de a crea nu implică, obligatoriu, calitatea durabilității. A crea înseamnă a da la iveală ceva care n-a mai fost înainte, prin care îmbogățim deci inventarul, sub raport strict calitativ, deocamdată, al obiectelor (luăm noțiunea de obiect atât în sens material cât și spiritual). Evident, lucrurile nu trebuie privite simplist, de aceea vom raporta noțiunea de creație la cea de originalitate, care se întilnesc uneori pînă la identificare, cel puțin în domeniul artei. Altfel spus, nu putem atinge treapta valorii decât dacă adăugăm, la tezaurul spiritual existent pînă la noi, contribuția individualității noastre creatoare, în absența căreia orice efort se dovedește inutil. A merge pe căi bătătorite, a forța uși deschise, a te închina în templele deschise de alții (mai totdeauna cu prețul de singe al Meșterului Manole) înseamnă a face epigonism. Unicitatea,

spre care aspiră de totdeauna creatorul autentic, nu se poate concepe în afara originalității. Dar originalitatea sau, în termenii dezbaterii noastre, disponibilitatea de creație, nu trebuie interpretată ca fiind ceva metafizic, care scapă antenelor cercetării sau observației. Căci, fiind o virtualitate, ea nu se declanșează automat, în afara condițiilor concrete ale existenței artistului, ci, dimpotrivă, într-o strînsă legătură cu ele. Nu toate florile dau rod, deși toate poartă în ele germele vieții. E nevoie de anumite condiții, fără de care nu-și împlinesc menirea. Care este, pentru un creator veritabil, una din condițiile decisive ale ilustrării vocației? În ce ne privește, vom răspunde, cu întreaga convingere, că această condiție este **racordarea la actualitate**. Este ipostaza cea mai favorabilă a afirmării artistului, a scriitorului în mod special. Căci actualitatea este mina neistovită din care se pot extrage situații, subiecte, personaje, adică materia primă a literaturii. Ea se oferă creatorului. Îl provoacă, își cere dreptul de a se converti în artă. De aceea ni se pare că indiferența blazată la cele ce se petrec în jurul nostru, la realitatea îmbrăcînd deseori aspectul unui spectacol fascinant, răscolitor, — o atare indiferență nu este deloc o carte de vizită onorabilă pentru un scriitor. Și nici ipostaza retrospectivă în care cantonează, frecvent, unii

scriitori, mizînd mai ales pe fluiditatea memoriei. Apelul excesiv la amintire poate lăsa impresia unei anume poezii, proprie de altfel evocării, dar nu duce niciodată la o creație fundamentală, determinată în primul rînd de racordarea la actualitate. Căci artistul este receptorul direct al mesajului epocii sale, se bucură, omeneste, de marile izbînzii și se întristează, tot omeneste, de neîmpliniri, de erori, de slăbiciuni. Ființa sa parcurge purgatoriul, decisiv, al vieții, vibrînd prin antenele cu care este dotat la infinitele moduri de manifestare ale prezentului. Sensibilități amplificate, marrii creatori trăiesc totdeauna la proporții mărite izbînzile și înfringerile vremii lor, se extaziază în fața eroismului autentic și suferă în fața capitulării și a defetismului. Evident, e posibil ca opera, ca atare, să nu poarte urmele acestei febrilități existențiale, ci să pară detașată, chiar olimpiană. Dar din jurnalele marilor creatori, din corespondența ori din mărturiile celor care i-au cunoscut, rezultă că toți, dar absolut toți, au trecut prin baia fierbinte a vieții, a cărei temperatură a contribuit, în mod determinant, la zămislirea operei. Maioreșcu, în scrisul său, pare olimpian. Din jurnal rezultă însă că a trăit intens, că a suferit, aflîndu-se chiar în pragul sinucidării. Rebreanu este un romancier obiectiv, aproape impersonal. Jurnalul său însă, din care doar o infimă parte s-a publicat, îl arată interesat pînă la pasiune de problemele epocii lui. Iar aceste probleme și-au cîștigat prin marele romancier, care a sondat adîncimile vremii sale, o demnitate literară europeană. Nu încapă îndoială, prin urmare, că originalitatea materiei este o parte, și încă din cele mai însemnate, a originalității operei finite. Creația trebuie pusă într-o legătură indisolubilă, determinantă, cu dezideratul actualității. Înaintașii n-au gîndit și nu puteau gîndi pentru noi. Ei ne-au lăsat, prin opera lor, mărturia vremii lor. Scriitorii de astăzi au aceeași nobilă îndatorire: de a lăsa urmașilor mărturia vremii noastre, în toate adîncimile și semnificațiile ei. O adevărată creație nu se poate sustrage acestei misiuni.

meroase exemple de rebuturi artistice. Artistul trebuie să fie, deci, un ins cultivat, stăpîn pe instrumentele profesionale care să nu descopere virtuți deja experimentate, care să-și perfecționeze neîncetat talentul prin studiu și prin observarea permanentă și cu un ochi mereu proaspăt a vieții din jur. Disprețul pentru studiu și limitarea observației sterilizează ori coboară talentele cele mai puternice. O condiție esențială a durabilității operei este limbajul ei. O carte de astăzi se cere scrisă cu o mare densitate intelectuală, cu o rigoare și o expresivitate sporite, dat fiind mai ales nivelul cititorului actual. Un text durabil trebuie să fie substanțial, ferit de viciul prolixității. Limbajul nu trebuie să excedeze suma ideilor și emoțiilor comunicate. Frazologia alterează substanța unei cărți. Există autori foarte înzestrați care n-au atins treapta cea mai înaltă în literatură din cauză că nu și-au putut struni ispita verbozității. Fără concentrare și condensare a expresiei, fără permanenta supraveghere în elaborarea textului nu se poate realiza capodopere, ci, vorba lui Mihail Dragomirescu, în cel mai bun caz „opere de talent“. Lipsa de supraveghere, tradus altfel, superficialitatea, produce, ca și în alte domenii, avortoni. Un edificiu arhitectonic fără temelie solidă și fără încheieturi sigure, fără controlul fiecărei piese componente și distribuția ei numai acolo unde e necesar, se dărîmă pînă la urmă. Nu alta este soarta unei cărți: Perfecțiunea artistică, presupunînd grija extremă atît pentru ansamblu cît și pentru amănunte, este una din condițiile de bază ale persistenței în conștiința publică. Idealul perfecțiunii, decretat ca o lege în estetica clasicismului, nu s-a demodat. Cei care-l contestă, mai ales în veacul nostru, în numele supremației inspirației sau al fetișizării talentului sint mai ales diletanții, cei care niciodată n-au fost în stare să construiască temelie, de la fundație pînă la acoperiș, un edificiu literar. Ideea exprimată de un corifeu de cafea, după care o metaforă inspirată împinge literatura mai departe decît Comedia umană, nu poate fi luată decît drept o glumă. Adevărata valoare în artă nu se poate asigura în afara rezistenței față de acțiunea demolatoare a timpului.

Pompiliu Marcea

Andrișoiu

Zăpezi și brazi

Zăpezi și brazi,
priveliști ancestrale.
Întreb și mie însumi
Imi răspund,
Spre miezul, începutului,
rotund,
Ca raza-mi taiu despicătoare
cale.

În marea vremii așternut
e prund
Spre care visul tînăr se prăvale,
La alfa cu legende nupțiale
Și-n care reci caligrafii se-ascund.

Apoi țîșnind spre spume,
ca monera,
Născut din spume, afrodisiac
Și demistificat, eu mă complac

Să prind în suflet
și-n privire era, —
În pisc să-ajungă
ziua mea de azi,
Priveliștilor cu zăpezi și brazi.

Nostalgie

Pîriu cu păstrăvi fosta mea etate,
Deruta repetatelor ștafete.
Și-a îngropat comoara Dromichete
Sub roșul trandafir de pe cetate.

Un astru năzărit ca prin lunete
De-o dulce și strigată bunătate
Mă caută, mă cere, mă străbate
Și mi-e luminiscentă prin caiete.

Adio senectutea. Deci să vie
Nimbînd a doua mea copilărie
În jocul ei de-a umbra
și lumina.

Din mesele-așternute
cu mîncare,
De-o vreme-ncoace
mi-e mai dragă cîna
La ceasul convorbirii literare.

5 peisaje de iomă de Ion Grigore

File pentru „Cîntarea României”

Partidul și Țara

Puteri nebănuite-n adincimi
de unde gîndul se-ntoarce-mprospătat
în orizonturile lumii din poeme,
sînt în lumina ce o porți în calea mea,
Partid,
în ritmice înaintări spre timpul
visat al țării mele

Și Carpații, cîmpiile și dealurile toate
cunosc pe drumurile lor zvicnirea caldă
a inimii ce ești în zborul Patriei,
înalt stîndard sclipind acum spre soare,
spre cerul Omului, în zori de zi, comuna.

Un sens al făpturii uriaș e-n cuget,
în zbuciumul metalelor, în ziduri,
uneltele își poartă-n necuprinderi hora.
biruitor al muncii imn s-aude.
Republica a înflorit și crește
cununa ei în visul meu pe lume.

Dumitru Bălăeț

Scrisoare cătrecătre viitor

Frumoasă-i Patria
Cu Oltul curgînd prin ea și cu Mureșul !
Cu munții urcați la umărul lunii
Ca niște bărbați care stau de-o vorbă
eternă.

Frumoasă-i spada cîmpiei spre Dunăre
și cea din Ardeal
Ca niște sărbători
în care se beau izvoare și se mîncă piine
bună,

Și frumoasă-i fruntea lui Ștefan cel Mare
Cit soarele prin toată Moldova
Cînd cîntă Suceava și rodesc rîndunelele,
Cînd griiele rid iar stelele umblă
gură în gură cu somnul copiilor !

Frumoasă-i căldura și frumos e frigul
În tot acest plai român
Cu patru anotimpuri de vreme
Cînd ies mugurii pe geana pădurilor
Iar laptele dă în foc, mai repede ca lumina ;
Frumoasă-i această mamă și soră și suflet
Numită Patrie și Românie de-a pururea
Cînd, iată brațele noastre cu iarbă tină
și cu fier puternic o ridică în vreme !

Zid plin de munte și apă îi facem
iar punțile ei sînt arcuri de privire
tocmai din viitor, peste vreme.
Frumoasă-i această Patrie, atunci !
Frumoasă-i acum !

Plină de izvor și copii, plină de har
Ca un stup de albine ridicat pînă-n lună,
Frumoasă-i această zidire și primăvară
Cătrecătre marele viitor care vine...
Dați raze ochilor și inimii riuri,
Mîinilor griu să le dați ca la dulci
porumbei,

Odihnă de flori tinere dați eroilor,
Dați forță gîndirii trecută prin zid
și oțelului aripă dați-i
Pregătiți uraniul și iarba
Căci vine un timp al decolărilor
Cătrecătre marea tină creație.
Frumoasă-i
Frumoasă-i
Frumoasă-i
Această Patrie
Blindă și harnică planetă
în toată constelația lumii !

Ion Cringuleanu

Elogiul palmelor

Cum string spre ziuă stele arcuite
Din minerale nopți antracit
Sînt palmele adînc pecetluite
Cu semnele belșugului muncit

Brăzdate sînt și pline de sudoare
Aceste grele palme care pun
La temelie griului în floare
Peceți curate de pămînt străbun.

Stăpine sînt peste cuprînsul muncii
Și peste rostul neodihnei lor
Aceste palme care-mbracă pruncii
Cu dragostea urzită-n tricolor.

George Țârnea

Natalia Tofan : OMAGIU REPUBLICII

Pe malul lacului, o floare

Pe malul lacului, o floare
își ascultă inima
în dialogul interior al hidrocentralei
(cu apa) ;
în pragul primăverii, setea de adevăr
a pădurii

și construcția anotimpurilor
una alteia-și aparțin
cum (de pildă) iscoditoarea-ți privire —
acestei poezii ;
patria trăiește în noi
și-n tot ce ne-nconjoară ;
are dimensiunile infinite
ale tuturor lucrurilor.

Márki Zoltan

În românește de DIM. RACHICI

Rînduiala părinților

Țara mea de inimă și grai
îți spun numele
prin el sînt
și trăiesc cu cei dinainte
cu cei în urmă așezați
îți spun numele
prin creierul inimii timpul te cuvîntă-n
bărbați

întru aerul tău
rotundul cer de suflet
îți spun numele și nu te iert
cînd vîntoasele îți osîndesc obraji
îți spun numele și urcă omenească lumină
în palmele mele din rînduiala părinților
cînd dorm îți aud visele
fulguind prin grădină

țara mea de inimă și grai
cit universul de mare și cit inima mea
muritoare

sat în care mi-a crescut umbra
și văzul mi s-a luminat în numele tău
nimănui n-aș ierta
noroi presărînd pe fața ta de suflet —
din numele tău bărbații-au cuprîns focuri
în plai

și-n morții care ne-au rămas —
în numele tău lumina
are glas.

Ion Iuga

Lumina Patriei

O, Patrie preasfîntă și dulce mamă,
Una și-aceeași sublimă, eternă !
Eu înalt iar imnul meu umil dar țîșnînd
Din inima mea odată aspru, odată blind
Cutremurătoarelor tale lumini — cereștilor
tale margini :
Sub fruntea Ta mă închin.

Pe culmi pornirăm cu-aceeași speranță
în suflet.

Un braț de aur ne ține aproape, strîns
De tot ce-i izvor de lumină !
O, fluviu de aur ! Fluviu ce legi două inimi
De sfînta flacără, de lumina ce-i însoți
Doar pe cei puternici, pe luptători ;
Cu tot ce-i măreț, ce-i pur, te-nrudești.

Tu, prefericit, cerească, singura Zee :
Tu faci să înflorească inima unui popor,
Tu ești fapta și biruința ultimă : Victoria !
Netulburat, atoațepuțernic e tot ce vine
Din îndemnul și slava Ta — cum o cunună
Pe crestele munților ce ies peste nori,
strălucînd.

Lumina Ta e soarele oprit în amiază
Și-atunci cînd o torță palidă, o mică stea
Își prelinge umbra peste pietrele
Cucerite de-amurg, ești neschimbată :
Noaptea

E doar o basma căzută de pe fața lunii
În apele ce-o duc în mare,
În marea cu un nou și aprig răsărit.

O, Patrie preasfîntă și dulce mamă,
Una și-aceeași sublimă, eternă !

Victor Nistea

OINA

Toponimie

La liceul „Traian” din vechiul Turnu-Severin, astăzi Drobeta Turnu-Severin, oina a fost jocul preferat al colegilor mei și al elevilor din toate clasele. Oina trece drept sportul nostru național, a cărui vechime, mai dihal decât aceea a „Junimeii”, se pierde în negura vremilor. Așa susțin Al. Rafailescu, antrenor emerit, și dr. ing. Costel Iancu, în recenta lor carte *Oina, trecut și prezent*, Editura Sport-Turism, 1976. Cel dintii este un glorios veteran al acestui joc: în 1922, „anul în care oina ia o mare amploare în special în București”, figura în echipa Liceului Gh. Lazăr, care, după o luptă „titanică”, obține locul doi în finala campionatului școlar pe țară; în anul următor, însă, în calitate de căpitan al echipei, își ia revanșa, cucerind locul întâi. Aceeași calificare o smulge liceul Gh. Lazăr în campionatul interșcolar din București, în luna mai 1924. Oiniștii noștri au fost cit pe ce să se prezinte în același an la Jocurile Olimpice din Paris, pentru a face o demonstrație cu două echipe, „dar... în preajma plecării, o telegramă primită de la Paris anulează prezentarea jocului de oină la J. O.”. În 1925, echipa liceului Gh. Lazăr se ilustrează cu o triplă victorie, la concursul interșcolar din București, la o dublă partidă demonstrativă, tot în Capitală, și în finala campionatului interșcolar, la Galați. Echipa învingătoare, sub conducerea aceluiași căpitan, în trei ani consecutivi, i se decerne definitiv cupa Ministerului Instrucțiunii.

Anul acesta, 1976, este pentru antrenorul emerit Al. Rafailescu într-un fel jubiliar, deoarece la 27 mai 1926 a publicat în „Gazeta Sporturilor” articolul „Oina, sportul nostru național în armată”. Nu voi continua cu palmaresul ulterior al marelui sportiv, coautor al celui mai bun tratat și totodată istoric al oinei, din câte avem.

Fie-mi îngădui, după acest preambul, să mă întorc la trecutul meu glorios, cu câțiva ani mai vechi...

AM JUCAT și eu oina, fără trageră de inimă, pentru că era un joc obligatoriu în școlile medii, după legiferarea lui Spiru Haret din 1898. Eram mai mult un incurcă-lume pentru echipa din care făceam parte, începând cu clasa a II-a A, în anul școlar 1914—1915. Ca să fiu cit se poate de clar, nu eram bun de nimic, nici la „bătaie”, nici la „prindere”. Nu mai este nevoie să explic aceste cuvinte magice, al căror înțeles e foarte limpede pentru toți cei ce au trecut prin școlile elementare și medii, deoarece oina s-a bucurat de o impresiune de continuitate în învățământul nostru de sate și de la orașe. N-aveam nici desulă forță ca să bat mingea, nici suficiente reflexe ca să prind mingea sau măcar să mă strecur onorabil până la cele două capete ale pistei. Cum însă vechiul regulament în vigoare atunci prevedea că echipa al căreia un singur membru a fost lovit de mingea era scoasă din joc, se înțelege că n-am făcut pucei în acest sport, în care exceleau câțiva dintre colegii mei. Mi-am împropătat amintirile într-o convorbire telefonică, în ajun, cu bunul meu prieten, inginerul Mitu Popescu, care a fost un pasionat oinist. Mi-a mărturisit că nu excela în bătaia mingii, dar că la prindere era atît de abil, încît n-a fost niciodată atins. Bravo lui! Mitu a fost unul dintre rarii excelenți oiniști, care figura și printre cei mai buni la carte. În anul școlar 1917—1918, a fost premiantul al III-lea, într-o promoție de viitori ingineri, solid pregătiți la matematici de profesorul Nicolae (Colea) Muzicescu, fiul lui Gavril, compozitorul. Pasionat al oinei, cum spuneam, Mitu a ținut minte pe toți „așii” seriilor noastre, din clasele A și B (diviziunare). Seria noastră a dat un mare oinist, pe Bumbăcescu C. Mihai, ilustrat ulterior în medicină, la Cluj. A fost, așadar, înainte de toate, doctor în tainele oinei! Alt mare jucător a fost Eugen Ionescu, zis Ușenel, care a făcut carieră în armată, la Statul Major. Alt viitor inginer, tot din seria noastră, sau eu un an înainte, pe care l-am prins din urmă, luînd două clase într-un an, a fost Ionescu Teodor, poreclit Tărăboi (nu știu de ce, pentru că eu l-am cunoscut ca pe o fire mai mult tăcută). Un alt coleg, care dădea foarte tare cu mingea, era Popescu Constantin, căruia colegii îi ziceau Untură. Stau și mă mir de pitorescul porecelor, care-și pierd

Echipa Liceului Nicolae Bălcescu din Brăila, prima echipă școlară campioană națională, București 1899 (sus) și echipa Liceului Gheorghe Lazăr, campioană națională în anii 1923, 1924 și 1925

cu timpul orice semnificație și mai ales pe aceea a justificației lor. De ce, bunăoară, îi spuneau toți elevii Cîrnat, scumpului nostru maestru de gimnastică, Ion Dumitrescu, un pasionat al oinei, om de o mare bunădăre și răbdare? Vorba aceea: întreabă-mă să te întreb. Cum însă, pe vremea aceea, mai nici un profesor și nici un elev nu scăpau de nevinovatul stigmat al poreclei, nimeni nu se mira și nu se întreba de sorgintea ei.

În calitate de veteran al codașilor la acest joc, dintre elevii liceului „Traian” din Turnu-Severin, nu mă pot fali cu performanțele acestuia. Mitu își amintește însă cu precizie că în 1911, cînd el era încă în clasele primare, s-a jucat în orașul nostru în finala pe țară a competiției de oină și că dintre toți jucătorii, a rămas de pomină ieșanul C. Virtosu, de la Liceul Internat. Același figurează și în recentul tratat și istoric, ca unul dintre jucătorii de forță, din toate timpurile.

DESPRE măiestria acestui jucător ne-a lăsat o impresiune de amintire Ionel Teodoreanu, care i-a fost coleg și i-a admirat „pumnul formidabil”. Nu știam că pumnul are cam același rol la oină ca la box, dar dacă a spus-o Ionel, mă închin și cred a înțelege că Virtosu era imbatabil la „bătaie”, nelăsîndu-i să scape pe cei de la „prindere”. Ionel mai afirmă că oina era „sportul epopeic al vremii” și ne face să regretăm că el nu s-a încumetat să fie Pindarul ei. Iată palmaresul jucătorilor ieșeni, după același romanțier:

„Și mai avea oina de atunci și supremații individuale: Basile Chefneux, un fel de Dempsey al mingii, Brudaru, Vasiliu și alții. Virtosu era deasupra acestora: unic.

În mintea copilăriei mele, Virtosu a rămas alături de doi eroi ai literaturii epice: întiiul e Messire Wolodowski, trăsnet polon al epopeii lui Sienkiewicz; următorul e d'Artagnanul lui Dumas; iar Virtosu e al treilea mușchetar al trinității eroice, așa cum a întocmit-o voia închipuirii mele, rînduind realitatea alături de ficțiune, pe aceeași panoplie a amintirii...” (Iarbă, 1936).

Lui Demostene Botez îi revine meritul, după autorii cărții, de a ne fi dat „singurul roman sportiv scris la noi în țară, care se ocupă în exclusivitate de oină”. Cartea se cheamă semnificativ *Bucuria tinereții* și a apărut în 1957, în Editura Tineretului, „anul surprizelor” nu numai în oină, cum ni se spune, ci și în literatură, cînd se încetănește la noi o nouă temă, lingă inima tuturor sportivilor.

Marele apologet al oinei, în literatura noastră, rămîne însă Mihail Sadoveanu, care n-a practicat în copilărie și adolescență, cu exclusivitate, pescuitul și vinatul. Maestrul s-a descoperit „un veteran”, care a „făcut parte din prima echipă a Liceului Național, la cele dintii jocuri și serbări”. Oina e numită de dînsul „acest sport minunat”. Fostul jucător deplînge pe drept cuvînt faptul că, după primul război mondial, „moda [...] a adus sporturi străine...”.

„Îndată apoi declară: „Oina însă e a noastră și n-o mai are nimeni. Mi se pare că de data asta importul străin poate fi socotit de prisos. Sint foarte dispus să cred că jocul acesta al copilăriei mele este superior jocurilor străine. Poate sint părintor...”.

Nu, și eu cred că oina este preferabilă însuși fotbalului. Nu se lasă cu faulturi, cu bătaie pe teren, cu insultarea arbitrilor, cu cartonașe galbene, cu eliminarea, vai, uneori, a celor mai buni fotbaliști, care însă își ies din țîni și uită de sportivitate. Cu alte cuvinte, oina e un joc care poate da lecții de bună purtare atît fotbalului, cit și altor sporturi, în care se petrec prea dese abateri de la regulamente și chiar de la buna noastră tradiție de cuviință și omenie.

Mihail Sadoveanu face parte din generația care a bătut mingea de cîrpă înainte de oficializarea oinei, ba chiar din aceea care a suferit persecuția unora dintre profesori ce nu glumeau cu frecvența și asiduitatea la obiectul lor. Marele scriitor a cunoscut și el delirul bucuriei, la acest joc, a exclamat „cucerile”, a fost printre cei „teribil de fericiți cînd intram la bătaie și sîrnam de nefericiți cînd eram scoși” (*Jocuri de primăvară*, în *Lumea*, 17 mai 1925).

Am luat aceste citate din pasionanta carte a celor doi mari sportivi coautori, care din care afirm că terenul a primit în 1953, la Spartachiada de oină a tineretului de la sate, 25:29 de echipe, că există și o spartachiadă sindicală, că la Festivalul Mondial al Tineretului, din 1953, de la București, au asistat la demonstrația de oină 80 000 de spectatori etc., etc., etc.

Citiți însă cartea și vă veți convinge de toate, poate și de etimologia cuvîntului, cu care nu este însă de acord *Dicționarul explicativ al limbii române*. Autorii relevă „caracterul folcloric” al jocului, într-adevăr popular și străvechi. Este acesta un motiv ca să reflectăm la ce-i al nostru și ce trebuie să cultivăm cu mai multă grijă. Semnează aceste rînduri un umil penitent... scos din joc cu șaizeci de ani în urmă (lovit însă la picioare, nu la cap!).

Șerban Cioculescu

● AU apărut recent două lucrări colective care tratează despre numele de locuri din țara noastră: prima, intitulată *Studii de onomastică* (deci, în afara numelor de locuri, se ocupă și de numele de persoane), a fost publicată de Universitatea „Babeș-Bolyai”, de Facultatea de filologie și de Institutul de lingvistică și istorie literară din Cluj-Napoca, sub îngrijirea profesorului Ioan Pătruș și a cercetătorilor Gabriel Vasiliu și Ioan Roșianu, și cuprinde lucrările prezentate la cea de a patra consfățuire de onomastică.

Cea de-a doua lucrare a fost editată de Institutul de geografie din București și este intitulată *Lucrările simpozionului de toponimie* (București, iunie 1972). Aceste apariții sint un semn că toponimia noastră se dezvoltă rapid, lucru căre nu poate să nu ne facă plăcere.

Toponimia este un domeniu foarte interesant prin rezultatele pe care le poate da, atît în ce privește studiul limbii, cit și al istoriei și al geografiei, cum subliniază acad. Ștefan Pascu în Cuvîntul înainte la volumul apărut la Cluj-Napoca. Aceasta înseamnă că pentru cercetător sint necesare cunoștințe prealabile din toate cele trei domenii, ceea ce, fără îndoială, nu este la îndemina oricui.

Într-un trecut ceva mai îndepărtat singurul care se ocupa la noi de această disciplină era acad. Iorgu Iordan, căruia îi datorăm mai multe lucrări de teorie și de aplicare practică. Este evident că prea departe nu se putea ajunge în explicarea amănuntelor, deoarece lipseau materialele, care trebuiau adunate din toate regiunile țării. Ceva mai aproape de vremea noastră, regretatul Emil Petrovici a dat specialității un oarecare impuls, pe de o parte prin publicarea de studii personale, pe de alta prin crearea unei mișcări la instituțiile din Cluj. Foarte bine nu putem spune că stăm nici astăzi în ce privește materialele de lucru: nu numai că nu s-au despuiat toate documentele vechi, dar nici numele actuale nu le avem toate la dispoziție.

În ultima vreme s-au făcut totuși pași mari înainte, cum dovedește chiar apariția celor două lucrări amintite. Există în toată țara atenție și interes pentru toponimie, cum am putut să mă conving mai ales asistînd la Consfățuirea anuală care a avut loc zilele trecute la Academia R.S.R., unde au prezentat informări unitățile care au în plan elaborarea unui Dicționar toponimic al României, plănuit să cuprindă toate numele de locuri, însoțite de explicarea originii și, pe cit posibil, de o considerare istorică. La București, la Institutul de lingvistică, sub conducerea lui Gh. Bolocan, lucrează un colectiv care beneficiază de colaborarea Universității din Craiova și a Institutului pedagogic din Pitești și dispune de informatori din multe alte părți ale țării (se ocupă și de numele de persoane). La Cluj-Napoca, lucrează cercetători de la Institutul de lingvistică și cadre de la Universitate (și aici se cuprind și numele de persoane). La fel la Iași (unde își dau concursul și institutele de învățămînt superior din Suceava, Bacău și Galați) și la Timișoara.

În toate aceste centre se adună material, prin anchete pe teren și prin despuirea documentelor vechi și se spune că o mare parte a datelor sint astăzi la dispoziția celor interesați. În același timp, se clasează faptele și, în diferite lucrări individuale, se trag concluzii de ordin general sau de amănunt.

În timpul despuirilor la Academie s-a exprimat în mai multe rînduri dorința de a se extinde cercetările de onomastică: ocea, pe de o parte ar ușura publicarea studiilor, atît de teorie cit și de amănunt, pe de altă parte ar permite discuțiile între specialiști, clarificîndu-se astfel multe puncte litigioase. Și mulți specialiști ar fi bucuroși să poată citi asemenea studii: sint convins de aceasta pentru că primesc numeroase scrisori în care mi se cer informații asupra originii diferitelor nume locale.

Al. Graur

Adrian Gheorghe: Flod

Un transilvănean la castelul Voltaire din Ferney în anul 1791

Intre primii vizitatori ai castelului din Ferney, unde și-a petrecut ultimii ani ai vieții Voltaire, acest titan al Veacului Luminilor, s-a aflat și un cărturar transilvănean, Adam Rhédey.

Născut în 1768, dintr-o veche familie nobiliară, care a primit însemnele mării din mâna regelui Matei Corvin, Adam Rhédey a fost atras, de tânăr, de mirajul marilor călătorii. În 1788, când abia implinise douăzeci de ani, a plecat în Europa, mai întâi în Germania, apoi în Austria, Italia și Elveția. Pretutindeni a vizitat, în primul rând, muzele și bibliotecile, monumentele istorice și arhivele, notându-și impresiile, în franceză, maghiară și latină, într-un riguros Jurnal de călătorie, pe care l-am descoperit de curind într-o veche colecție din Transilvania.

Ajuns în Elveția, la Lausanne, în

toamna anului 1791, Rhédey este stăpînit de dorința de a merge în pelerinaj la castelul lui Voltaire. De aceea, la 29 septembrie 1791, pleacă, însoțit de câțiva prieteni, spre Ferney, unde vizitează cu pietate atît capela, cît și castelul însuși, care păstra încă vie amintirea lui Voltaire.

La Ferney a văzut Adam Rhédey o copie miniaturală a celebrului mausoleu de marmură de la Hindelbank lucrat de sculptorul german Johann August Nahl (monument pe care Rhédey îl admirase și în biserica din această mică localitate elvețiană).

Tot la castel se afla un tablou al generalului Washington, precum și un portret uriaș al împăratului Prusiei, Friedrich cel Mare, protectorul și admiratorul lui Voltaire. Alături, simbolizînd spiritul veacului, se aflau două gravuri repre-

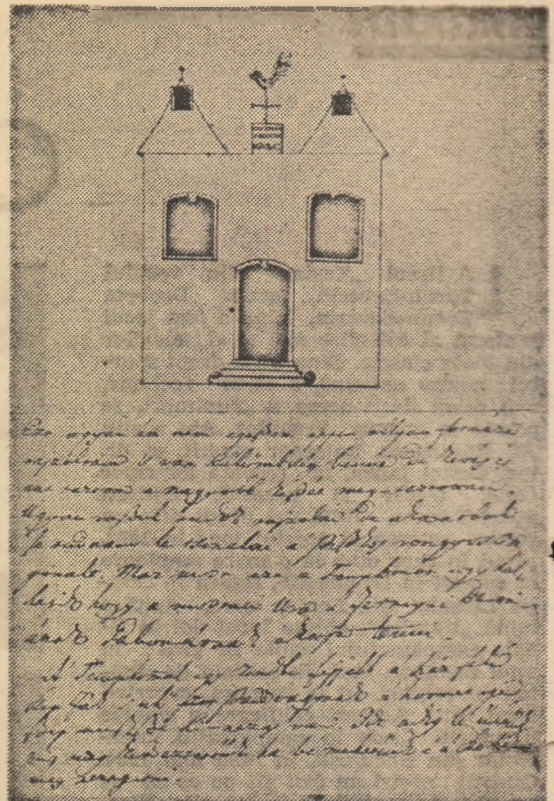
zentînd pe enciclopedistul d'Alembert și pe marele savant englez Newton.

De la Ferney, drumul tînărului Adam Rhédey a mers mereu mai departe, spre apus, trecînd prin Belgia și Olanda, urcînd pînă în ceșurile Londrei.

A revenit în țară abia în 1793, după mai bine de cinci ani de peregrinări. S-a căsătorit cu Maria Teleki, fiica celebrului bibliofil, contele Sámuel Teleki, în 1795, urcînd apoi în cele mai înalte funcții ale principatului. A murit în 1849.

După două veacuri de uitare, Jurnalul lui Adam Rhédey, icoană a aceluia sfîrșit de veac XVIII, își dezvăluie tainicele sale însemnări.

Corneliu Dima-Drăgan

În afară de descrierea amănunțită a castelului și a frumoaselor sale împrejurimi, Rhédey a lăsat posterității și acest document: desenul capetei lui Voltaire.

Rhédey Adam

„Insemnările călătoriei mele“

(I)

Voltaire și-a încheiat opera în orașul în care s-a născut. Dezgustul și suferințele ce-l încercară la Paris îi scurtară, se pare, zilele. Avea și prieteni și dușmani puternici. Și-a păstrat pînă în ultima clipă a vieții această vioiciune și înlesnire a spiritului pe care le-a avut întotdeauna. El făcu o fermecătoare piesă în versuri intitulată *Les Adieux du Vieillard*, în care se regăseau toată grația și toată inflăcărea unui tînăr de douăzeci de ani. În această mică ficțiune poetică D. de Voltaire căuta să obțină favorurile unor persoane de vază și să-și înlesnească protecția lor împotriva dușmanilor pe care îi avea la Versailles. El avea o curte la fel de strălucitoare ca și cea a regelui; toți marii seniori se sileau să dobîndească favoarea de a fi primiți de el. Dar Academia Franceză a fost cea de la care D. de Voltaire a primit cele mai mari onoruri. Din recunoștință el promise să colaboreze la reforma dicționarului academic și se însărcină cu litera A. Preocupat de munca sa, se întoarce acasă, se așează la lucru și, uitînd că are 84 de ani, nu vrea să-l părăsească înainte de a-l fi încheiat. Pentru a se liniști în această muncă plictisitoare,

dublează numărul ceștilor de cafea, pe care era obișnuit să le ia în timpul lucrului. Singele i se aprinde, e hărțuit de o necurmată insomnie și cade într-o criză violentă. Prietenul său, mareșalul de Richelieu, vine să-l vadă, îl liniștește asupra bolii și îi promite să-l vindece cu ajutorul unui calmant pe care-l folosește de multă vreme. D. de Voltaire se învoiește să folosească leacul și-și roagă prietenul să i-l trimită număidecît. În loc să ia doza prescrisă, boiașul o triplează, doarme 36 de ore în șir și nu se trezește decît pentru a-și lua rămas bun de la prietenii săi. Toată măiestria doctorilor devine de prisos și la 30 mai 1778 ochii săi se închiseră pentru totdeauna. Parohul de la St. Suplice și-a împlinit și în această împrejurare datoria de pastor plin de rivnă, dar fără să poată obține nimic. Se măgulise că găsise momentul potrivit pentru a-l converti pe filosof. Însă s-a înșelat, el a murit nepocăit. Preoții și-au îndeplinit funcția eclesiastică refuzîndu-i înmormîntarea. Guvernul nu putea să se amestece în această pricină. Abatele Mignot, nepotul defunctului, folosi șiretenia, puse să fie transportat corpul în mănăstirea pe care o administra, unde fu îngropat fără ceremonie.

Se făcu o reclamație din partea epis-

copului de Troyes; starețul primi o muștrare la care răspunse ca un om de spirit și ieși foarte bine din această pricină. Preoții făcuseră încă o nechibzuință cerînd guvernului să nu îngăduie rugăciunile și slujba pentru moarte.

(Transcriere și traducere din franceză de Luminița Stoichițescu)

(II)

În 29 dimineața, pe la ceasurile opt și jumătate, ne-am dus pe jos, tot patru inși, la vestitul Ferney, plăcut lui Voltaire și era către ceasurile unu și trei sferturi cînd am venit înapoi.

Imprejurimile și poziția Ferney-ului, după părerea mea, pot fi socotite cu adevărat frumoase. Acest orașel datează foarte mult lui Voltaire, atît în privința caselor ce se află în el, cît și pentru faptul că a ajuns mai vestit. Casa lui Voltaire este pe o colină sau măcar este așezată mai sus decît celelalte case. Din oraș omul ajunge aici pe un drumag mărginit de copaci frumoși. În stînga, la intrarea în curte, omul vede capela lui. Această bisericuță arată nepriceperea lui Voltaire în ale arhitecturii sau altceva; lățimea ei în față (Façade) face 9 pași de-ai mei, lungimea 18. De cînd a fost zidită s-a murdărit atît de tare încît este aproape neagră. Deasupra crucii este pus și un cocos și din asta se vede mîntea hazlie

a lui Voltaire. Am să și fac aici în dată această Façade pe cît am putut-o reține, dar nu i se va vedea decît partea de sus, inscripția, adică: *Deo crexit Voltaire 1761.*

Eu n-am desenat-o pe aceasta chiar în forma aceea, este ceva deosebire între ele, dar puțină, și cred că în cea mai mare parte am reținut-o. E drept că desenez prost, dar nici cu voia n-aș putea să fac acel original murdar, mizer. Acum se aude că din această biserică stăpînul de azi al baroniei din Ferney vrea să facă un hambar.

În rînd cu biserica, mai sus, în spre casă sînt copaci frumoși și bănci de stat de unde este o foarte frumoasă priveliște pînă în depărtare. Aici ne-am așezat pînă cînd am pus să se facă înțebare dacă putem intra să vizităm odăile.

Clădirea are în lungime 50 de pași de-ai mei, cu 7 ferestre, și cam 20 în lățime. La început am intrat într-un pridvor unde sînt niște tablouri, dar se vede foarte frumos mai cu seamă portretul generalului Washington. Prin ușa mare de la intrare am pătruns din pridvor într-o odăie foarte drăguță care este frumos împodobită cu desene și oglinzi.

Bustul lui Voltaire este pe un stîlp de cînst în partea dinspre dreapta, iar față-n față cu acela e o masă de marmură pe care se află chipul mic al scriului din Hindelbank cu femeia care învie dintr-insul împreună cu copilul ei, făcînd atît de bine încît nici cel din Hindelbank nu este mai presus decît el.

Pe ușa din stînga acestei odăi ne-am condus în camera proprie a lui Voltaire despre care spuneau că au lăsat-o și este așa cum era în timpul vieții lui; totuși eu nu cred asta pe de-a întregul, căci chiar dacă Voltaire era un om vanitos nu gîndesc că și-ar fi înălțat stîlp (iar deasupra bustul său), dar iată că mai este scris pe capul stîlpului și aceasta:

Mes Manes sont consolés
Puisque mon coeur
Est au milieu de vous
Iar la picioarele lui stă scris:
Son esprit est partout, et son
coeur est ici.

Portretul lui Frederic cel Mare, pictat în culori, atîrnă minunat la capătul patului. Printre celelalte portrete, dar care sînt gravate în aramă, cele mai frumoase sînt acestea: Tombeau de Voltaire delié par Marquise de Villette, portretul lui d'Alembert de două ori. Al ducelui de Choiseul, a lui Newton, Salvarea Calais-ului ș.a. Ne-am uitat și pe ușa ce se deschide din pridvor spre dreapta într-o cameră din afară, dar aici n-am văzut nimic de seamă în afară de tabloul cu Salvarea Calais-ului pictat și reprezentat amănunțit în ulei.

Am cutreierat și o parte din grădina. Este o priveliște foarte frumoasă, se vede pînă departe de aici. Montblancul se arată frumos. Se poate vedea și coada lacului Genevei.

(Transcriere din maghiară de Dr. Leona Váczy; traducere de Livia Bacăru)

Sport

Urare de Anul Nou

● AM CUMPĂRAT cinci fire de frezia, am arvănit un lăutar, și am intrat în Giulești. Cum am trecut podul Grant, ăla și-a dat în petec: auzi, zice, azi noapte m-am îmbătat cu un salcîm care nu dă roșcove, pune florile în buletinul de populație, ca să-ți miroasă poza frumos și află că în Giulești nu se intră cu ștevie, cine a furat tot anul vorbe iuți, azvîrlite la meciurile Rapidului, ar trebui să vină încoace cu o damigeană și cu două urechi de porc prăjite...

L-am așternut cu bărbia pe cațifeaua viorii și, în ritm de foaie verde trei cartușe, trase-n pieptul femeii ce-a trădat și-a doua oară, am intrat în cîmpul unde Rapidul, tot la două dumineci, ne ia nouă sînge și pune coroană pe capul dușmanilor.

Locul ăsta, iarna, cînd băieții

din fotoliul 13 sînt plecați să ardă mirodennii în altarul Munților Bucegi, eu l-aș înveli în pereți de trestie pictați de Piliuță, noaptea pe la ora trei. Aici, niciodată, nimeni n-a fost trist cu adevărat, sau, dacă vrei, aici tristețea are degete trandafirilor, și asta fiindcă toți cîți am crescut atîrnați de plopii Giuleștiului știm să așteptăm clipa, scînteietoare ca obrazul unui copil întors din ger, cînd pe iarba din Giulești, care-i mai mult pelin, intră, ca să ne poarte în triumf, un băiat cu numele de Marian, Ozon sau Niki Dumitriu.

Cu cinci fire de frezia în mîneca hainei, în acest decembrie care, astăzi, se trage îndărăt în noaptea unde sună mărgeanul amintirilor, am dat ocol cîmpului de lîngă Gară și m-am înălțat în credința că, în anul ce vine,

pe poarta prin care ne-a părăsit Tamango spre a îmbrățișa științele pozitive, vor pătrunde cinci băieți ca merii, ca perii ca să ne cînte sorcova, vesela tuturor necăjiților, iar noi să le dăm cu drag nuci și covrigi, și ei să zică: bani nu vrem, avem și case, avem și studii, numai minister n-avem.

Îngăduiți-mi ca, în prag de An Nou, să dăruiesc o ramură de visc și lăutarul celor ce mă vorbesc de bine; celorlalți, puținii la număr dar bine înfipti, cărări ce duc la moară cu sacul în spinare și să le fie drumul numai deal.

Inchin o cană de vin pentru toți jucătorii, indiferent de poziția din clasament.

Fănuș Neagu

Dicționar de termeni literari

UN FOARTE util Dicționar de termeni literari, superior în toate privințele celor apărute până acum la noi (iese din discuție al lui Adrian Marino, cu un alt caracter), are ca autor un grup de cercetători și critici de la Institutul de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu”: Mircea Angheliescu, Mioara Apolzan, Nicolae Balotă, Zoe Dumitrescu-Bușulenga, Gh. Ceaușescu, Marcel Duță, Radu Hincu, Adriana Miteșcu, George Muntean, Mihai Novicov, Dinu Pillat, Al. Săndulescu, Roxana Sorescu, Marian Vasile, Ileana Verzea și Mihai Vornicu. Revizua finală: Gh. Ceaușescu, Violeta Mișăilă (de la Editura Academiei), Roxana Sorescu și Mihai Vornicu. Coordonatori succesivi: M. Novicov și Al. Săndulescu. Din Cuvântul înainte semnat de ultimul coordonator, aflăm că ideea Dicționarului a aparținut lui Vladimir Streinu care îl înțelegea ca pe o operă eseistică, lăsând colaboratorilor întreaga libertate a opiniei. Ulterior, el a fost conceput într-un chip mai strict științific, aplicându-se o metodă unitară de tratare a fiecărui termen și urmărindu-se „circumscrierea, explicarea noțiunilor, și nu dezbateră (lor) problematică”. Faptul se va fi datorat atât înegaliității firești între posibilitățile numeroșilor colaboratori, cât și unei necesare distanțe față de Dicționarul de Idei Literare al lui Adrian Marino (care a fost folosit cu inteligență totuși, ca și lucrările asemănătoare apărute în străinătate și menționate în bogata bibliografie finală). În sfârșit, sumarul are în vedere mai ales „termeni literari”, excluzându-i pe cei de „estetică generală” (care au stat în atenția unui dicționar special din 1972). În unele cazuri criteriul acesta se dovedește însă delicat. Au fost reținuți catharsis, mimesis, verosimil, apolinie și dionisiac, aticism și asianism, naiv și sentimental, nu însă și artă, estetică, frumos, grațios, gust, sublim (spre a rămâne la cei enumerați chiar de către prefător) : care va fi fiind deosebirea ?

Caracterul Dicționarului este, oarecum prin forța lucrurilor, eterogen. În primul rând datorită repartizării cam la întâmplare a articolelor. Era bine dacă fiecare autor redacta un număr de termeni din aceeași sferă, ceea ce, să recunoaștem, ar fi implicat însă o disciplină a muncii colective extrem de riguroasă și de greu de realizat practic. Se remarcă ușor trei feluri de a interpreta modalitatea de redactare, legate mai cu seamă de vîrstă și experiența autorilor. Cei mai tineri dintre ei (Mioara Apolzan, Gh. Ceaușescu, Adriana Miteșcu, Roxana Sorescu, Mihai Vornicu) s-au îndreptat cu hotărîre spre tehnicile moderne de cercetare, pînă și în exemplificări. Alții, mai prudenți, au pus accentul pe evoluția istorică a noțiunilor, definițiile lor fiind eclectice, în sensul bun (N. Balotă, Zoe Dumitrescu-Bușulenga, Marcel Duță, G. Muntean, Dinu Pillat, Al. Săndulescu). Nu lipsește nici punctul de vedere să-i zicem conservator (la Radu Hincu, în special), care merge pe definițiile consacrate și uneori depășite. Dacă, bunăoară, termeni ca **motiv** sau **narațiune** sînt priviți prin prisma celor mai noi contribuții în materie, alții ca **metaforă** sau **metonimie** sînt definiți într-o manieră circumspectă, stărindu-se mai mult pe ideea de „transfer” decît pe aceea de schimbare a conținutului semantic, raportul însuși dintre acești tropi rămînînd insuficient de clar; dar sînt și termeni (majoritatea tropilor, numiți „figuri de stil”, sau a elementelor de prozodie) a căror definiție e foarte școlărească, necorespunzătoare momentului actual al cercetării. Definiția **litotei** ne oferă un „model”. Confundată cu **eufemismul** (termen absent), cu **ironia** (ca figură) sau cu **antifraza**, noțiunea nu apare deloc lîmpede. Nu se înțelege în acest con-

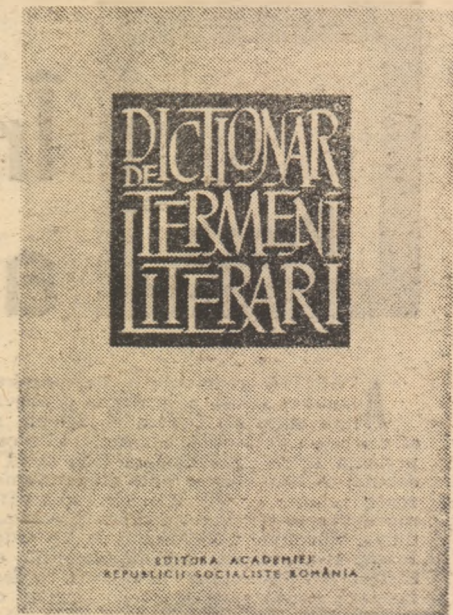
text de ce Gide socotea clasicismul „arta litotei”. **Zeugma** e redusă pur și simplu la **silepsă**, din care se reține doar sensul de greșeală logică (în care folosea cuvîntul Maiorescu în **Răspunsurile „Revistei contemporane”**, exemplul clasic și oricum mai bun decît acela din Creangă ce ni se propune, care e pur și simplu un acord după înțeles: „și unde nu s-au adunat o mulțime de băieți...”). Dar L. Găldi atrăgea atenția asupra rolului stilistic esențial al **silepsei**, numind-o sugestiv un fel de „cum-pănă a apelor”. **Zeugma** e, la rîndul ei, altceva, figură plină de tensiune, ca și **oximoronul** (în care Al. Călinescu de exemplu, într-un spiritual eseu despre autorul **Scrisorilor pierdute**, vede „figura emblematică a carnavalului caragialian”, analizînd-o prin raport cu **pleonasmul**, absent din Dicționar, ca și **tautologia** de altfel, căreia i se preferă mult mai rara **tautofonie**).

Fiind vorba tot de eterogenitate, nu s-au putut evita maniere de redactare diverse. **Renaștere** prilejuiește Zoei Dumitrescu-Bușulenga un mic și interesant eseu; Mioara Apolzan scrie despre **erou**, **nuvelă** sau **roman** într-un chip aproape savant. În aceste cazuri, termenii înșiși dictează pînă la un punct procedeul. În altele, cauza stă în înclinația autorului. George Muntean alege o cale paradoxală, a improvizației științifice; iar dacă Adriana Miteșcu e în genere prolixă, Dinu Pillat e prea laconic. Se ridică și chestiunea originalității. Un dicționar conține inevitabil numeroase generalități și o cantitate de informație ce nu poate fi de-cît repetată după alții. Originalitatea, cită e, provine din organizare și dintr-un ton (ce reflectă o poziție față de obiect) personal. Însă de aici și pînă la a transcrie pur și simplu pasaje din alte lucrări asemănătoare e distanța de la onestitatea științifică elementară la compilație. Pentru latura filosofică a noțiunilor, unii colaboratori au apelat fără să clipească la **Micul dicționar filosofic**. Alteori, am găsit (la Adriana Miteșcu) dezvoltări și exemple din dicționare străine, nedecarate ca atare. O reformulare ar fi fost necesară. Sursa de inspirație nedecarată se dă de gol citeodată într-un fel amuzant. Adriana Miteșcu scrie următoarele în articolul despre **Dulcele stil nou**: „Termenul reprezintă traducerea sintagmei *it dulce stil nuovo*. Este folosit prima oară de Dante în **Purgatoriu**, unde Bonagiunta se adresează astfel poetului: «Ci spune-mi, tu ești cel ce-n vers simțirea / și-n rime noi și-o cîntă...». Ori-cine vede că **dulcele stil nou** nu e totuna cu **rime noi**. Autoarea a citit probabil notele Ninei Façon la **Istoria lui De Sanctis**, din care reproduce explicația, versurile și ceea ce urmează imediat (grișind numărul cîntului care este XXIV și nu CXXIV). Însă a citit neatent și mai ales n-a verificat. Expresia „ducele stil nou” apare ce-i drept în **Purgatoriu**, dar cîteva terțene mai departe, iar forma adjectivului **nou** este aceea din limba veche: „di qua dal **dolce stil novo**” (XXIV, 57). Iar ca expresie critică se încetățenește ulterior, cînd începe să fie utilizată de comentatori (Lorenzo de' Medici, între alții).

Toate acestea nu anulează, desigur, valoarea Dicționarului, ce se cuvine subliniată spre a înlătura bănuiala de înmulțire fără rost a obiecțiilor. Însă cred că ar fi nefolositor să mă mențin la chestiunile de principiu. Exemplele, nu e așa, sînt sarea și piperul criticii. De aceea voi încheia cu o listă. Dar nu înaintea de a spune că sînt numeroși termeni bine lămurii, interesant fiind să notăm faptul că aceștia sînt dintre cei mai dificili. Căci dacă, în cazul termenilor precisi (**chiasm**, **anacoluf**, **cezură** etc.), singura problemă este claritatea și sistema expunerii, în cazul acelor foarte generali (**clasic**, **liric**, etc.) sau chiar vagi (**absurd**, **modern** etc.), autorii trebuiau să se decidă între mai multe posibile definiții (implicînd o atitudine estetică) și să exprime totul de așa manieră încît să rezulte lim-

pede criteriul. Se întîmplă că tocmai aceste din urmă noțiuni au parte de articolele cele mai instructive; ceea ce constituie o dovadă a seriozității cu care au lucrat mulți dintre autori, printre ei fiind atîția tineri fără știința acestor sinteze pretențioase care sînt articolele de dicționar. Lista pe care o dau în continuare (în ordinea alfabetică a termenilor, spre a simplifica) n-are cum să fie exhaustivă. Ea rezultă dintr-un sondaj după lectura tuturor articolelor. Nu caut nod în papură ni-mănuși; de aceea nu voi indica numele autorilor. Înțeleg să semnalez cîteva lucruri ce pot suscita obiecții sau chiar simple nedumeriri personale. Discuția rămîne, firește, deschisă, căci meritele Dicționarului sînt remarcabile și el va cunoaște, sper, ediții revăzute.

Alegorie: de precizat că figurarea alegorică e de obicei din sfera umanului, și mai rar a animalului și a vegetalului (J. Chevalier în **Dictionnaire des symboles**). **Analiză**: romanul așa-zis de analiză nu se confundă cu acela de observație psihologică în general, fiind doar o formă istorică a lui. A la recherche du temps perdu nu e un roman de analiză. **Adolphe** este. **Baladă**: exemplificările omit tocmai pe acei poeți de care se leagă în literatura noastră un moment de resurrecție a speciei: Radu Stanca, St. Aug. Doinaș, Ionichie Oțeanu. **Baroc**: severitatea cu care e judecată teza lui D'Ors mi se pare nedreaptă; teza se regăsește de altfel și la G. Călinescu (neamînit aici). Ca termen critic, barocul e perfect utilizabil și în sens arhetipal (neistoric). E eludată, apoi, chestiunea unui baroc românesc ce a făcut să curgă multă cerneală în ultimii ani. **Basm**: trebuia pomenit clasificarea azi tradițională a lui Aarne-Thomson. **Biografie**: din moment ce se face raportarea biografiei la roman, opinia lui Ortega y Gasset se impunea a fi citată, ca și aceea a lui G. Călinescu despre **biografia romanțată**. **Bizantinism**: există și o accepție moral-socială a cuvîntului. **Blestem**: lipsește exemplul clasic al **Ingratului** lui Heliade, din care se trage Argezi. **Comedie**: se discută la un loc **comedia** și **comedia** (ca apoi **tragic** și **tragedie**), deși termenii pretindeau articole separate. **Compoziție**: era necesară o mai explicită distincție a înțelesului, cînd ne referim la unul ori la altul dintre genuri; n-ar fi fost de prisos, la propoz de compoziția în roman, să fie amintită sistematizarea lui Thibaudet din **Estetica romanului**. **Comunicare**: schemei lui Jakobson i s-au adus obiecții întemelte, ce se cuveneau măcar semnalate, spre a nu rămîne cu impresia că e ultimul cuvînt spus în materie. **Conținut** (și **formă**): o încercare de a depăși dualitatea se datorează lui Roman Ingarden, care a propus structurarea operei pe „straturi”. **Convenție**: opoziția **regulă**, ca acceptare liberă a procedeelelor față de una normativă, e simplistă, cită vreme toate marile curente au impus mai degrabă convenții decît norme. **Dramatic**: genul se deosebește de categoria ca atare a dramaticului în egală măsură cu genul **liric** sau **epic** de **liric** și **epic** luate în sens larg; un tratament special aplicat doar primei noțiuni (p. 130) e fastidios. **Discurs**: lipsește accepția prin care naratologia modernă îl opune **inter-sirii**. Mai ales că în articolul despre **narațiune** sîntem trimiși tocmai la această ac-

cepție. **Epistolă**: Odobescu sau Mateiu Caragiale sînt mai puțin reprezentativi pentru genul epistolar decît Heliade, Kogălniceanu sau Alecsandri? **Ermetism**: insuficiente raportări la termeni înrudiți ca **criptic**, **obscuritate**, **ambiguitate**, **incifrare**, creat se pare de Eminescu, lipsește), ca și o nu destul de bine precizată distincție între aspectul gramatical și cel simbolic al cuvîntului. **Erou**: face inutil articolul despre **personaj**, nu numai pentru că în limbajul critic curent se întrebuintează unul în locul altuia, dar și pentru că teoria finală despre „dispariția personajului” în „noul roman” privește **personajul** în genere. **Estetism**: a doua accepție (poezia pură) e greșită, nici Mallarmé, nici Valéry, nici Barbu neurmă-rind să epureze poezia de sensurile moral-sociale și, cu altă mai puțin, de cele noționale. **Exagerarea criteriului estetic**, apoi, de către M. Dragomirescu, vine oarecum în contradicție cu încercarea aceluiași de a stabili un caracter obiectiv al valorii (remarcată în articolul despre **capodoperă** la care sîntem trimiși cu în-genuitate de autorul ambelor articole). **Eul poetic**: nu poate fi uitată distincția lui Proust din **Contre Sainte-Beuve** în problema cu poetic — eu psihologic. **Existențialismul**: e prea generală afirmația că existențialismul se îndreaptă spre **existență**; mai importantă e opoziția **existență-esență** pe care o face. Termenul „**trăism**” a fost creat de S. Cioculescu cu o intenție ironică. **Fantastic**: lipsește relațiile (azi curente) cu **straniu**, **miraculos**, **fabulos** etc. **Idilism**: sensul general cel mai corect este acela sugerat de Vl. Streinu în esul despre **Coșbuc**: deformare în sensul inocenței. **Lectură**: în S.Z. Roland Barthes nu analizează „un fragment din Balzac”, ci **nuvela Sarrasine** în **Intregime**. **Lirism**: citatul din Adrian Marino se repetă aiudoma la pag. 187 și 248, în contexte diferite. **Literaturitate**: termenul mai des folosit este **literaritate**, din fr. **littéraire**. **Metonimie**: definiție veche, necorespunzătoare. **Naturalism**: prea apăsătoare ideea că naturalismul este un realism degradat. Azi e acceptat de către mulți faptul că Dostoevski, Tolstoi și Th. Mann sînt naturalisti. **Nonsense poetic**: aspectul de joc nu acoperă sfera noțiunii, mai ales într-o parte din literatura modernă, care îl ia foarte în serios. **Teatrul absurd** e plin de nonsensuri ce nu se mărginesc la caracterul ludic. **Dia** exemplificări lipsește Mihail Zamphirescu, autorul unor celebre versuri în felul lui Edward Lear. T. Argezi și Urmuz. **Paradox**: definiție neștiințifică și cam blăbită. **Personaj**: definiție greșită: „personajele unei opere literare sau dramatice sînt oameni, transfigurați artistice, care sînt implicați în acțiunea relata-tă”. **Specific național**: există mai multe feluri de a pune problema specificului. Ar fi fost necesare exemplele românești, nu doar într-o enumerare generală și, fie vorba între noi, cam emfatică, dar spre a se marca pozițiile teoretice contradictorii. **Tradiționalism**: în epoca interbelică a existat un **tradiționalism** ce nu se confundă nici cu **gindirismul**, nici cu **prelungirile sămăntorismului**.

Nicolae Manolescu

ȘTEFAN CALȚIA : Călător (Galeriile de artă ale Municipiului București)

Proza

În tradiția romanului ardelenesc

APARIȚIA romanului **Descoperirea familiei** (1964) a provocat o adevărată surpriză. Critica se aștepta să afle o proză poetică, influențată de experiența lirică îndelungată (Ion Brad a debutat în 1947 și avea până atunci numeroase volume de versuri). Or, proaspătul romancier se dovedește inclinat spre naratiunea obiectivă, tradițională, de tip ardelenesc (s-au făcut imediat asociațiile cu Slavici, Agârbiceanu și Pavel Dan), cu desfășurare amplă și tipologii construite cu dăltă sigură. Cronicarii literari și-au mărturisit uimirea pentru absența acelei așteptate substanțe lirice în structura romanului. Și, totuși, vocația epică îi fusese remarcată poetului în analizele anterioarelor sale volume de versuri. Ion Brad s-a impus adesea printr-un caracter epic accentuat al poeziei, multe poeme au o dezvoltare biografică, „prozaică” în sensul valorificării poetice a materialului cotidian al existenței, a unei punctări etice a problematicii și a epurării elementelor afective. Poezia lui Ion Brad mizează mai degrabă pe seriozitatea temelor decât pe emoția confesiunii sau pe confesiunea unei emoții. În aceasta, cred, rezidă și legătura dintre **Descoperirea familiei** și versurile sale.

După doisprezece ani de la apariție, după ce în literatura noastră s-au scris romane remarcabile despre lumea satului de după al doilea război mondial, romanul lui Ion Brad poate fi judecat „la rece” și confirmă reala înzestrare a autorului pentru acest gen, prin viabilitatea construcției și a citorva personaje de prim plan, prin forța de evocare a universului satului ardelenesc. Scriitorul urmărește, cum s-a remarcat, un proces de disoluție a vechii mentalități rurale, drama pe care orice prefacere socială le determină și le rezolvă. Structura arhaică a satului Zăpadia de pe malul Tirna-

Ion Brad, **Descoperirea familiei**, ediția a IV-a, revăzută și adăugită, Editura Eminescu, colecția „Romanul de dragoste”, 1976

vei este supusă unei puternice presiuni istorice — ea cedează treptat modificând formele de organizare rurală, dar și conștiințele, conflictele umane care umplu aceste forme. În descriția acestui proces, autorul are modele literare. Caracterul monografic al unor pasaje, tipologia determinată de drama pământului, ca și viziunea obiectivă, în care își fac loc, într-un foarte specific aliaj, introspecția stărilor de conștiință tulburi, a zonelor instinctului și tabloul ironic al unei umanități rezumate, prinsă în spațiul limitat și sintetic al satului, oferă romanului soliditate și autenticitate.

În schimb, pasajele în care era reconstituită viața modernă a satului, portretele lui Ion Cireș, Onișor, Axente, Lilița și alții, care aduc noile norme morale în viața colectivității sătești, ca și imaginea muncii în cadrele recent înființate cooperative, sufereau de un schematism vădit, de un eticism demonstrativ. (Scriitorul a operat modificări în ultima versiune a romanului, dovadă că a devenit conștient de aceste carențe.)

Și era, oarecum, firesc să fie așa. Literatura își primește sevele vitale nu numai din contactul cu realitatea vie, dar și din contactul cu propria sa realitate, cu lumea deja plasmuită, deja fixată artistic. Autenticitatea unor eroi și a unor conflicte literare ține în mare măsură de existența unei tradiții puternice, de șlefuirea treptată, prin achiziții lente, succesive a unor modele. Un personaj care pare, aparent, „rupt din viață”, cum se spune, este cel mai adesea produsul unor serii lungi de tipuri literare care s-au influențat reciproc, subteran până la a căpăta o suplete și o naturalitate, doar la prima vedere, spontane. Nu e vorba de niște copii livrești, de surse literare de inspirație, ci de o anumită sensibilitate a scriitorului formată prin lectură. În percepția proprie a realului intervine această sensibilitate dobândită.

Forța de expresie a dramelor preotului Liviu Ardeleanu și a țaranului Octavian Borcea, ca și relieful pe care îl capătă

romanul **Descoperirea familiei**, personaje ca bătrînii Măria și Artimon Borcea, Ricu, Anuță, preoteasa, Gligor, Nicodim și alții sînt datorate tocmai preexistenței lor literare — nu în datele concrete ale portretelor sau conflictelor, ci în fizionomia lor literară. În timp ce învățătorul Onișor, Ion Cireș și evenimentele vieții noi a colectivului (scena ședinței, retrospectivă și președintele G.A.C.-ului, contrastul dintre Onișor și Hordis — episoade, în parte, suprimate în ediția recentă) erau marcate de convenționalism și idilism demonstrativ, din pricină că ansamblul acestor tipologii noi nu căpătase încă o structură literară, o tradiție. Oamenii se dezvăluiau mai mult în intențiile lor decât în realitatea lor, în conștiința funcției lor sociale decât în individualitatea lor. Mai tirziu aveau să se „creeze” acești eroi și conflictele lor — în romanele lui Marin Preda (**Moromeții**, vol. II) sau D. R. Popescu (F).

Romanul lui Ion Brad are pagini remarcabile. Primul capitol — spovedaniile plictisite ale femeilor, examenul amar pe care și-l face părintele Liviu Ardeleanu și mărturisirea patetică, răscolitoare a Savetei — amintind ceva din zbuciumul eroilor lui Agârbiceanu, are o mișcare dramatică domoală, planurile (cel al prezentului, al formalității religioase și cel al introspecției, al rememorării vieții părintelui) se întretaie și deodată, la apariția Savetei, începe să se deruleze nervos, clocoțitor în ritmul noilor simțăminte ale eroilor. Cu discreție, autorul comunică deșteptarea sufletului lui Liviu Ardeleanu din monotonia seacă a suferinței lui spre un zbucium fierbinte, sub presiunea patimei pentru Saveta. Împingînd spre grotesc și caricatură figurile preotesei și ale celor două fete, autorul a reușit în episoadele legate de familia Ardeleanu câteva elemente din tabloul Herdenilor din Ion al lui Liviu Rebreanu.

Interesant este Octavian Borcea și drama sa familială — abrutizat de o viață

trudnică, și de eterna nevoie de pământ a țaranului sărac, nevoie căreia i-a sacrificat însăși ființa sa, el se trezește în plină maturitate, tatăl a șase copii, pe care prin comportamentul său dur și îndepărtat, singur, vădov, chinat de un sentiment de culpabilitate față de soția defunctă și dorește — în felul lui încrîncenat, aspru să-și recâștige afecțiunea fiilor și să-și recâștige puterea sa proprie de afecțiune. Intuirea fondului instinctiv al acestei drame este bine utilizată. Țăranul simte că nu-și va recupera dragostea copiilor până nu va primi iertarea soției și în gândurile lui tulburi se tâlmăcește o criză a singurătății. În care apare, ca o stea a speranței, tinjirea după armonia familială, după împlinirea sentimentală. Episoade care atestă vocația epică a scriitorului sînt și cele în care apar Ricu și Nicodim, intrupări ale raționalismului ironic, nelertător și ale instinctelor larvare camuflate sub masca unei demențe mistice. Scena cînd Ricu determină, printr-o falsă pocăință, grupul de adventiști, conduși de Nicodim, să urce pe Gurgui în așteptarea sfîrșitului lumii are o expresivă caligrafie grotescă.

Văzînd în autorul ei un înzestrat romancier, critica și publicul au apreciat ca atare calitățile cărții, așteptînd, în continuare, cu interes, nu numai pe poetul, ci și pe prozatorul Ion Brad.

Dana Dumitriu

Poezia

Idile și balade

DESI în noul volum*) al Marelui Nicoară sînt reluate și poezii din culegerile precedente ale autoarei (**Cuvintele, frumoase flori**, 1972; **Biciul albastru**, 1974), cartea arată totuși un început de artificializare și de manierism tocmai prin caracterul selecției: au fost reținute, în mod surprinzător, texte care avînd un aspect serafic și grațios, acestea fiind însă mai puțin reprezentative pentru personalitatea poetei. Ea pare acum să se reculegă, adoptînd o atitudine idilică și ingenuă, în contrast vădit cu violența pătimașă din volumele anterioare: „Prin scorburile mării verzi mă plimbam. / Pleoapa fiecărei scoici o deschideam. / Tu nu erai și nici nu ai venit / Și-atunci o pasăre cu ciocul lung și ascuțit / M-a fost răpit. / Pe cîmpia albă mă plimbam. / Zăpada să mă lumineze așteptam. / Dar n-a venit, și-ncet, fără să știu, / Petalele mi-au căzut una cîte una / Din ochiul tău pustiu. // Vino, sîntem invitați la ceaiul dat de flori. / Ele se vor șterge grațios la gură de fărîmituri de soare. / Noi vom alerga desculți pe cărările lăsate-n văzduh / De popoarele zburătoare”.

Există de aceea un adevărat program de „infantilizare” și numai astfel se poate explica, probabil, reluarea unor convenționale versuri din volumul de debut, preferate altora cu mult mai autentice: „Duminicile ne îmbrăcăm hainele frumoase / Și mergem să ascultăm primăvara / Urcînd în pomi”;

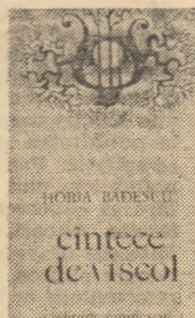
*) Mara Nicoară, **Inorogul alb**, Cartea Românească, 1976

) Horia Bădescu, **Cîntece de viscol, Editura Eminescu, 1976

voința rece de miniatural și inocent, de naivitate și de angelism se traduce și în abundența de flori, de fluturi, de materii suave și fragile, în decorul unei excesive paradisiac („rîde prin pomi porumbița raiului albă și nevinovată”).

O confesiune oarecum stingă pare să exprime o ezitare dramatică între tentația unei poezii expurgate de implicații existențiale și o vitalitate tumultuoasă, ce-și cere imperios drepturile: „Povara trupului nu e întotdeauna dulce. / Mai bine un trup rece, de iarbă, aveam. / În eprubete prepar esența trandafirie a poeziei / Și trupul, gheisă, sare în noapte prin geam. // Nu e cumințe trupul și se vrea mîngîiat / Și e cuprins de dragoste ca de o cumplită sete. / Poate cînd voi fi pom, voi asculta / Inima pămîntului bătînd în orgi secrete”. Cînd însă candoarea nu este de tot o afectare, ci expresia incitant prefăcută a unui sentiment puternic și în realitate deloc sfios, lirismul își recapătă forța vitală și poemul înflorește în deplină libertate: „Eu trebuia să ademenesc inorogul alb / În piața orașului, însingurată ca un altar. / Îmi adulmeca trupul, sfios și tandru era / Și eu plîngeam înfiorată de milă. / Cine era victima, eu sau el, / Inorogul alb coborît din arborele lumii? / Cu ce zgomot s-au crăpat cîmpurile cerului. / O pasăre de purpură visli spre noi, ducea / O pendulă de aur în cioc. / Pe străzile Atlantidei ne urmărim. / Licheni albaștri ne-au crescut pe trup. / Trebuie să ajungem în piață / În care sub ape sclipește o pendulă de aur”.

Există, așadar, și un „idilism” substanțial, deocamdată totuși doar su-

gerat ca posibilă orientare și mai puțin exprimat pe de-a-ntregul, prin care se tinde spre configurarea unui spațiu convențional în interiorul căruia pasionalitatea să se realizeze integral: „Aș vrea să mă duc în ținuturi depărtate / Într-o patrie de somn printre pleoape să trec / Cu veșmintele curate. / Un aer de iarbă verde să miște valuri / Și păsări să cînte lin. / Acolo voi fi / Ca miezul de nucă luminoasă. / Ca o țesătură de argint. / Stau în fața ta / Mai curată decât crinii, / Cu inima dulce”. **Inorogul alb** este o carte de tranziție în evoluția unei poete de remarcabilă înzestrare.

LA AL TREILEA volum de poezii se află și Horia Bădescu**), poet care a debutat în 1971 cu un tinerec volum de versuri melodioase (**Marile Elcusii**) și trădînd o voluptate a cîntecului ce atinge chiar intensitatea beatitudinii („Să nu vorbim, să nu șoptim doar norii, norii / neasemuiții, lunecătorii!”), pentru a ajunge apoi la un extrem hieratism (**Nevăzutele urse**, 1975), dar și la o subțiere a lirismului: „Stelele numai / în scapăt / fără de capăt... / Moartea le năruie / n sine / clipei de-nghet / care vine. / Duse sînt / fără să știe / razei ce trece-n vecie; / fără de țărături / e cumpătul, / fără sfîrșit / le e umbletul, / chiar ochiul veșnic / de-l stingere / pururi sînt spațiulul / ningere”.

Întîia secțiune a noii sale cărți, compusă dintr-o suită de „balade”, este de aceea numai aparent neașteptată: poetul a simțit nevoia unei tonificări, la nivelul atât al expresiei cît și al substanței lirismului. El repetă, la scară

proprie, o mișcare deseori întîlnită în evoluția poeziei românești, pentru care baladescul a însemnat întotdeauna o soluție de adîncire a lirismului și a adus de obicei o rigoare a construcției poetice în momentele cînd virtuozitatea caligrafică tindea să devină un apăsător ideal. În baladele sale Horia Bădescu pare de altfel mai puțin preocupat de constituirea unui teritoriu personal, atrăgîndu-l în primul rînd formula ca atare; de aceea și sînt, în baladele lui, ecouri foarte diverse, de la Iancu Văcărescu („Greoaie, urîtă, bărbosă, / arsă de arșiță, / stînsă de ger, / își mișcă sub cer / turnul de noduri și oase / cămila cu una sau două cocoșe. // Sub labe strivește nisipul / și urma / nu-l stăruie chipul. / Sub roate de foc / sub sleitele aște / și-ncăieră noaptea în piele roase / cămila cu una sau două cocoșe. // Duhnește a vînturi uscate și-a bale / frîntă de șale / pe hornul gîtului / fumegă grase / imperii de ierburi rămase / ia carnea / cămilei cu două cocoșe. // Acolo pe zarea ce-o împarte / mereu mai departe / aproape de moarte / duc-n găvanele ochilor / fîntîni ucigăse / cămila cu una sau două cocoșe. // Aude izvorul burdufului blînd / rînd pe rînd / în pîntecul altui cîntînd / și-adulmecă-n ceață / urme de viață / cu nara căscată trufașă / cămila cu una sau două cocoșe. // Și-așa de milenii pornită, / de vînturi orbită, / de hău ispitită, / ingenuche să salte / șaua în spate / și friul în gura rinjîtă golasă / catedrală de vis uriașă. / cămila cu două cocoșe”) pînă la Ștefan Augustin Doinaș („La hanul întrării în soare-răsare, / la ceas de răsăpintii, în loc de răcoare, / pribeag din țărîmuri de foarte departe, / de unde s-aruncă răcerea în moarte, / eu străie de umbră, cu za de sudoare, / cu flamura cetii arzînd pe picioare, / cînstît pelerin al ascunselor strane / aflai adăpost de trude ciolane”).

Un efect paradoxal al acestei atitudini este însă că, poate împotriva voinței sale, poetul se afirmă încă o dată ca un remarcabil virtuoz, capabil a se exprima în orice registru fără crîspare, cu o secretă bucurie a înfonării. Caracteristic pentru Horia Bădescu rămîne sentimentul sărbătoresc al existenței poetice.

Mircea Iorgulescu

Prezența lui Vladimir Streinu

PARADOXUL criticii lui Vladimir Streinu — și ceea ce pină la urmă dă profunzime unui text al său, îndepărtându-l de banalitatea unei obiective „dări de seamă” — este că sub forme rigurose determinate, de o indestructibilă factură raționalistă, pe de o parte, și sub forme elaborate, elegant-artiste, de o relativă prețiozitate lucrată, pe de altă parte, el ascunde o mare fervoare, o emoție puternică în fața obiectului și un fel de vîmire stîrnită de specificitatea enigmatică a puterii de creație, de misterul greu de pătruns al actului creator; de „opera” ce se infățișează, născută parcă de-a dreptul, adică într-un fel umilitor pentru mijloacele cercetării. Însă la această „umilință” (pe care și-o declară, de pildă, în momentul cînd trebuie să analizeze fenomenul argezean) participă numai „inteligenta” criticului (provocînd ceea ce el numește „o dramă a inteligenței”), lăsînd loc, în schimb, sufletului să se manifeste, cu toată generozitatea, cu puterea de a trăi și de a admira ce nu se poate epuiza în invenția de argumente doveditoare. Încă o dată, prețiozitatea stilistică (pe care i-o reproșă G. Călinescu în Istoria literaturii) nu trebuie să ne deruteze, ea este reală, desigur, de la prima vedere, dar nu mai puțin ea semnificază, printr-un efort de stăpînire, de construcție și de „regie”, o zguduire ce are loc la parterul și chiar în zonele de subsol ale textului; o „comotie” de prezență stînjeșitoare a căreia criticul vrea să se apere.

Încercarea de a-i rezista este plină de efect. Un articol semnat de Vladimir Streinu se compune din straturi, pe care criticul le pune, cu intenție (și din pudor și din scrupul de „cercetător”) în calea opiniei, gata să izbucnească spontan. Cine l-a ascultat vorbind cu un accent de inflăcărare, va înțelege mai bine fondul adevărat al acestei critici de aparență distantă, cu elemente „tactice” ușor de depistat, menite să amine, în vederea unui efect persuasiv de mai lungă durată (mai puțin „subiectiv” după prejudecata comună) verdictul convins, absolut decis, cu un timbru al definitivului și al iritării față de replica posibilă, care oricum va veni. I-ar fi trebuit o catedră nu de universitate, ci de for public, lui

*) Vladimir Streinu. Pagini de critică literară, vol. IV., Marginalia, Esecuri. Ediție alcătuită de George Muntean, Editura Minerva, 1976.

Vladimir Streinu. Salonul literar și în egală măsură, presa literară de redusă audiență, viața literară cu inerentele ei neîncredere, plictiseli și blazări, nu-i erau indeajuns.

Punînd în calea elanurilor spontane, ce trebuie să-l fi caracterizat în intimitate și de care ne făceam o idee ascultîndu-l vorbind, o anumită distanță critică, un spațiu al descripției imperceptibil ironic, Vladimir Streinu făcea din aceasta nu numai cadrul niciodată absent al textelor sale laborios regizate, sau numai scena pe care urma să aibă loc veritabila reprezentare, dar adesea și „substanța” propriu-zisă a reprezentăției. Dar în unele cazuri, operațiile prealabile, de omerecare extindere, erau curmate brusc, criticul apărea el însuși în scenă și își formula răsplet opinia cu o voce intensă și gravă.

Echivocul care putea să subziste pînă la un moment dat cu privire la adevărata opinie, dispărea fără urmă, lăsînd verdictul să cadă foarte decisa, într-un stil al fervorii, al celei mai profunde și mai indiscutabile încredințări. Fiindcă erau destule situații cînd criticul nu admitea „discuția”, refuzînd cu dispreț suveran, toleranța ori complicitatea ascunsă cu alt punct de vedere.

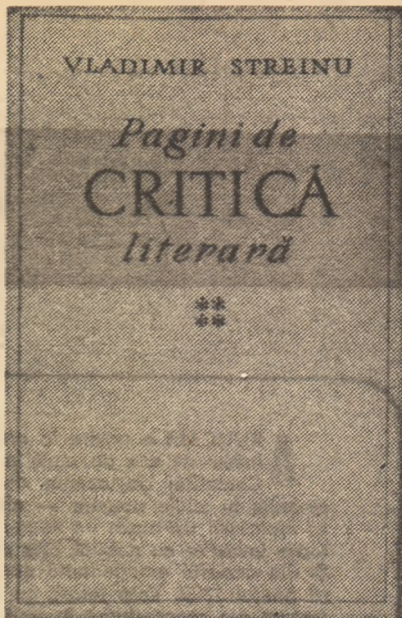
Anumite lucruri nu se discută, părea să spună Vladimir Streinu. Vehemența secretă ori fățișă pusă în serviciul propriu convingeri la care se vedea că medităse mult, punînd-o la încercare în toate felurile, dădea ritmul fiecăreia dintre intervențiile sale. Întrucît criticul „intervine” numai cînd crede că este absolut necesar și cînd, cu adevărat, are ceva de spus.

Articolul despre Pompiliu Constantinescu (Un critic de încredere, 1966) ilustrează bine cele spuse mai înainte despre „construcția” în etape a textelor sale, despre „tactica” întrebuintată, în vederea obținerii unui grad mai mare de eficiență. Primele etape, consumînd cam două treimi din articol, configurează un portret cu destule zone de ambiguitate; s-ar zice că intenția de subversivitate a obiectului (și a reputației sale) nu-i este deloc străină. Lucrurile par privite de la o depărtare ironică, de la înălțime prea mare, în stilul „figurinelor” lui E. Lovinescu, viu antipatizate în epocă din pricina tonului vădit de deriziune: „Studentul în litere de la 1920, ridicat din prăfărie și noroaie sempiternă, părea însă, raportat la mediul biografic, un „domnișor” cu

menire înaltă, un neverosimil „damol-seau”, curat, discret și studios. Avea cap mic, ieșit parcă din canonul lui Lisip, o brajii colorați suav, gură de prunc bine desenată și îndeeșbi ochi căprui foarte asemănători, sub sprincenele superioare, cu ochii portretelor celebre, care urmăresc pe privitor oriunde s-ar opri el. Înfațișarea și conduita supravegheată, dar în niciun fel convențională, îi crea în mintea altora imaginea de infante travestit cetățenește sau, în orice caz, aceea de tînar pe care îl aștepta o răspundere succesorală”. Portretul lui Pompiliu Constantinescu continuă pînă aproape de sfîrșit în aceeași manieră subtil-echivocă, de natură să alarmeze serios pe admiratorii criticului. Într-atît este de evidentă în el preocuparea de a acredita, în liniile sale, mai curînd conturul unui „personaj”, decît al unei personalități puternice, situate deasupra oricărei suspiciuni.

Totul n-a fost, însă, decît premeditare, decît un mod al amînării, menit să sporească efectul fazei finale a textului. Temelurile prețurii criticului, cită vreme a trăit, erau false, vrea să spună Vladimir Streinu, ele se legau de „speranțele” puse în Pompiliu Constantinescu în calitatea sa de virtual succesor, cînd meritele îi erau cu mult mai mari; „infantele” pe care și-l disputau cu gelozie patronii redutabili ai criticii, menit să joace rolul unui izbucit „succesor” al vreunui din ei, era în realitate pe deplin realizat în el însuși, prin opera sa. Odată întreprinsă această „cotitură” de efect, ale cărei preliminarî ușor ironice reprezentau viziunea falsă, construită în epocă interbelică în jurul lui Pompiliu Constantinescu („urmas”, „delfin” etc.), etapa finală a textului conține formularea directă, neocolind pateticul, a verdictului amînat, care sună acum incomparabil mai convingător. Admirăția fără rezerve, consecutiv portretului derutant din prima parte a articolului, își asociază tonurile vibrante ale omagiului, înlăturînd fie și umbra acelei „malității” obișnuit strecurate în tratamentul, fie și pozitiv, aplicat unui confrate:

„După zece de ani, de cînd au fost scrise, criticile lui au de aceea și vor avea stilistic rezistența lapidară a criticelor lui Maiorescu și Lovinescu [...] Cititorii

de azi, ca și cei din trecut, simt că există un factor necunoscut sau numai necercetat, care dă opiniilor critice ale lui Pompiliu Constantinescu o greutate de natură încrederii [...]. Știa sau nu, deși e probabil că mai curînd nu știa, creditul public îl însoțea la masa de lucru, unde se declara magistratura lui de cabinet, magistratură interioară făcută din reflecție și probitate, fără însemne sociale ca țintua, gestul și glasul grav. Pe această taină a personalității s-a construit, an cu an, Pompiliu Constantinescu, chiar în timp ce critici mai în vîrstă îl scontau mai ales ca infante al personalității lor.”

Această „taină a personalității” participă la formula și motivația de valoare nu numai a marelui scriitor, dar și a oricărui adevărat critic literar; care este mai mult, reprezintă mai mult decît simpla sumă aritmetică a textelor scrise sau decît suma simplă a meritelor și calităților sale. Pentru un critic de formație și atitudine raționalistă, ca Vladimir Streinu, este revelatoare în cel mai înalt grad admiterea acestui „factor necunoscut sau numai necercetat” (care „se simte”) în întuirea, dar și în evaluarea exactă a „greutății” specifice unei veritabile personalități. La ei, ca și la G. Ibrăileanu, E. Lovinescu, Pompiliu Constantinescu, Tudor Vianu, simțim, astăzi parcă mai bine decît altădată, persistența iradiației a unei „taine a personalității”, care legitimează, din interior, acțiunea unui critic.

Lucian Raicu

Prima verba

În colecția „Rampa”

● PUSĂ în scenă la Teatrul Național din București în aprilie 1975, jucată și în alte teatre, bucurîndu-se — spun croniciarii dramaticei — de succes — piesa lui Corneliu Marcu Loneanu, *Comoara din deal*, a fost de curînd tipărită în colecția „Rampa” a Editurii Eminescu. Așadar, un debut dramaturgic produs, editorial vorbind, cu oarecare întîrziere față de momentul debutului scenic.

Subiectul, pe scurt: în comuna „Mihai Viteazul” urmează a se construi, consecință a programului de industrializare și urbanizare a localităților rurale, o importantă întreprindere industrială, pe un loc zis „Dealul Singelui”, ales de proiectanți ca fiind convenabil, dar socotit de săteni, prin reprezentantul lor, primarul Petre Dinou, drept inconvenabil pe motivul foarte frumos din punct de vedere moral și în aparență just că locul cu pricina ar avea o serioasă funcțiune simbolică, tradusă de primar în următoarele cuvinte: „... multe pustiiri au trecut prin aceste locuri, multe ucideri, mulți străini,

mult prîjol. Dar niciodată dealul acesta n-a putut fi învins! Întotdeauna a rămas în pădurile lui un suflet de om, un fluier, o doină, un ciine credincios!... S-au izbit aici zece oșteni de-a lui Mihai Viteazul cu o sută de teniceri. Și au curs șiroaie de sînge de pe „Dealul Singelui”. S-au izbit aici iobagii din patru sate cu două sute de turci care duceau în străini băieții și fecioarele noastre. Și au curs șiroaie de sînge de pe „Dealul Singelui”. Și dacă venim mai încoace, știți dumneata... că Hora Unirii a fost jucată pe virful dealului, o zi și o noapte, între focuri? Știți dumneata... cite din cele unsprezece mii de morminte de la 1907 se află în „Dealul Singelui”? Știți dumneavoastră cîți ostași români și-au lăsat singele în pămîntul dealului pentru întregirea țării și a neamului?” etc., etc. Toată piesa este relatarea destul de minuțioasă a confruntărilor lui Petre Dinou cu cei care, din birouri ministeriale ori din alte mai vîrîi, refuzau să ia în considerație opoziția sătenilor, pe de o parte, și cu cei la care, fii ai satului fiind, primarul se gîndea ca la posibila succesori ai săi în ierarhia administrativă locală. Finalmente binele învinge răul și punctul de vedere al primarului obține câștig de cauză, întreprinderii gîsindu-i-se un alt amplasament pe teritoriul comunel.

Tema, cum se vede, este, în mare, actuală. Numai în mare, în sensul că privește într-adevăr realitatea satului contemporan (destul de puțin dramaturgic de azi s-au apropiat de ea). Problema pieșei mi se pare însă falsă, mai drept spus falsă prin naivitate. Întîi e vorba de naivitatea punctului de plecare: mi-e greu să cred că un om înțelept, cum cătă să fie acest Dinou, poate face un cap de țară din sentimental „comorii” istorice care ar fi dealul acela, cînd fiecare bucățică de pămînt din jurul lui e tot atît de semnificativ istoric. Mi s-ar putea reproșa că funcțiunea dealului e pur simbolică. De acord, numai că atunci ar fi

trebuț ca această funcțiune să fie evidentă și în mintea personajului, ceea ce însă nu se prea întîmplă. E drept că motivarea adusă de el, și din care am citat mai înainte, are un aer simbolic, dar ceea ce se opune simbolului „deal” nu este, cel puțin pentru Dinou, simbolul „întreprindere industrială”, ci o anume, concretă, exactă, cit se poate de reală platformă industrială. Ca atare, opunînd o realitate cu suprasens simbolic (dealul) uneia fără nimic simbolic în ea (întreprinderea) personajul decî autorul, rămîne fără argumentul logic, expunîndu-se ușor anulării motivației. Nimeni din pieșă nu sesizează eroarea, semn că ea s-a produs la nivelul autorului.

În al doilea rînd e vorba de naivitatea construcției dramaturgice. Confruntarea dintre Dinou și ceilalți, care ar fi trebuit să fie un conflict, nu e decît o harță și încă una unde comical, atîta cît există, nu vine de la comede (cum se pretinde a fi piesa), ci de la comedie (care originea ei e altceva). Pe urmă tehnica relevantă dramaturgicului e mult prea sumară ca să poată sprijini ideologia textului, din care pricină întîlnim secvențe cam pompieresti, cam de operetă, cam pășuniste, nepotrivite cu vîrstă de azi a dramaturgiei românești. În fine, toate aceste defectiuni de ordin ideatic ca și de ordin tehnico-artistic dau pieșei o înfațișare amatoristă ce dezavantajează talentul autorului. Pentru că, în ciuda tuturor obiecțiilor aduse aici, Corneliu Marcu Loneanu mi se pare un dramaturg talentat și promițător. Prin numai două virtuți, dar elocvente: capacitatea de a compune portrete, vîdînd un bun control al tipologiei specifice dramaturgice, și știința exprimării firești, a replicii, vîdînd, la rîndu-i, putere de control asupra limbajului. Dacă va evita pseudoproblemele și, prin însușirea unei mai înalte arte a construcției dramaturgice, tratarea superficială a temelor, va reuși să se impună. Esecul său cu *Comoara din deal* este unul optimist.

Laurențiu Ulici

Calendar

- 1.1.1868 — s-a născut George Murnu (m. 1957).
- 1.1.1923 — s-a născut Mihail Crăma.
- 1.1.1929 — s-a născut Nicolae Tle.
- 1.1.1934 — s-a născut Jiva Popovici.
- 1.1.1948 — s-a născut Dumitru M. Ion.
- 2.1.1891 — s-a născut Aron Cetrus (m. 1961).
- 2.1.1920 — s-a născut Francisc Păcurariu.
- 2.1.1933 — s-a născut Ion Băieșu.
- 3.1.1886 — s-a născut Ion Grămadă (m. 1917).
- 3.1.1909 — s-a născut Dan Smbănescu.
- 3.1.1916 — s-a născut Ada Ocleanu (Zoe Marinescu).
- 3.1.1967 — a murit Alfred Margul Sperber (n. 1898).
- 4.1.1877 — s-a născut Sextil Pușcariu (m. 1948).
- 4.1.1891 — s-a născut Ticu Archip (m. 1965).
- 4.1.1894 — s-a născut Ion Dongoroz (m. 1975).
- 4.1.1931 — s-a născut Nora Iuga.
- 4.1.1942 — s-a născut Ovidiu Hotineanu (m. 1973).
- 4/5.1.1878 — s-a născut Emil Ghileanu (m. 1914).
- 5.1.1914 — s-a născut Ion Șugariu (m. 1945).
- 5.1.1922 — s-a născut Ion Tomoloagă-Maramureșanu.
- 5.1.1972 — a murit George Dan (n. 1916).
- 6.1.1760 — s-a născut Ion Budai-Deleanu (m. 1820).
- 6.1.1802 — s-a născut Ion Heliade Eădulescu (m. 1872).
- 6.1.1897 — s-a născut Ionel Teodoreanu (m. 1954).
- 6.1.1918 — a murit Oreste Georgescu (n. 1891).
- 6.1.1932 — a murit Iacob Negruzzi (n. 1842).
- 6.1.1906 — s-a născut Mihai Novaa.
- 6.1.1926 — s-a născut Mircea Săntimbreanu.
- 6.1.1940 — s-a născut Ion Iuga.
- 6.1.1943 — s-a născut Ion Drăgănoiu.
- 6/7.1.1851 — s-a născut Ion Minulescu (m. 1944).
- 7.1.1917 — s-a născut Ioan Gh. Boldici (m. 1958).
- 7.1.1918 — s-a născut Ion Frumozel.

CENTENARUL INDEPENDENȚEI

ALMANAH

ARUNCĂM o privire în urmă cu o sută de ani; către acel 1877 care a însemnat atât de mult în viața patriei noastre și a poporului român. Cercetăm documente de arhivă și colecții zdrențuite de ziare; apoi revenim în zilele noastre — ale anului 1977 — și privim urmele rămase de la înaintașii de acum un veac: clădirile, monumentele, relicvele din muzee — toate investite cu nobilul titlu de martori autentici ai mărețelor fapte din '77. Și din această emoționantă contemplare încercăm să întocmim un ALMANAH al anului 1877. Vom folosi, cu precădere, tipăriturile vremii pe care ne încuțăm să o reconstituim în linii mari, selectând din miile de pagini de ziare, reviste și cărți, puținele rinduri îngăduite de spațiul restrâns al unui documentar de revistă.

În anul 1877 apăreau la noi aproape optzeci de periodice, în orașele: București (38), Brașov, Bacău, Blaj, Arad, Craiova, Iași (7), Sibiu (5), Galați, Tecuci, Gherla, Piatra, Ploiești, Oradea, Roman, Focșani, Timișoara. Dintre acestea, 23 își începuseră apariția chiar în anul 1877; dovadă că vilttoarea evenimentelor le reclamau. Specificul celor optzeci de publicații: gazete zilnice, reviste săptămânale, bilunare și lunare de învățămînt, știință, medicale, militare, profesionale, agricole, enciclopedice, umoristice; buletine, monitoare, anale. Dintre revistele literare: „Columna lui Traian”, „Familia” și „Convorbiri literare” se aflau în frunte. În acest bogat grup de publicații s-au scris, în 1877, citeva mii de articole de tot felul — dar cele mai multe și mai substanțiale s-au referit la războiul dus pentru independența națională. Au apărut apoi — în decursul anului 1877 — mai mult de cincizeci de cărți și broșuri: poezii de război, piese de teatru, studii, tratate, ore.

Cronologia pe care o dăm în paginile de față are ca principal izvor acest patrimoniu de tipărituri, aflate astăzi în fondurile Bibliotecii Academiei R.S.R. și ale Bibliotecii Centrale de Stat.

Ion Munteanu

ROMÂNIA — 1877

■ DATELE demografice publicate ne arată că în 1877 în România existau, în cifre rotunde, 5 000 000 de locuitori, bărbații fiind cu 8% mai mulți decât femeile. Cam 800 000 de locuitori își aveau domiciliile la orașe, iar ceilalți, la sate. Într-un studiu publicat în „Convorbiri literare” (ianuarie-iunie 1877), istoricul A. D. Xenopol ne dă următoarele date despre Starea noastră economică: Fiind o țară eminentă agricolă, dispunem de o industrie adecvată, avînd: 6 771 mori (370 cu abur), 621 olării, 1 637 velnițe, 378 pitării, 417 pive, 463 cuptoare de var, 608 fierăstrale (destul de mici ca să poată fi numite fabrici de cherestea), 145 fabrici de luminări și de săpun, 24 tipografii, 100 fabrici de brînză, 232 cofetării și 72 berării (circumtele nu sînt recensate). Toate aceste așezăminte industriale aveau, la un loc, 27 466 de lucrători. Din alte statistici, publicate de academicianul P. S. Aurelian, în cartea sa **Țara noastră**, mai aflăm că în 1877 aveam: 225 000 pluguri, 470 secerători, 900 treierători, în agricultură lucrau 700 000 capi de familie; erau 60 000 de meseriași, 32 000 de comercianți. Statistica arată, în continuare: 3 100 comune și 65 orașe și țirguri. După București, cele mai mari orașe erau: Iași, cu 92 000 de locuitori; Galați — 52 000; Botoșani — 40 000; Ploiești — 33 000; Brăila — 30 000; Birlad — 27 000; Craiova — 23 000; Giurgiu — 23 000; Focșani — 20 000. Se nasc cam 135 000 de copii pe an, dar mai mult de 40 000 dintre ei nu ating vîrsta de 5 ani.

În toată țara erau 2 200 de școli rurale, cu 65 000 de elevi. Cele două universități (Iași și București) numărau 500 de studenți. La

N. Grigorescu: DOROBANȚ

orașe funcționau 240 de școli de fete și de băieți, pentru învățămîntul primar, plus 4 școli reale, 15 gimnazii, 6 licee, 8 seminare, 2 școli comerciale, 2 școli normale, 5 școli secundare pentru fete.

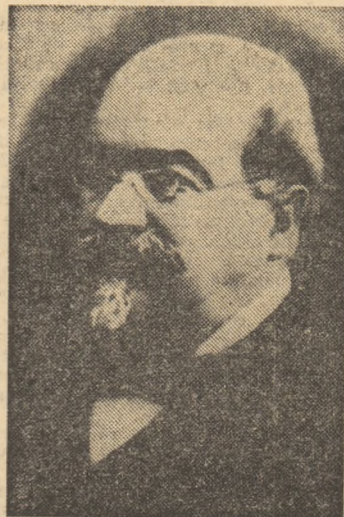
BUCUREȘTI — 1877

■ CAPITALA are 200 000 de locuitori, dintre care cam 10% sînt flotanți. Două dintre monumentele sale de atunci există și în zilele noastre: Palatul Universității și statuia lui Mihai Viteazul, ambele situate pe Bulevardul Academiei — cum i se spunea porțiunii de stradă din fața Universității. Statuia voievoedului Mihai, deși ridicată numai de trei ani, a ajuns să polarizeze toate manifestațiile patriotice organizate cu diferite prilejuri în București. Palatul Universității este sediul celor mai importante instituții de cultură și artă: Facultățile, Societatea Academică Română, Biblioteca Centrală, Muzeul de științe naturale. O altă clădire impozantă este cea a Teatrului Național, de pe Podul Mogoșoaiei. Pînă în 1877 s-a numit Teatrul cel Mare: Al. Odobescu a reușit să-i schimbe numele, dîndu-i-l pe cel convenit de mulți. Pentru distracții mai existau în București: hora, venită în mahalale de la sate; ciroul și panoramele. Al patrulea edificiu de seamă din București — Hotelul Bulevard — devenise locul de organizare a expozițiilor de pictură și de sculptură și gazdă pentru comandanții militari și ziaristii străini. Primar al Capitalei a fost, pînă în aprilie 1877, colonelul George Manu. L-a urmat C. A. Rosetti („cu o leafă de 1 000 de lei pe lună”).

„Buletinul comunei București” ne spune că acum o sută de ani orașul avea: 25 000 de case (dintre care, după părerea doctorului Felix, „nici un sfert nu sînt igienice”). Și mai avea: 124 biserici, 40 hoteluri, 100 cafenele, 57 grădini (cele mai multe se găseau pe lîngă casele boieresti), 14 tipografii (cifra frumoasă), 2 licee, 3 gimnazii, 1 școală normală, 1 bibliotecă (26 618 volume), 8 spitale, 28 școli primare, cu 4 638 de elevi (numai fiii oamenilor înstăriți), 4 000 de lămpi pentru iluminatul public cu „gaz aeriform” și 1 470 cu petrol. Sănătatea bucureștenilor era păzită de 84 de medici, iar interesele lor juridice, apărute de 78 de avocați. Restaurante mai acătării sînt 13; farmacia — 20; librării — 10; simigierii — 53; brăgăgerii — 37. Ciroul tramvaiului cu cai și 480 de birje.

Primăria o duce greu cu fondurile. În tot cursul anului n-au putut fi „îndreptate” decît: 170 de strade, cu nisip și piatră; bulevardul Academiei cu piatră cubică, Podul Mogoșoaiei, cu asfalt (numai în fața Palatului), și strada Sf. Ionică (experimental) cu lemn.

Tot doctorul Felix dă alarma: pentru asigurarea sănătății locuitorilor Capitalei sînt necesare, urgent, trei lucrări mari: canalizarea generală, aducerea apei, prin conducte, în cantități suficiente și adîncirea Dimbovitei, pentru evitarea inundațiilor.

Mihail Kogălniceanu

Generalul Magheru

■ IANUARIE

(Toate datele folosite sînt după stilul vechi).

- 2 — Un batalion din Regimentul 4 Linie pleacă la Calafat pentru lucrări de fortificații (primele măsuri față de manevrele agresive ale armatelor turcești).
- 18 — Decret domnesc pentru numirea comandantilor celor 15 regimente de dorobanți, care vor acționa într-o eventuală stare de război. Regulamentul uniformelor militare.

- 9 — Editura „Socec” anunță apariția volumului de Prosa al domnului Vasile Alecsandri.
- 15 — Vasile Conta continuă publicarea, în „Convorbiri literare”, a foiletonelor Teoria undulațiunii universale. — Ziarele anunță apariția studiului istoric Doamna Stancea, de Gr. G. Tocilescu.
- 30 — Notă redacțională din „Familia”: „Domnul Al. M. Macedonski, unul din tinerii poeți cu talent de peste Carpați, este salutată cu bucurie în cununa colaboratorilor noștri” (ii apare poezia Sonete).
- 4 — S-a născut Sextil Pușcariu, viitorul lingvist și filolog.
- 6 — Sînt 75 de ani de la nașterea lui I. Heliade-Rădulescu (m. 1872).
- 30 — Scriitorul I.L. Caragiale a împlinit 25 de ani. În mai-iunie va scoate „Claponul” — foiață hazlie și populară (6 numere). În august, asociat cu Frédéric Damé, va face să apară cotidianul „Națiunea română” (numai 7 numere).

■ FEBRUARIE

- 12 — Decret: „În viitor se va da dorobanților ca încălțăminte cite una pereche de cisme, pe termen de trei ani”. Dar dorobanții au fost pe front tot în opinci — cum se vede în această fotografie făcută în anul 1877, de Szathmari.
- 15 — Se înființează încă două regimente de artilerie — pe lîngă cele două existente. Fiecare regiment va avea cite șase baterii.

- 2 — Ion Ghica este numit director general al teatrelor.
- 6 — Prima fabrică de zahăr din țară, stalată la Chitila, începe să producă „un zahăr mai dulce decît importat pînă acum”. — În librării apar: Poesii, vol. I, de Dimitrie Bolintineanu și Noțiunile generale de muzică, de Ed. Wasmann.
- 19 — Cronică mondenă din ziare: „Cartulul s-a îngropat printr-un splendid bal dat în somptuoasele apartamente ale d-lui N. Lahovari. Pînă la cîntec și veselie invitațiilor se pleteau cu buna curtoazie a gazdelor [...]”. În vremea aceea sătenii de pe malurile Dunării își părăseau casele, de teama invaziei turcilor.

- 7 — Se împlinesc o sută de ani de la nașterea cărturarului Dinicu Glescu, fondatorul școlii de la Gherla.
- 13 — A murit Costache Caragiale, actor, scriitor, primul director al Teatrului Național din București. — A apărut în librării Istoria arheologică de Al. Odobescu.

■ MARTIE

- 18 — Lege pentru recrutarea a 14 000 tineri din contingentul 1877 (7 000 pentru dorobanți). Ministrul resbel este colonelul George Slăvescu.
- 21 — Patru ambarcațiuni turcești încep să se apropie de malul românesc la Smirna. Garnizoana Giurgiu este în alarmă. Prima încercare de agresiune a turcilor.
- 31 — Se hotărăște mobilizarea armatei permanente și teritoriale. Armata română va avea 100 000 de oameni (58 700 armata efectivă, 33 000 miliții, 5 300 serviciul de ordine).

- Serviciul Sanitar al armatei este condus de doctorul Carol Davila.
- 1 — Scriitorul Ion Creangă are 40 ani. (38?). Continuă să publice „Convorbiri literare”.

Universitatea din București (desen de epocă)

H 1877

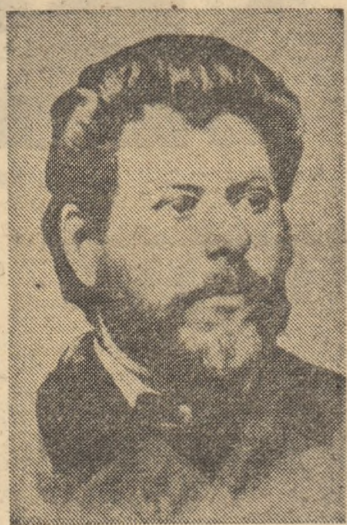
Adunarea Deputaților întrunită la 9 mai 1877 ;
la act că rezelul între România și Turcia, că ruperea legăturilor
noastre cu Poarta și independența absolută a României au primit consa-
crarea lor oficială ;

Și, contînd pe dreptatea Puterilor garantate :
Proclamă independența de stat a României.

(Moțiune votată la 9 mai 1877)

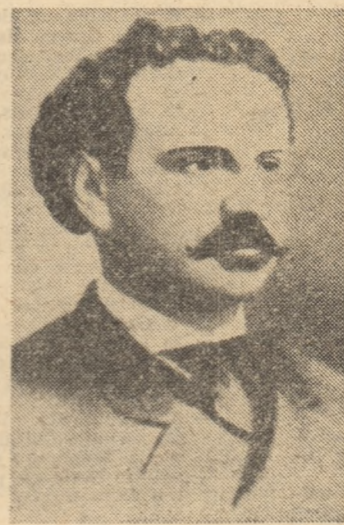
Alexandru

Mihai Eminescu

Ion Creangă

George Barițiu

Al. Odobescu

A.D. Xenopol

- 3 — Camera votează o lege prin care se acordă o pensie de 400 de lei pe lună poetului și publicistului Cezar Bolliac, aflat grav bolnav.
- 20 — S-a născut compozitorul Tiberiu Brediceanu.
- 21 — Medicul Nicolae Codreanu, militant al mișcării muncitorești, a împlinit 25 de ani. Ia parte, în lunile următoare, la campania militară, ca medic voluntar (N. Zubcu-Codreanu).
- 23 — Istoricul A. D. Xenopol are 30 de ani. Este unul dintre principalii colaboratori ai revistei „Convorbiri literare“.

APRILIE

- 2 — Generalul Al. Cernat este numit ministru de răzbel, în locul colonelului Slăniceanu, care este numit șef al Marelui Stat Major al armatei.
- 4 — Se semnează la București Convenția româno-rusă, privind trecerea armatelor ruse pe teritoriul României, spre Balcani. Ministru al afacerilor străine este Mihail Kogălniceanu.
- 1 — Armatele ruse trec frontiera României. Rusia declară război Turciei.
- 2 — Prin legea rechizițiilor, se ajunge, în final, și la rechiziționarea a 264 394 de care din țară.
- 1 — Vasele de război otomane bombardează Brăila. Bunde de bașibuzuci vin pe malul românesc al Dunării și fac jafuri și asasinat.
- 5 — Calafatul, Bechetul, Oltenița și Călărași sînt bombardate de artileria turcă.
- Mobilizarea armatei române este aproape terminată. Sînt sub arme 52 700 de ostași. Avem 190 de tureuri.
- 8 — Artileria română, răspunzînd atacurilor turcești, bombardează Vidinul ; bateriile trag 130 de lovituri. Se ajunge astfel la starea de război cu Turcia.
- 3,30 — Camera și Senatul votează o moțiune în care se recunoaște că : „sîntem în stare de război cu Turcia și sîntem dezlegați de legăturile noastre cu Inalta Poartă“.

- 3 — Debutul poetului Duiliu Zamfirescu, cu poezia *Dedicație*, apărută în revista „Ghimpele“ din București.
- 4 — Se înființează la București Societatea Științelor Medicale din România.
- 24 — Se formează la Iași un Comitet al Doamnelor, care va strînge fonduri din toate județele Moldovei și va reuși să formeze o Ambulanță formată din 7 trăsuri, deservite de 3 medici. Ambulanța Doamnelor din Iași va fi integrată Spitalului de campanie din Turnu-Măgurele. În august va fi pe cîmpul de luptă.
- 3 — Poeta Matilda Cugler-Poni, din cercul „Junimii“ de la Iași, a împlinit 25 de ani.
- 4 — Generalul Gheorghe Magheru, unul dintre conducătorii revoluției de la 1848, a împlinit 75 de ani.
- 16 — Pictorul George Demetrescu-Mirea a împlinit 25 de ani. Peste cîteva săptămîni va pleca pe fronturile din Bulgaria, unde va realiza desene și schițe de război.

MAI

- 3 — Turcii trag cu tunurile asupra detașamentelor de ostași români care lucrează la fortificații, în zona Oltenița.
- Armatele române sînt gata eșalonate de-a lungul Dunării, pînă la gura Oltului.
- Navele românești „Rîndunica“, „Ștefan cel Mare“, „Fulgerul“ și „România“ sînt gata pentru acțiuni de luptă.
- 8 — Trupele române pregătite pentru front defilează la Cotroceni. Corespondentul ziarului „The Times“ observă : „Am fost foarte surprins de frumoasa înfățișare a trupelor române. Sînt excelent echipate [...]. Această armată va intra în acțiune imediat, în apropierea Olteniței [...].“
- 9 — Mihail Kogălniceanu, ministrul de externe, ține un discurs în Parlament, prin care anunță că sîntem în stare de război cu Turcia și, prin ruperea legăturilor noastre cu Poar-

- ta, independența absolută a României a primit consacarea oficială.
- 10 — Se votează anularea „dărei către Poartă“ — tributul care se plătea turcilor (914 000 de lei).
- 12 — Artileria noastră bombardează poziții dușmane de pe malul drept al Dunării.
- 12 — O ambarcațiune ruso-română atacă, în brațul Măcin, monitorul turcesc „Seifi“. Maiorul Ioan Murgescu aruncă, de pe șalupa „Rîndunica“, două torpile care scufundă vasul inamic.
- 14 — Ziarul „Românul“ scrie : „Dorința noastră cea mai vie este de a vedea armata noastră trecînd Dunărea și mergînd să contribuie la nimicirea unei dominațiuni devenită odioasă întregii lumi“.
- 24 — Se instituie medalia Virtutea Militară, care va fi acordată în timp de război atît gradelor inferioare cît și ofițerilor.
- 28 — Încercare de debarcare a turcilor pe malul românesc al Dunării. 100 de bașibuzuci acostează cu două caice, la 4 km de Bechet. Un pluton de călărași, după o luptă de cîteva ore, reușește să-i alunge. La 30 mai încercarea dușmanilor se repetă ; tot fără succes.
- 28 — Cercul socialist din București (creat de doctorul Nicolae Codreanu) face să apară ziarul „Socialistul“ — prima publicație periodică socialistă din țara noastră. După trei numere gazeta este suprimată.
- La congresul medical internațional care se ține la Washington, în a doua parte a lunii mai 1877, doctorul român Gheorghe Assaky este ales președinte de onoare.
- Doctorul Alexandru Sutu înființează la București, pe strada Plantelor, un institut denumit „Charitatea“, pentru căutarea bolilor nervoase.
- 29 — în revista „Familia“ apare prima poezie de război a lui Vasile Alecsandri : *Baleanul și Carpatul*, datată : Mircești, 14 mai 1877. Ziarele din București scriu : „Abia a în-

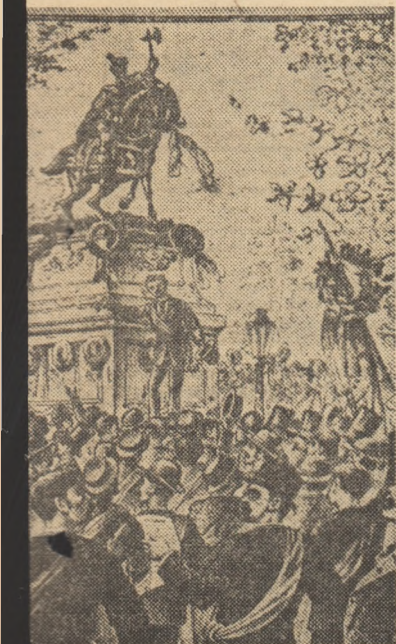
ceput să bubuie tunurile și iată că s-a deșteptat și lira noastră națională. Se publică mai multe poezii inspirate de războiul actual și începutul cel mai frumos îl face poetul Vasile Alecsandri [...]. Acesta va mai publica, în 1877, alte nouă poezii (*Penes Curcanul, Sergentul, Hora de la Plevna, Marșul călărășilor*), date în continuare în iunie-decembrie 1877. În anul următor, poetul își va publica toate poeziile de război în volumul *Ostașii noștri*.

- 12 — Istoricul, publicistul și omul politic George Barițiu împlinește 65 de ani.
- 14 — S-a născut scriitorul Caton Theodorian.

IUNIE

- 8 — Ziarul londonez „The Times“ scrie, de la corespondentul său din România : „Am fost informați în chip oficial că armata română, gata pentru operații, numără 55 000 de oameni instruiți. Acest total cuprinde : infanteria, cavaleria și artileria. În plus se mai află 11 000 de oameni din miliție“.
- 10 — Prima ambulanță a Crucii Roșii pleacă din București spre cîmpul de luptă. Printre trăsurile ambulanței se află și una care poartă inscripția : „Donată de Doamnele române din Transilvania“.
- George Barițiu publică în „Gazeta Transilvaniei“ un apel către cititori pentru „adunarea de ofrande trebuincioase guvernului român spre a echipa și aproviziona armata“.
- 14 — Artileria română amplasată la Calafat începe bombardarea Vidinului. Focul va continua trei zile neîntrerupt.
- 19 — Maiorul Ioan Murgescu este citat prin ordin de zi pentru bravura de care a dat dovadă cu ocazia scufundării monitorului turc „Seifi“, la Măcin.

(Continuare în pagina a 14-a)

Statuia în jurul statuii Mihai Viteazul (desen de epocă)

Teatrul Național din București (fotografie din 1856, de vinezur Ludwig Angerer)

Ofițeri de marină și vaporul „Ștefan cel Mare“ (desen din Albumul armatei, 1873)

ALMANAH

1877

(Urmare din pagina a 13-a)

- 15 — Intens bombardament între Giurgiu și Ruscuc. Moara din Giurgiu și câteva alte imobile sunt incendiate.
- 25 — Sunt achiziționate, din Serbia, 5000 de corturi pentru armata română.
- 27 — Bateriile românești de la Turnu Măgurele bombardează monitoarele turcești care încearcă să se apropie de țărnul nostru. Generalul George Manu cere să i se trimită, urgent, muniții, de care duce lipsă.

- 12 — Revista „Familia”, care apare în limba română la Budapesta, sub conducerea lui Iosif Vulcan, publică poeziile poezilor români: N. T. Orășianu (Armatelor române); Gr. Bengescu (Marșul 1877); George Sion (Steaua României). În același număr al revistei, Aron Densusianu începe publicarea Epistolelor literare.

- 9 — În ziarul „Românul” de la București, istoricul B.P. Hasdeu publică articolul Vidin și Dobrogea.
- 5 — Nicolae Iorga a împlinit 6 ani. Nu-și amintește să fi văzut ostași români îmbrăcați de front, dar ne va spune în memoriile sale: „Am știut pe urmă în ce triste împrejurări lipsite de spiritul necesar, indispensabil, am început acest război, care era pentru noi și o strașnică încercare, plină de ațita risc”.
- Ciprian Porumbescu compune corul Altarului Mănăstirii Putna, pe versurile lui Vasile Alecsandri.
- Carol Pop de Szathmari, primul reporter fotograf român, este chemat să însoțească trupele pe fronturi, pentru a face fotografiile și desene (a fost și unul dintre pictorii de seamă ai vremii).

IULIE

- 1 — Prima incursiune românească pe malul drept al Dunării. Căpitanul Mihăescu, din Regimentul 3 Linie, cu 42 de soldați, trec Dunărea, de la Salcia la Isesen. Nu se angajează nici o luptă, pichetul turcesc retrăgându-se.
- 4 — Cetatea Nicopoli este cucerită de trupele rusești, în colaborare cu cele românești conduse de generalul George Manu. Se distinge în lupte, în mod deosebit, căpitanul Șoimănescu.
- 16 — Armata română începe trecerea Dunării, cu vapoarele, la Nicopoli. Primul trece Regimentul 8 Călărași.
- 20 — Întreaga Divizie a 4-a, comandată de generalul Manu, se află trecută la Nicopoli.
- 20 — Artileria română continuă bombardarea Vidinului, de la Calafat, bateriile turcești fiind distruse. La Calafat sunt atinse câteva case.
- 23 — Marele Duce Nicolae, comandantul suprem al trupelor rusești, telegrafiază domnitorului român, solicitându-i ca întreaga armată română să treacă grabnic Dunărea, spre a se uni cu armata rusă.
- Divizia a 4-a română înaintează spre Plevna.

- 3 — Poetul Vasile Păun publică în „Familia” Odă la resbel, poezie care va face parte din volumul cu același titlu, apărut câteva zile mai târziu.

- Apare volumul de poezii Hymnuri pentru Crucea Roșie, de G. Sion.
- Grigore Tocilescu obține titlul de doctor în filosofie, la Praga.
- G. Dem. Teodorescu își ia licența în drept la Paris.
- Maria C. A. Rosetti ia inițiativa înființării unui spital pentru răniți, la Craiova. Strânge 4000 de lei și obiecte. Trimite din București pături de fier, cirje, alimente, băuturi, cearceafuri și pături. Se asigură de colaborarea a cinci medici bucureșteni, care vor face, pe rând, câte 30 de zile asistență la acest spital.
- 30 — Pictorul Nicolae Grigorescu sosește la Calafat. Are o trăsură cu doi cai, în care va călători, va dormi și va lucra. Peste câteva zile va trece Dunărea și va însoți trupele pe fronturile de luptă.
- Sunt publicate listele premiilor Conservatorului din București. La secția Tragedie: premiul I — Constantin Notara; premiul II — Mircea Demetriade.

AUGUST

- 4 — Revista franceză „L'Illustration” publică știri de pe fronturile de luptă, însoțite de desene între care și acela al colonelului George Slăniceanu, șeful de Stat Major al armatei române.
- Armata română de operații, comandată de generalul Al. Cernat, se află pregătită pentru luptă. Sunt 38000 de ostași. Artileria are 108 tunuri, îndreptate spre Plevna.
- 10 — Primele lupte cu turcii, în apropierea Plevnei.
- 16 — Podul de peste Dunăre, Siliștea-Măgura, este gata și se dă un ordin de zi privind condițiile de trecere peste el: „În liniște, fără semnale, fără muzică, cu cai de dirlogi; tunurile la zece pași unul de altul; infanteria în secțiuni de câte 4 oameni pe front”.
- 17 — Divizia a 4-a română, formată din 12 batalioane, 12 escadroane și 6 baterii, ocupă pozițiile stabilite în vederea reluării ofensivei la Plevna.
- 19 — Armata de rezervă română trece Dunărea, completând efectivele care vor fi aruncate în luptă. Marele Duce Nicolae telegrafiază domnitorului român, solicitându-i ca „armata română să meargă înainte asupra Plevnei pentru a ataca pe turci”.
- 26 — Batalionul 2 Vinători, intrat în luptă, folosește cea dintâi mitralieră a armatei române. „Așezată pe o înălțime, mitraliera bate drumurile care duc la Plevna, împiedicând astfel gruparea turcilor” — scrie în memoriile sale locotenentul Petre Ștefănescu, din acel batalion. Mitraliera avea 37 de țevi, montate pe un afet ca de tun; era singura pe toată armata.
- 30 — O nouă ofensivă aliată împotriva Plevnei. Sunt cucerite trei dintre cele 14 redute ale turcilor. La asaltul redutei Grivița-2 cad, între alții, căpitanul Valter Mărăcineanu și maiorul George Soțu.

- 25 — A murit medicul Constantin Virnav, unul dintre întemeietorii preselor medicale românești (născut la 21 august 1806).

Ion Ghica

Vasile Conta

Carol Davila

Frontispiciul ziarului „Resboiul” (13 noiembrie 1877), înfățișând „Luarea tunurilor turcești de la Grivița de către trupele române”

SEPTEMBRIE

- 4 — Primii răniți de pe fronturile de luptă sunt aduși la București. La Cotroceni sunt înființate două spitale, care îngrijesc acum 140 de răniți.
- 5 — Într-una din bătăliile cu turcii, la Cneaja, soldatul Vasile Mohor, din cavalerie, capturează un drapel turcesc — act de bravură excepțională.
- Pentru corectitudinea profesională și pentru curajul de care dă dovadă însoțind trupele în bătălii, „Domnul Sachmann, corespondent special al ziarului „Allgemeine Zeitung”, este decorat cu Steaua României”.
- 7 — Mihail Kogălniceanu, ministrul nostru de externe, adresează un apel populației pentru a contribui la stringerea fondurilor necesare cumpărării de arme („Avem brațe, dar n-avem puști”).
- 10 — Sunt aduse la București primele trofee cîștigate de români în luptele cu turcii. Între acestea sînt „trei tunuri de oțel, ghintuite, luate la Grivița”. Două dintre aceste tunuri au fost amplasate, la 10 septembrie 1877, lângă statuul statului lui Mihail Viteazul.
- 13 — Istoricul B. P. Hasdeu este ales membru al Societății Academice Române (Academia Română), care are, astfel, 24 de membri activi.

- Președintele instituției este Ion Ghica.
- 6 — Reprezentație extraordinară la Teatrul Național din București. Este începutul primei stagiuni care se deschide sub această titulatură. Sunt recitate poeziile Balcanul și Carpații, de Vasile Alecsandri și Steaua României, de G. Sion. Pe scenă apar câțiva ostași din Batalionul de Vinători, purtînd unul din drapelurile cucerite de la turci.
- G. Cornescu, artist din Focșani, publică melodrama La arme române.
- Grigore Tocilescu publică volumul Doamna Stanca, soția lui Mihai Viteazul.
- 15 — Iacob Negruzzi publică în „Convorbiri literare” Scrisoarea II, adresată lui Vasile Alecsandri („Tu, o poete, care ne-ai dat îmbărbătire [...] În toamnă deci pe liră cîntări nemuritoare / În verdea-ți bătrînețe ș-a-ii de roditoare / Și-n pieptul tuturor hrănește bărbăție / Pe vremile de luptă ce iarăși au să vie !” (Trifești, septembrie 1877).
- 11 — Academia Română aprobă editarea scrierii lui N. Bălcescu: Istoria românilor sub Mihai-vodă Viteazul și însărcinează pe Al. Odobescu să îngrijească această apariție (se tipărește în 1878).
- Apare volumul de poezii de război Quelques vers, de Bonifaciu Florescu.

- 1 — Simion Florea Marian, folcloristul și etnograful de mai târziu, a împlinit 30 de ani. Are publicate două volume de Poezii populare române.
- 6 — Mihail Kogălniceanu a împlinit 60 de ani. Este ministru de externe, apreciat și stimat de toate cercurile politice europene. Conduce, de drept și de fapt, nu numai politica externă a țării noastre, ci și pe cea internă, gîndind, sfătuirînd, punînd în aplicare hotărîri importante.

OCTOMBRIE

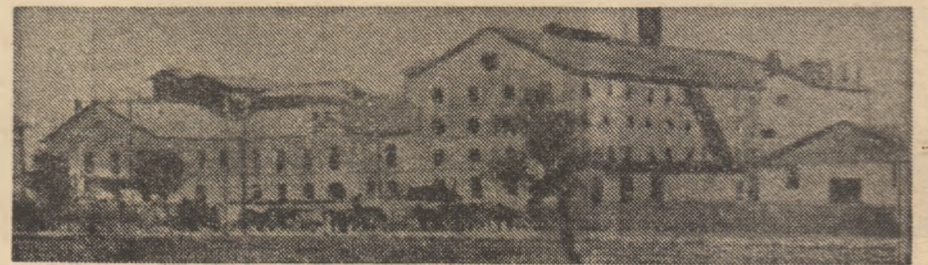
- 3 — După una din luptele de la Plevna, „The Daily Telegraph” publică relatările corespondentului său: „Trupele române s-au purtat cu un curaj lăudabil [...] Mulți ostași români au fost uciși chiar pe zidurile redutelor turcești, la care ajunseseră cu mare curaj și tenacitate [...] Că n-au dat înapoi o dovadă este faptul că din 7000 de oameni porțiți la atac, 2000 au pierit”.
- 10 — A început frigul și ostașii noștri luptă prost echipați. Ziarele din Capitală fac apel: „Să le venim în ajutor cu hrană, cu îmbrăcăminte; iarna e aproape, trebuie să avem 50000 de cojoace”. Și publicul, generos, subscrie.
- 16 — Primăria orașului București hotărăște ca una din străzi să poarte în viitor numele căpitanului erou Valter Mărăcineanu. Cei de la Foc-

Bombardament între Calafat și Vidin (desen din „Illustracion espagnola y americana”, 22 octombrie 1877)

Frontispiciul ziarului „Socialistul” (Turnu Severin) din 26 aprilie 1877

Fabrica de zahăr Chitila (fotografie din 1890)

Colonelul George Slăniceanu

Dr. Gh. Assaky

Maria C.A. Rosetti

Pictorul N. Grigorescu

Carol Pop de Szathmari

șani vor da unei străzi numele maiorului Șonțu; arăstii au căzut în luptele de la Plevna.

25 — Se hotărăște baterea unei medalii comemorative pentru trecerea Dunării de către armata română.

28 — Divizia a 4-a română raportează lipsa de armament. În raport se arată starea prezentă (totalul armamentului de care dispun cele 4 regimente): 1325 de săbii, 231 de revolvere, 1283 de carabine, 276 cartușe pentru revolvere, 59367 cartușe pentru carabine.

— Poetul Vasile Alecsandri ține conferințe la Piatra, Bacău, Birlad, pentru strângerea de fonduri necesare cumpărării de armament — anunță ziarul din Capitală.

— Apare în urmărită Deșteaptă-te române, imn eroic pentru patria voci și pian, de Andrei Mureșanu — reeditare a marșului revoluționarilor de la 1848.

11 — A murit, la Sibiu, Al. Papiu Ilarian. „Unde sînt lacrimile care pot mîngia națiunea română pentru această pierdere mare? Membru al Societății Academice Române, fost ministru și procuror general în România, bărbat de înaltă erudițiune și de cel mai eminent zel național [...]” — anunță revista „Familia”.

10 — Compozitorul și dirijorul de cor Gheorghe Dima a implinit 30 de ani (a scris cantata Mama lui Ștefan cel Mare, pe versurile lui Bolintineanu; Hai în horă, pe versuri de Vasile Alecsandri).

14 — Sînt 100 de ani de la nașterea scriitorului Costache Conachi.

NOIEMBRIE

7 — Un detașament de 5000 de ostași români începe atacul asupra Rahovei. După mai multe încercări făcute ziua și noaptea, la 9 noiembrie regimentul 10 Dorobanți alungă pe turci punind stăpînire pe localitate. Printre cei căzuți eroic se află și maiorul Constantin Ene.

8-17 — Incercuirea Plevnei.

19 — Osman-pașa cere misiunea de a ieși spre Vidin, fără arme și muniții. Cererea îi este respinsă. Cele 500 de tunuri din jurul Plevnei își continuă tirul.

28 — Trupele române ocupă reduta Grivița 2. Regimentul 5 Linie intră în Plevna, apoi ocupă reduta de la Opanez, făcînd 7000 de prizonieri. Pe toate pozițiile turcii încep să se predea. Osman-pașa, rănit, se predă colonelului Cerchez. Plevna a căzut. Sînt luați 45000 de prizonieri.

34 — Mihai Eminescu începe colaborarea la ziarul „Timpul” din București, publicînd articolul Bălcescu și armașii lui.

— Al. Odobescu cere, într-o ședință a Academiei, ca să se ridice în Piața

Academiei (în fața Universității) Columna lui Traian.

30 — Spiru Haret își înscrie la Paris teza de doctorat în matematici (pe care o va susține, cu succes, în ianuarie 1878).

28 — Vasile Alecsandri scrie, la Mircești, poezia Odă ostașilor români, pe care o datează 28 noiembrie 1877. O va publica, luna viitoare, în „Convorbiri literare”.

12 — A murit Ulysse de Marsillac, profesor și ziarist francez stabilit în România din 1854. A redactat la București mai multe ziare în limba franceză, între care „Journal de Bucarest” (1876-1877).

19 — Profesorul Aron Denescu a implinit 40 de ani. În 1879 va publica epopea Negriada, apoi poezii și istoria limbii și literaturii române (1885).

29 — Se implinesc 25 de ani de la moartea lui Nicolae Bălcescu.

DECEMBRIE

1 — Generalii de brigadă Alexandru Cernat și Grigore Ghica sînt avansați la gradul de generali de divizie.

2 — Ordin de zi cu prilejul cuceririi Plevnei: „Ostași, străduințele voastre nobile și eroicele suferințe ce ați îndurat, sacrificiul generos ce ați făcut cu sîngele și cu viața voastră, toate acestea au fost răsplătite și incununate în ziua în care înzestratoarea Plevnă a căzut înaintea vitejiei voastre [...]”.

5 — Ordin circular privind regruparea armatei de operații în vederea înapoierii în țară.

9 — Maiorul Tăutu raportează: „Regimentul 8 Călărași a ocupat localitatea Arcer Palank”.

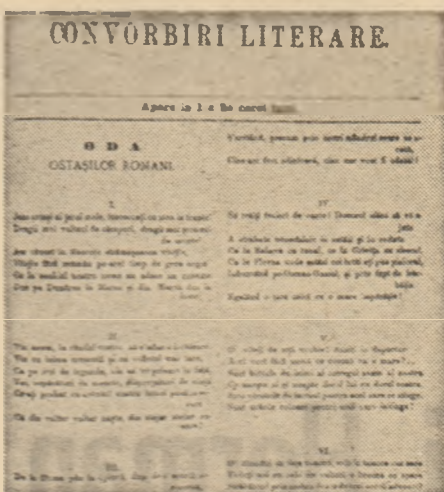
26 — Ultima operație militară a anului: ocuparea localităților Gladniț și Kusovița (brigada de cavalerie, condusă de maiorul Tăutu).

30 — Mihai Eminescu publică în ziarul „Timpul” articolul: Dorobanții („Au sosit în București dorobanții de pe cîmpul de război [...] sînt, multumită guvernului, goi și bolnavi [...] toți într-o stare de plîns, care le revoltă în adîncul inimii [...]”). — Gavril Musicescu compune Hora de la Plevnă, pe versurile lui Vasile Alecsandri.

— A ieșit de sub tipar volumul Cuvinte de la Betrani, de B.P. Hasdeu (cu 50 de facsimile).

18 — Revista „Familia” publică poezia Cîntecul gîntei latine, de Petre Dulfu.

20 — Ziarele din București anunță: „Societatea pentru studiul limbilor romane, din Franța, organizează un concurs internațional pentru cea mai bună poezie avînd ca obiect cîntecul gîntei latine”. Concursul se încheie anul viitor. La 22 mai 1878 este cunoscut numele cîștigătorului: poetul român Vasile Alecsandri, care primește o cupă de argint. Cîntecul gîntei latine, scris de Alecsandri, și pus pe note de italianul Marchetti, este cîntat pentru prima dată la Montpellier, în ziua decernării premiului. Alecsandri lipsind, este reprezentat de poetul francez Mistral.

„Convorbiri literare” din 28 XI 1877 (vol. 1877-1878, pag. 348) în care a apărut „Odă ostașilor români”

Foaia de titlu a volumului „Ostașii noștri” de Vasile Alecsandri, ediția 1878

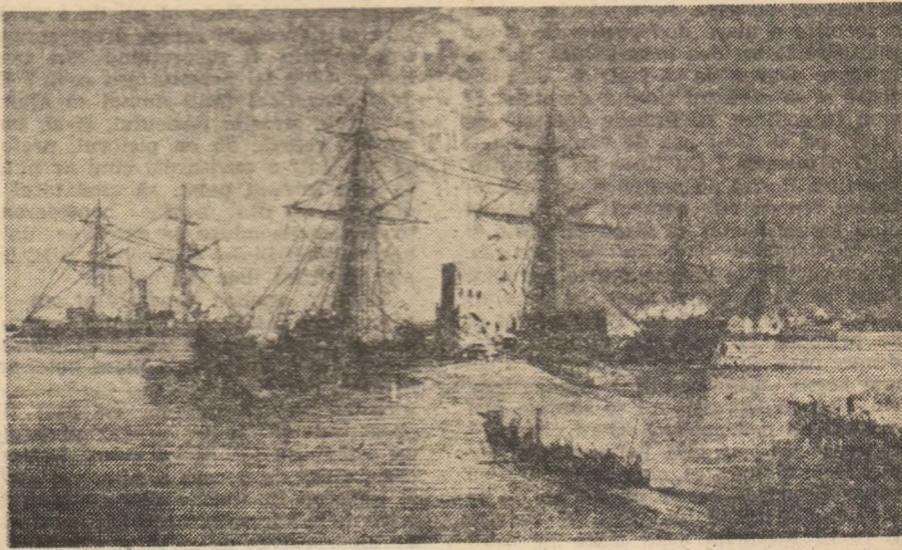
Uniformele armatei române (desene din Albumul armatei, 1873)

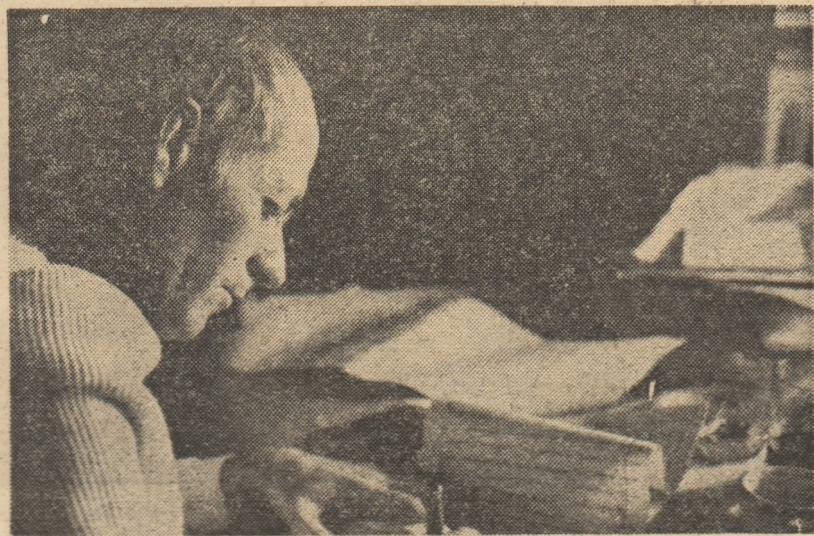
Infanteria română în marș, fotografie de Carol Pop de Szathmari, 1877.

Intrarea trupelor române în Nicopoli (desen din volumul „Histoire de la guerre d'Orient”, Paris, 1878, pagina 153)

Scufundarea monitorului turcesc „Seifi”, la 12 mai 1877 (desen apărut în „Albina Carpaților”, 18 august 1877)

Fotografie de Vasile Bicadea

Teodor Mazilu

Vizitele bătrînului Herman

PRIN 1960 lucrurile luară brusc o întorsătură favorabilă pentru Petrică Herman. Se bucură, dar nu se miră prea mult, se aștepta la aceste schimbări. I se aduseseră la cunoștință că, dacă vrea, poate să-și reia meseria de avocat, chiar fusese rugat să și-o reia, în noile condiții competența și probitatea lui ar fi de mare folos. Cel care-i adusesse vestea îi fusese un colaborator apropiat, se cunoșteau bine. „Păi unde-ai fost pînă-acum, măi?” „Păi unde să fiu, îi răspunse Petrică Herman, cam la muncă de jos”. „Ei, lasă-mă! se scandaliză vechiul prieten. Tu la muncă de jos? Și cine te-a trimis acolo?” „Păi, cine să mă trimească, voi, prietenii, m-ați trimis.” Și după o scurtă pauză, ca să liniștească spaima vechiului colaborator, adăugă: „Cum adică voi? Care voi? Adică noi...”

Indiscutabilele sale merite în mișcarea revoluționară de tineret începuseră să fie recunoscute, oameni care pînă mai acum citeva luni îi întorceau spattele își aminteau de el cu multă simpatie. Își aminteau pînă și culoarea lodenului în care era îmbrăcat cînd strigăseră împreună „Jos Rădescu”, își aminteau pînă și ticurile lui, și mai ales — tot ca o formă a simpatiei —, obiceiul de a începe fiecare zi de lucru cu exerciții de gimnastică. La drept vorbind, remușcărilor retroactive i se păreau lui Petrică Herman la fel de întinsecate ca și delatările retroactive. Și nici nu prea înțelegea de ce toți se grăbeau să-l compătimizească. Din punctul lui de vedere dracul nu fusese chiar așa de negru. Perioada muncii de jos, cînd fusese obligat sau numai sfătuit cu insistență să învețe o meserie — și el a alesese meseria de tractorist — nu o socotise o mare nenorocire. Se chiar plictisise să tot dea instrucțiuni, puțină mișcare n-avea să se strice. Se plictisise și să aibă tot timpul dreptate, să stea în ședințe, să fumeze optzeci de țigări pe zi. Ce-i așa de rău să înveți încă o meserie? Cu firea lui deschisă, sportivă, lipsită de pretenții, se împrietenisese repede cu oamenii de acolo și cînd fusese nevoit să plece, ce tristă și ce frumoasă se dovedise despărțirea. Tractoriștilor le păruse foarte apropiat acest bărbat uscățiv, înalt, cu ochelari fini, care înjura ca la ușa cortului și se pricepea la toate pe lumea asta, despre care auziseră că taică-su era cel mai bogat armator din Amsterdam. Nu, Petrică Herman nu se simțise nici o clipă un nedreptățit. Cînd cineva îi reproșa că se lăsa persecutat și nu pleacă în Olanda, el, care ar fi putut să plece, îl privea ca pe un nebun. Ia te uită ce-i în capul lui! Pentru Petrică Herman lucrurile erau clare de mult și pentru totdeauna. El nu slujise un om sau altul, el slujise o idee, slujise

și ideile lui Marx, dar slujise și ideile lui O. Doamne, cite amintiri plăcute avea din experiența muncii de jos, din viața de tractorist pentru care unii îl compătimizeau iar alții, la beție, își făceau autocritica socotindu-se vinovați. Perioada muncii de jos, la S.M.T.-ul din Alba Iulia, a fost poate cea mai frumoasă din viața lui. Oamenii simpli judecă mai cu luare aminte întâmplările, au alte criterii, mai exacte și mai înalte, și Petrică Herman le era recunoscător pentru înțelegerea lor spontană, egală și inteligentă.

Petrică Herman nu se grăbea să-și reia drepturile, îi plăcea să mai vadă să mai aștepte.

BĂTRÎNUL Herman venea des să-și viziteze fiul, vechile neînțelegeri cu autocritica se uitaseră, făcea afaceri bune în România. Amestecul de triumf economic și de fragile remușcări paterne, refuzul implacabil și monoton al fiului de a-l însoți în Olanda, imprimau ceva oficial, birocratic revederilor lor, nici unul nu mai spera că îl va convinge pe celălalt, în limbaj diplomatic, întrevederile lor s-ar fi putut denumi „întîlniri de rutină”.

Incurabil bon-vivour, venea mai întotdeauna însoțit de cite o fetișcană smulsă din holurile de la Athenée-Palace cu ajutorul prestanței, umorului, al părului grizonat și al promisiunilor dintre cele mai extravagante. Între aceste tinere necunoscute și Petrică Herman se naștea spontan și ireversibil o ură de moarte. Ele, care visau să zburde pe plajele de la Majorca, nu înțelegeau comportarea lui, nu înțelegeau de ce se încăpăținează să ducă o existență modestă. Refuzul lui de a părăsi țara le jignea, de aceea, drept singură compensație, îl disprețuiau din toată inima. Cum își permite așa ceva? Ele ar fi sacrificat totul numai să ajungă să sărute străzile Parisului, și el, burghezul, refuză, dă cu piciorul, preferă să stea într-o mansardă, cînd ar putea să stea într-un palat, să aibă totul la discreție. Și din aceste considerente toate femeile aduse de extravagantă și nebulia bătrînului îl socoteau urit, lipsit de orice haz bărbătesc.

De data aceasta venerabilul om de afaceri era însoțit de o femeie oarecum mai distinsă, n-avea aerul că fusese răpită din holurile unui mare hotel sau în orice caz făcea eforturi laudabile să infirmă această ipoteză. Își găsi fiul pregătindu-și la un aragaz preistoric un ostențativ sărăcăcios prinz. Austeritatea vieții de fiecare zi ajunsese astfel și un scop în sine, o plăcere gratuită, o ironie la adresa tuturor. Ciștiga destul de bine, n-avea de ce să se plîngă, dar existența modestă continua să-l fascineze, nu se mai putea elibera de acele

dulci privațiuni — mărturie în același timp a mizeriei și a vanității — prefera să mănînce în birturi populare sau să-și încropească ceva acasă, foarte mîndru de vesela lui recrutată din farfuria de lut și linguri de lemn. Cînd se îmbăta repeta amestecul și convins avertismentul lui Socrate: „Cine are prea multe nevoi devine foarte curînd robul acestora”.

Din fericire, sau din nefericire, snobismul asimilează orice, inclusiv viața austeră, el își integrează fără efort și voluptățile modeste; așa se face că, în curînd, a merge în vizită la Petrică Herman, a bea spumă de drojdie și a asculta muzică de Bach devenise o modă. Unele femei mai extravagante veneau îmbrăcate în rochii amarnice peticite, în picioarele goale, mizere și dornice de sublim, încercînd astfel să aducă prin întreaga lor comportare un elogiul felului de viață al amfitrionului. Era foarte plăcut, se asculta Bach, se discuta despre Engels și Nietzsche și se bea spumă de drojdie. Nimeni n-avea voie să pătrundă aici elegant și bine dispus, modestia vestimentară și relativitatea filosofică erau în egală măsură obligatorii. A fi primit în mansardă lui Herman junior era o mare cinste, ceva foarte șic, mult mai șic decît a cina în grădina Athenée-ului.

Cu greu găsi Petrică Herman unde să-și așeze musafirii, o veșnică problemă de care era mîndru că nu o poate rezolva, și pînă la urmă îi oferi tatălui un fotoliu ponosit, singura mobilă din casă, și căzu apoi într-o stare de orgolioasă și voluptuoasă incertitudine. Bine, bine, dar ce te faci cu domnișoara, unde o așezi pe domnișoara? Își dădea seama că domnișoara avea propriul ei punct de vedere în ceea ce privește distribuția ei în spațiu. Tînăra femeie, deși ușor îngrijorată și nedumerită, era convinsă că are picioare frumoase și își dădea seama în cumînțenia ei înfricoșată că ar fi bine să se așeze jos, pe podea, să facă măcar din politețe ceva „șoking”. Dar aceeași înfricoșare și cumînțenie îi spunea că bătrînului n-o să-i placă surplusul de spontaneitate. Acest prezentiment o dezechilibră, o sili să fie mai modestă și mai circumspectă, așteptă resemnată pînă ce amfitrionul imprumută un scaun de la vecin. Se simți umilită de această așteptare și se gîndea că, mai tîrziu, neapărat va trebui să se răzbuie. Visurile ei de răzbunare erau însă plîpînde și incoerente, căci ea se simțea în primul rînd devotată ideii ei nebune de a o scoate la capăt, de a-l convinge ori pe bătrîn, ori pe fiu, să o ia în Olanda, la Amsterdam. Toate sentimentele și senzațiile ei erau diminuate sau amplificate de acest ademenitor și mult visat țel.

Trufia bătrînului îi dădea întotdeauna lui Petrică Herman un sentiment de tandrețe, numai prin această trufie se mai putea înțelege cu el, îi mai putea vedea cu exactitate chipul. Puterea de a sfida evidența, eroismul cu care o sfida, l-î făcea apropiat, și în ciuda divergențelor fundamentale își dădea seama că pe undeva se înțeleg și chiar se iubesc. Petrică Herman aștepta cu înțelegere ca bătrînul să-și desfășoare multicolora lui mulțumire de sine, căci în toate aceste revederi el, bătrînul, apărea ca un învingător, iar el, fiul, un neajutorat, incapabil să țină pasul barbarei și glorioasei lui vitalități.

— Ce faci, mă, tot singur, tot seul, tot einsam, tot solo...

Ironia tatălui avea căi foarte întortocheate, accesibile numai celor foarte apropiați, crizele lui de poliglotism, oricît ar fi părut de ciudate, voiau să-l dojenească, să-i atragă atenția că ar fi putut, chiar și în condițiile de aici, să o ducă mai bine. Numai cei care îl iubeau foarte mult puteau să-i înțeleagă ironiile.

IN SCURTELE lor întîlniri multe adevăruri implacabile trebuiau smulse sau măcar îndepărtate și în această grea îndeletnicire numai gesturile banale puteau fi de folos. De aceea Petrică Herman le înțelegea și le iubea. Venerabilul Herman senior îl anunță cu orgolioasă solemnitate că el venise cu mîncarea și băutura lui, nu se aștepta ca fi-su să-i asigure ceea ce dorea. Pentru Petrică Herman această neobosită trufie se preschimba într-o lume de basm, așa că nu se miră cînd necunos-

cuta depuse pe masă, fără șovăire, trei sticle de vodcă, unt și caviar și piine prăjită odată cu — se putea altfel? — vesela de rigoare. Și amîndoi știau că după acest gest de orgoliu sau de sfidare va trebui să urmeze un gest de tandrețe. Numai domnișoara, din calculele ei prea imediate și prea naive, întunecă puțin această clipă de basm și îndoielnică înțelegere.

— N-am uitat nimic — se arătă încîntată, convinsă că pedanteria ei poate oferi celor doi bărbați un limbaj comun.

Conștiințios și trist, Petrică Herman își îmbrățișă îndelung tatăl. Se simțea departe de el, nu-l înțelegea, dar totmai poate asta îl făcea să-i admire robustetea și formidabila incapacitate de a se resemna cu bătrînețea. Se ține de fete, de afaceri, se poartă ca și cum n-ar muri niciodată.

Și urmă după aceea cerimonialul cel mai complicat, cel al întrebărilor simple. Cum o duce cu sănătatea? Ce face mama? Dar surorile? Petrică Herman era cel care întreba și aștepta răspunsuri limpezi, și de aceea în acele clipe se simțea superior. Bătrînul era obligat să-i aducă vești bune. Că el se simte ca în tinerețe, că maică-sa e sănătoasă, că cele două surori, Eliza și Melania, o duc foarte bine. Dar, inevitabil, aceste certitudini pe care i le oferea se transformau într-o ironie la adresa fiului risipitor. Și chiar micile neajunsuri, reumatismul mamei, divergențele sentimentale ale surorilor porneau tot de la Petrică, el zdruncinase echilibrul familiei, dacă toți ar fi fost împreună, totul ar fi fost mult mai bine. Trufia bătrînului îl împiedica însă pe Petrică Herman junior să vadă cu exactitate realitatea, să știe cum arată maică-sa, să știe cum se descurcă surorile, să afle cum arată casa, totul se transforma în niște principii și admonestări.

În timpul acestor discuții prea familiare, necunoscuta fu obligată să se salveze într-un fel sau altul și găsi soluția cea mai inteligentă și cea mai îndemină; cu exacerbată discreție minca metodic, melancolic și cu foarte multă poftă. Cîte orgolii și cîte visuri nu-și pusese ea în acest gest în aparență lipsit de semnificații morale. Ungea ușor, suav și trist fețele de unt și icre negre, voia parcă să nu le supere, să nu le trezească dintr-o aristocrație pe care o socotea inevitabil superioară ei. Ea își găsise, ca și în alte împrejurări, în discreție și bună creștere sentimentul de securitate. Înghițea în tăcere, dornică să protejeze prin indiferență și bun simț discuția dintre tată și fiu. Naivitatea era punctul ei forte, posibilitatea de a înțelege realitatea și de a obține anumite avantaje. Inteligența, spaima, viscerală ei dorință de a ajunge și ea cîndva la Amsterdam, toate îi spuneau că ar fi bine să fie extrem de delicată, la locul ei, că n-ar fi bine să tulbure revederea. Curtezanele, și cele reale, și cele imaginare, au fără îndoială „cultul discreției”. Dar în calea acestor idei rezonabile de un atroc și lacom bun simț se așezaseră, delicioase și păgîne, diavolesce de gustoase, ele, icrele negre. Nu se așteptase la o asemenea piedică și nu simțea în ea puterea de a o depăși. Doamne, erau așa de bune, nu mai mîncase niciodată, i se întimpla asta pentru prima oară. Materia constituită pentru ea întotdeauna o piedică de neînvinș. Și nici acum nu știa ce să facă.

— Nu vii? — îl întrebă bătrînul Herman pe un ton lipsit de importanță, de parcă n-ar fi fost vorba să plece la Amsterdam, ci numai așa, la doi pași, la Athenée-Palace, să ia o bere împreună.

Nu răspunse, se rezumă să-l ofere bătrînului un pahar de băutură cu mișcări ceva mai leneșe. Spera că gestul lui leneș va reuși să anuleze foarte bine nonsalanța întrebării. Necunoscuta, eliberată de tirania icrelor negre, socoti că latura gravă a discuției luase, slavă domnului, sfîrșit, și, chicotind de plăcere, se hazardă să murmure „Hai la groapa cu furnici...” Ea știa că trebuie să epateze, în general oriunde se ducea epata, dar în cazul de față avea prea puțină matorni și asta îi măcina energia și îi eroda hazul. Ea însăși se intristă de propria ei zburdălnicie și neavînd ce face, cerînd de data asta aprobarea bărbaților, își mai unse o țartă cu icre negre așteptînd din această postură evoluția evenimentelor.

Ceva din gratuitatea gestului femeii

deveni molipsitoare. Deși n-avea chef, Petrică Herman își turnă și el un pahar, îl duse cu greu la gură, da, ceva nu era în regulă cu sănătatea lui, de la o vreme se întrecuse cu băutura. În semn de omagiu sau de înțelegere pentru această clipă grea, necunoscuta abandonă tartina cu icre negre. Bătrînul observă nesiguranța din gestul fiului mai mult cu satisfacție decât cu neliniște, credea că îi adevărește vechi puncte de vedere.

— Ai să mori de delirium tremens ca Byron...

Și cum această perspectivă nu i se părea îndeajuns de înfricoșătoare, ținu să o îmbogățească și cu batjocura lui.

— Măcar el a eliberat Grecia cu banii lui. Vezi, mă fecior, și pentru revoluție trebuie o țără de bani. Ce ai tu de bani? Nici fătucă nu pricepe... — se răsfață bătrînul căruia îi plăcea să se laude cu imaginara lui obârșie ardelenască.

Lui Petrică Herman i se făcu rușine, avea dreptate. Și de aceea se revoltă împotriva lui, nu a bătrînului.

— Nu, n-am să mor din cauza băuturii. Am altă umor incit să mă las de băutură la nevoie...

Pentru necunoscuta domnișoară cei doi bărbați păreau a fi niște copii simpatici, ignoranți și mai ales foarte răsfațați care aveau neapărată nevoie de ocrotirea și înțelepciunea ei.

— Măi, măi, măi — se vaită ea amuzată — n-ar fi fost mai bine ca discuția asta să o fi avut voi doi liniștiți, fără să vă tracasati inutil, la Amsterdam? De ce discutați voi aici, cînd puteți discuta în altă parte? — se miră ea, dornică să salveze ceva din naufragiul care amenința să-i înghită în întregime farmecul personal. Și deși își dădea seama că nu alesese soluția cea mai bună, riscă... De aia, fiindcă sinteți mici și nu sinteți cumiți — și după o scurtă pauză posacă veni, după convingerea ei, cu o propunere rezonabilă... Să vă dea mama una la funduleț? Inoportunitatea acestei vulgarități îi intristă pe toți, inclusiv pe autoarea ei, și ea aștepta cu inima strînsă să vadă ce o să se întîmple.

— Da, totul e posibil... hotărî bătrînul să se mărturisească, știa că femeile cărora li se spovedește devin mai înțelegătoare cu bătrînețea lui. Numai de el depinde...

Petrică Herman dădea semne de oboseală, și, ca în copilărie, tatăl încerca să fie cît mai simpatic, să-l răsfețe cu evenimente necunoscute. Luă palaria domnișoarei și și-o așeză pe cap și așteptă cîteva secunde entuziasmul fiului.

— Ich bin ein stendiger junger mann und sie ist eine stendiges angheneme freulein — și tot din tandrețe paternă încercă să-l facă complice cu alegerea lui... Am găsit-o în hol la Athenée, nu-i așa că îți place și ție domnișoara?

— Nu, îi răspunse Petrică, nu-mi place domnișoara, și ca să îndulcească într-un fel claritatea punctului de ve-

dere, se înclină și sărută respectuos mina tinerei uzurpatoare... Nu e genul meu, e genul tău, noi niciodată nu am avut aceleași gusturi.

FEMEIE are infinite posibilități de a se încadra în familia altora, ea poate deveni foarte ușor virtuală mamă, soră, nevastă sau verișoară. Acum, după ce băuse cîteva pahare de vodcă, tinăra femeie ignoră jignirea și spuse clar, aproape ostășește, cum vede ea lucrurile.

— Are dreptate El Dorado — acesta era numele cu care femeile îl răsfațau pe bătrîn. Eu aș fi cea mai fericită ființă să plec în Olanda. Nu știu de ce, că eu n-am rude în străinătate și nici nu știu de acuma dacă aș rămîne acolo. Poate că da, poate că nu... Cu tine e altceva, e altă situație. Ai familia acolo, fi ai pe toți, e tatăl tău, are bani, te iubește. Că să știi tu, indiferent de politică, eu nu mă pricep la politică, singele apă nu se face. Pe mine, dragă, nu mă cumpără nimeni... — și domnișoara, pe care nemulțumirea asta veche o îmbătrînea cu fiecare clipă, azvîrli în față bătrînului Herman o privire în care tandrețea și reproșul erau ultimilor de exact distribuite.

— La urma urmei, cum vă cheamă, domnișoară? se trezi parca din vis Petrică Herman, discutăm, ne spovedim, ne dăm sfaturi, dar n-am avut onoare...

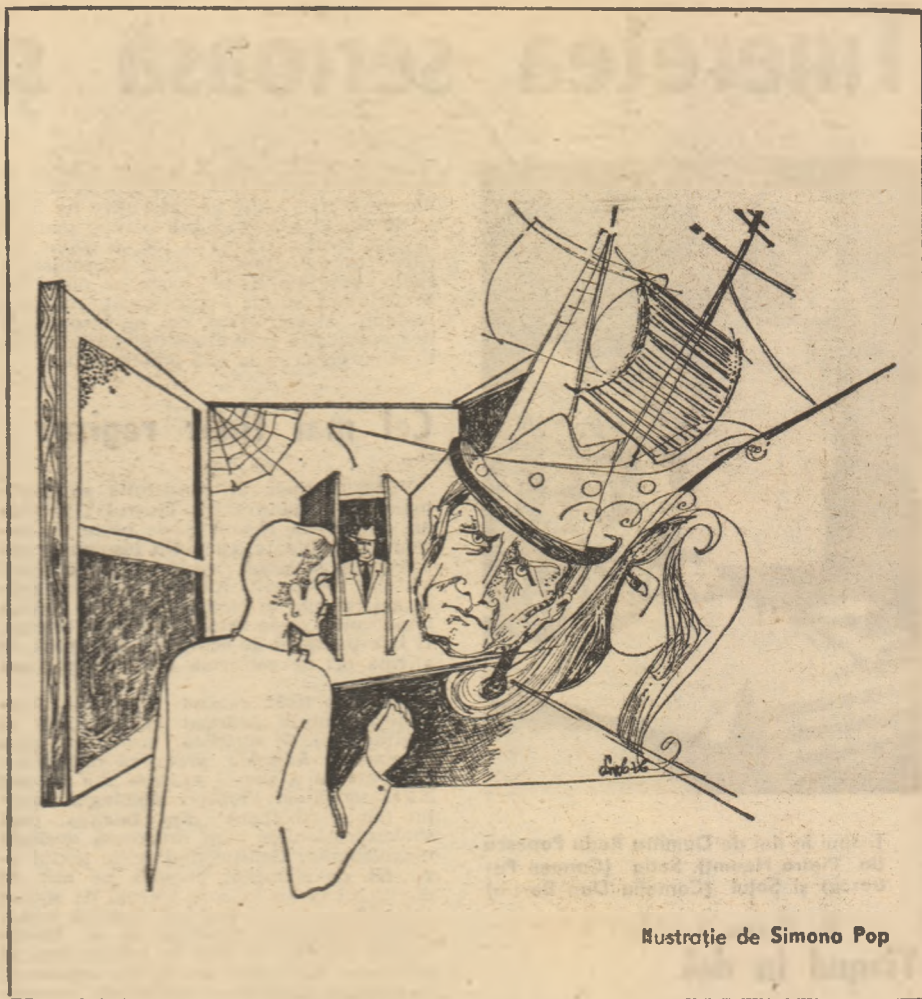
— Aurica, recunosc eu înfricoșată, cu un sentiment de vinovăție, convinsă și ea că pe undeva ceva scîrție... Aurica... Și cînd, din instinct de conservare sau din orgoliu feminin, încercă să-și dezvăluie și numele de familie, Petrică o întrerupse cu brutalitate... Ce vrea să mai spună nenorocita? Nu, Aurica e de ajuns, foarte de ajuns, toate lucrurile sînt clare, lingă un nume ca ăsta nu se mai adaugă nimic...

— Hai acasă, Pet, îl imploră bătrînul cu vechiul și vicleanul lui aer din cale afară de firesc, ca și cum s-ar fi făcut foarte tîrziu și ar fi fost așteptați amîndoi în același loc. Maică-ta plînge, mereu întreabă de tine, pe tine te iubește cel mai mult, crede că din cauza mea nu te întorci. Aurica o să ne facă niște cafele, le bem și plecăm.

Domnișoara, care de cînd i se dezvăluise numele se simțea și mai stîngheră, înțelegea că bătrînul încearcă să schimbe rolurile, să-i dea ei rolul cel mai ingrat, cel de amfitrioană. Petrică îi indică cu privirea o policioară unde, cel puțin teoretic, ar trebui să fie cutia cu cafea.

— Nu, îi răspunse cu blîndețe Petrică Herman, și nu îi era clar dacă această blîndețe era menită să-i facă și mai limpede refuzul sau numai să-i ocrotească oboseala.

— Eu nu te înțeleg deloc, absolut deloc — izbucni bătrînul, eliberat parca de o povară, înviorat în mod sur-

Ilustrație de Simona Pop

prinzător. Rezervele de tandrețe paternă se epuizaseră, acum își puna speranța în ceea ce credea el că este logica și bunul simț. Nu te înțeleg deloc. Eu sînt omul cifrelor, eu sînt omul faptelor. Comuniștii s-au purtat rău cu tine, și tu tot nu te-ai învățat minte. Pentru mine e un fenomen inexplicabil. Dragă Pet, lasă-i să lupte pentru cauza săracilor pe cei săraci. Ce te amesteci tu? Da, în tinerețe, înțeleg, toți sîntem în tinerețe puțin de stînga, și eu mă gîndeam să-mi dau fabrica de la Azuga muncitorilor, îi citisem și eu pe utopiști, dar gata, ajunge, ai patruzeci de ani, ai trecut pe versantul celălalt, și ei tot n-o să aibă încredere în tine, fiindcă ești fiul meu...

Aurica asculta intimidată, jignită în feminitatea ei, de gravitatea acestei discuții. Cu o femeie de față nu se discută astfel de lucruri, unde mai e cavalerismul?

— Te-au aruncat în munca de jos, te-au demascat, te-au aruncat pe drumuri, și tu nu te schimbi...

— Da, nu mă schimb, spuse Petrică Herman cu o simplitate rece care îl îngrozi pe bătrîn. Mie îmi place aici... Eu nu pot să mor decît acolo unde am greșit... Ești foarte tînăr, dragul meu papă, lei viața prea ușor.

Aurica îi așeză cafeaua jos pe podea, cu dușmănie, încercînd să se elibereze încă o dată de rolul de amfitrioană în care fusese întemnițată. Era sincer indignată de ceea ce spusese Petrică Herman.

— Eu nu mai înțeleg nimic... hotărî ea în ultima clipă să-și îndulcească indignarea.

— Dacă îți sînt cît de cît simpatic, așa să faci întotdeauna, să nu mai înțelegi nimic, o sfătui Petrică Herman cu o blîndețe pe care la timpul potrivit o dăruise și bătrînului.

Amploarea surisului depăși cu mult chipul ei chircit, strivit între umilință și aroganță, era limpede că da, va face tot posibilul.

— Pleacă, pleacă imediat! izbucni într-o criză de nervi bătrînul care vedea acum în ideea de a veni însoțit de Aurica cea mai mare greșeală, explicația tuturor eșecurilor.

Aurica se ridică în picioare, își puse în grabă palaria, ceea ce o înfrumuseța și o înnobila în același timp, îl silii pe Petrică Herman să o privească altfel. Dar flacăra demnității pîlpîi în frumosi ei ochi căprui numai cîteva clipe.

— Te aștept afară în stradă, nu pot să te las să mergi la hotel singur, în halul în care ești, nu pot...

Cînd rămăseră singuri, tatăl și fiul descoperiră o răceală de gheață, pe nedrept ignorată pînă atunci. Totul era clar, foarte clar, nu mai aveau ce să-și spună. Numai prezența Auricăi întreținuse iluzia unei reconcilierii. Amîndoi dădură din umeri, amuzați de cele înțimplate și încîntați de prăpastia care devenise atît de limpede. Și acest gest eliberator făcu inutile și înbrățișările, și strîngerile de mîna, și iluziile ipocrite, pînă și cuvintele de adio. Era una din acele despărțiri foarte simple, ireversibile, fără tristețe, aprioric hotărî-tă, la care timpul nu mai adaugă nimic.

Fragmente din volumul II al romanului *Intr-o casă străină*

Terra Paterna

Ca pe o Mare Operă socot
Pămînte, misterioase efluvii tale
Ale parfumelor imprevizibilului rod
Ca o numărătoare sfîntă de adînci petale
Care deschide vieții lotusul bolții tol.

În tainiți mari, luciri arhetipale
Ca simburul luminii și geometria frunții,
O necuprindere-n cuprinsul arcanelor frumuseții tale
În timp inviitoare, spirituală cale
Pe care-o țîn, mosoare de vecinicie, munții l

Ca pe o Mare Operă în spațiu
Infime și-n nemărginiri, totuna,
Ne leagă-n milenare descinderi, generații,
În strălucirea aurului timpului, străbuna
Țărîni alchimie, egidă, ireversibilelor transmutații

Și-atunci cu ochii ca Soarele Ființei
Părtași ai rațiunii revelate
Te-mpresurăm, Pămînte al Făgăduinței,

Cetate-a fabuloase orinduri scufundate,
Har imortalității și putinței

Centru al lumii lumilor — Ax mundi
Vibrot în claustralele cerimi
Cosmos euthanazic din neunde
Cast invelit în voal în ingerimi
Lăcătuit de bruma tăcerilor profunde,

Cu sfîciune multă ca a virginității
Ne-apropiem de locul sfînt,
Esență existentă-a bunătății
Ca plumbul greu, Magician Pămînt,
Descindere-a putinței, har imortalității,

Grăire-n grai a unei celestiale limbi,
Roim în jurul tău, prezență
Ca miș de ochi de pară, strălumiți corimbi,
Rod immanent, mintuitaare transcendență
Care viața-n Mare Operă ne-o schimbi l

Cezar Ivănescu

Pe Valea de cîntec...

Marilor bărbați ai acestui pămînt

Pe Valea de cîntec, la Muntele de miresme,
dorul meu veghează, veghează, veghează
și vă aude și vă respiră, pe voi,
bărbați ai anului mare l

Pe Valea de cîntec, la Muntele de miresme,
păsările învătă imnuri, arborii au ochi
și miini și suflete, iarba e de evlavie —
dinspre voi arde lumina de facere l

Pe Valea de cîntec, la Muntele de miresme,
femeile și bărbații sunt asemenea zeilor;
frumoși, puternici și fără de moarte —
de la voi trînicia de neam l

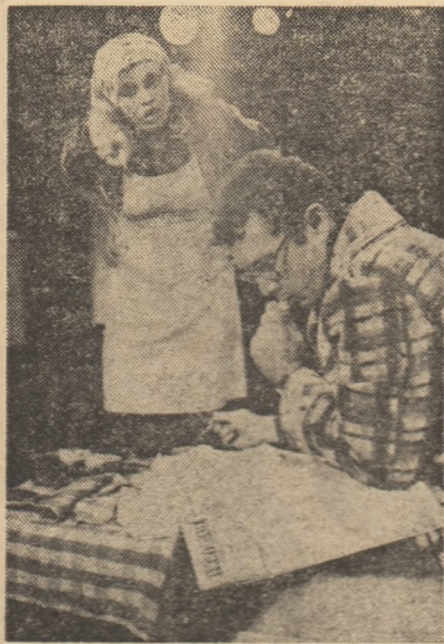
Pe Valea de cîntec, la Muntele de miresme,
dorul meu veghează, veghează, veghează
și este un freamăt în Cetatea subterană,
acolo printre sceptre și capete...

O, Neînvinșilor! de la voi cîmpiile dreptății
și țărîmul de zi și semînte mirabile
și piinea și vinul pentru noi,
pentru ce-i ce-n veac după noi, preamărîndu-ne,

Pe Valea de cîntec, la Muntele de miresme.

Radu Cârneli

Tineretea serioasă și creatoare

Timpul în doi de Dumitru Radu Popescu (la Piatra Neamț). Soția (Carmen Petrescu) și Soțul (Corneliu Dan Borcia)

Timpul în doi

DUPĂ vîrstă și după realizările sale excepționale în proză și dramaturgie nu-l mai putem numi pe Dumitru Radu Popescu tînar autor, el aparține generației penultime de dramaturgi. Dar fiecare piesă nouă a puterii sale creații consacrate scenei are un suflu tineresc remarcabil și îl impune mereu în fruntea scriitorilor dedicați actualității imediate, a celor ce explorează cu seriozitate problemele vieții și construiesc cu temeinicie istorii adevărate. *Timpul în doi*, ultima sa lucrare, însoțită de Teatrul Tineretului din Piatra-Neamț, sub supravegherea regizorală a lui Emil Mandric, a fost arătată publicului local și adusă în la Capitală, spre nu mai mica satisfacție a spectatorilor bucureșteni.

E o poveste simplă: soțul și soția viețuiesc cit viețuiesc împreună, într-un trai normal, dar, de la un moment dat, ea nu-l mai poate suporta pe bărbat, i se pare plat, plictisitor și-și găsește un altul, de tip opus, modelat conform visului ei, un fluture cu chitara pe după gît și anecdota fleacă în gură, gata de dragoste la orice oră și lipsit de orice pretenții carnice. Femeia e însă lucidă, îl scrutează cu din ce în ce mai accentuată neplăcere, înțelege că nu-l va putea accepta și, după scurta și dezastruoasă experiență preconjugală, îl va strangula cu șnurul fierului de călcat, își va ucide adică visul fals, descoperind în celălalt, în primul soț, un om tare și generos așa cum nu-l cunoșcuse — sau îl uitase. Proiectată în simbol — și jucată astfel, în viziune simbolică, într-o reprezentare excelentă, reglată ca un ceasornic și gândită creator, cu perspectivă generalizatoare și particularizări inspirate ale meandrelor sufletești — piesa se situează într-un cîmp larg de semnificații civice și morale. În antinomia dintre real și ideal se demonstrează că realul era autentic și numai în aparență mediocru, în timp ce idealul femeii era inautentic și în esență meschin. Pleoara pentru valorile autentice se bizuie pe descoperirea treptată a bogăției sufletești a omului obișnuit și întimplările trecute sînt evocate uneori cu violență, pentru a consolida viziunea stenică asupra prezentului și a sprîjini clivajul necesar dintre realitate și iluzie.

Căutînd să răspundă la întrebarea ce înseamnă fericirea în doi, autorul nu oferă soluții confortabile și nici nu propune o concluzie conformistă. Puterea lui stă și aici, ca și în alte piese, în aceea că nu minimizează problemele pe care le supune discuției, sancționînd fără șovăieli compromisul în numele unui ideal etic și opînd pentru o posibilitate care cere tărie morală și probitate absolută. Dramaturgul nu obține, totuși, anvergura altor lucrări de-ale sale și lasă cite o dată să crească, pe viguroasa musculatură problematică, adipozități verbioase.

Fantezia regizorului și iscusința scenografului Paul Bortnovski au situat pe trei spații peripețiile, delimitînd un teritoriu al amintirilor, unde se materializează evocările prin personaje mute, colorate în nuanțele sarcastice tipice dramaturgiei lui D. R. Popescu, apoi spațiul domestic, cu bucătărie (femeia gătește și spală vasele tot timpul, iar bărbatul mîncă tot timpul) și dormitor, apoi o punte întinsă spre sală, pe care personajele dialoghează indirect cu spectatorii. Modernitatea, oportună, de reprezentare, în tonuri înalte, egale și în atitudini desenate drept convenționale (pentru ca dincolo de evenimentele mici să percepem net semnificațiile mari) e admirabil susținută de Carmen Petrescu (Soția), Corneliu Dan Borcia (Soțul), Florin Măcelaru (Celălalt — cu oarecari neglijențe de rostire), Valentin

Urutescu (Milițianul). E o mare plăcere să vezi piesa românească actuală tratată scenic cu atari virtuți de înțelegere a ideii și de finețe a formei într-o reprezentare în care totul participă la joc, așa spus inclusiv timpul dramei, știrile transmise la radio, impresia despre ceea ce putea să se petreacă și nu s-a petrecut, misterul inefabil al lucrurilor ce ne înconjoară, dezghioțat din rutină, sentimentul de certitudine eliberat de sub ambiguități...

Cel mai tînar regizor

VEȘNIC tînar în constituția sa spirituală și în manifestări, Teatrul Tineretului din Piatra Neamț e, de peste un deceniu și jumătate, cu puțin însemnat întreruperi, studiul veritabil al mișcării teatrale românești. Aici se descoperă piese noi, se pun în circulație lucrări străine importante, cresc actorii tineri, nu oricum, ci într-un spirit de echipă și debutează, se afirmă ori se confirmă definitiv regizorii tineri.

Cel mai tînar regizor al anului, Alexandru Dabija (student în anul trei al Institutului), se certifică profesional prin spectacolul *Răfuiala*, premieră românească absolută a piesei engleze din secolul XVII scrisă de Phillippe Massinger, iacobit (nu elisabethan) din falanga post shakespeareanilor care ilustrează declinul umanismului. Conspiciv critic textul — pe cit de stringent compus pe atît de discutabil în tendința sa secretă de apologet al aristocrației de singe și diatribă împotriva burgheziei triumfătoare — junele regizor a pus o surdină de neîncredere pe afirmația dramaturgului și și-a exprimat, în imagini surizătoare, zeflemiste, concepția proprie asupra acestei lumi ca *minciunoasă*. Pe regizorul veritabil îl recunoști totdeauna după priceperea cu care săvîrșește dubla confruntare, necesară, a unui text dramatic: cu umanitatea timpului în care acest text a fost scris și cu opinia actualității despre raporturile sociale caracteristice aceluia timp.

A apărut astfel un spectacol critic, judicios, lucrat cu dibăcie și destoinicie, în caracterizări succinte și subțiri ale personajelor, cu rostire clară, intonații ironice, semitonuri piezișe, divulgînd duplicitățile, atitudini distincte și expresive, într-o orchestrație agreabilă a motivelor comice și a celor grave.

N-a știut încă Alexandru Dabija să miște într-o anume cadență toată această omenire, să pună într-o relație mai certă grupurile, să gradeze ciocnirile, să omogenizeze ansamblul și evoluțiile sale; dar, încă o dată, e regizor, fără îndoială, căci după conspectul personal al textului (în decorul altui debutant, arhitectul Laurențiu Dumitrasc), după modalitatea artistă de compunere, el a făurit, împreună cu actorii tineri, personaje viabile, conturate cu umor (fără caricatură) și orientate, toate, spre felul ideologiei propus. Iată-l, deci: lordul Lovell, zimbînd sferic, călcînd ca pe nuferi, dîndu-și evaziv cu odicolon pe după urechi, dar vinînd grosolan zestrea domnișoarei-judecător (Constantin Gheneșcu), scăpătutul Frank, pus acum din nou pe căpătuală, sfidător, arrogant, vindicativ (Traian Pirlog), pajul Tom, nobil de extracție, calicînd ulterior, lingușindu-și stăpînul și gata oricînd să-l tragă pe sfoară (Ion Muscă), unsurosul notar Marall, slujind fără nici un scrupul cui dă mai mult, spinare convexă și lichelism agresiv (Paul Chiribută), sirguinciosul și misteriosul vataf Order (Gheorghe Dănilă), sperioasa dar inventiva Margaretă (Raluca Zamfirescu) agîtîndu-se toți, scăpărînd tare și stingîndu-se rapid. Și iată și cele două forțe care se ciocnesc indirect: judecătorul ursuz, obtuz, răzbnunător, rău din cale afară, o harpie verzuie, personificat cu o forță neobișnuită, cu o mască deosebită și cu uimitoare schimbări de registru de Valentin Urutescu, și Lady Allworth, concepută extraordinar de Rozina Cambos, o făptură vapoasă și infamă, un chip de zînă pudică pînă în pleoape și în același timp cumătră robită poftețelor, pusă pe soții suspecte și abordînd cuvioșenia, inger pe o față și drac pe alta, ingerul fiind de-a dreptul diafan și dracul nemaipomenit de împielit, gungurînd ca un hulub și sîsînd ca o viperă, jucînd în cea mai deplină libertate a spiritului și cu cel mai riguros autocontrol artistic: o incitare...

„Interviu”

TOT un artist tînar, regizoarea Cătălina Buzoianu, și trupa, neimbatrînită, neimblîzită în aspirațiile ei tenace spre artă deplină, a Teatrului „Bulandra” proiectează în universul nostru artistic noua piesă a Ecaterinei Oproiu *Interviu*. Au avut loc, înaintea premierii bucureștene, reprezentații cu această piesă la Cluj-Napoca, Timișoara, Craiova, dar lucrurile stau astfel că nastera ei scenică e consensabilă, de astă dată, la București.

El și Ea, tinerii din *Nu sînt Turnul Eiffel* de acum unsprezece ani, au consumat o dragoste fierbinte și capricioasă, un mariaj relativ scurt, o experiență conțorsionată de cuplu. Dramă neînțelegerii lor e integrată, acum, într-o dezbateră nouă: care e condiția reală a femeii în societatea noastră? Egalitatea cu bărbatul, în fața legii, în muncă, în posibilități de afirmare socială a determinat și o schim-

bare a concepției despre rolul femeii? E valid, oare, argumentul, nou ivit, că anumite munci deteriorează ori pun în primejdie feminitatea? Autoarea nu are răspuns la toate întrebările și nici nu consideră că se pot oferi răspunsuri pe deplin satisfăcătoare pentru toată lumea. Ea pornește, cu curaj creator, de la realități și dă un cadru propice dezbaterii: o emisiune de televiziune realizată de El în care se prezintă o carte de interviuri a Ei (și chiar acele interviuri, pe viu) cu femei de diferite profesii, vîrste, situații civile. E o formulă incită de teatru documentar în specie publicistică extrăgînd problema dintr-un șir de destine, prezîntînd argumente și contraargumente vii, nu speculative, în dezbateră intenționată. Personalitatea autoarei e infuză în personajul reporterei care la interviurile, o personalitate francă, foarte comunicativă, suspicioasă față de locurile comune și interesată capital de adevărul nud, iar originalitatea scrisului autoarei, conștind mai ales în metaforizări pe cit de exacte pe atît de laconice, asociații livești surprinzătoare, refuzul gratuității ca și al poncifelor, suplețe a frazei, ritm energic al expunerii și o maliție continuă, de un farmec cu totul particular, e și originalitatea interviurilor luate de teleasta din piesă.

E, de altfel, prima oară cînd televiziunea apare în teatru ca un mod de intervenție civică și e pentru prima oară cînd oamenii televiziunii apar ca personaje, cu dramele lor reale, cu munca lor. Dar, desigur, e și prima oară cînd se agită cu atita acuitate, pe scena noastră, condiția femeii, într-un context ampu care te face să te gîndești dacă nu cumva simulînd atitea chestionări, autoarea nu ne ia de fapt un singur și global interviu, chiar nouă, tuturor celor din sală, cu o sirenenie căpătuită de grație și cu o încălțitură de gheară catifelată care nu te mai lasă de tot liniștit după ce te-a însemnat. Forța

Interviu de Ecaterina Oproiu pe scena Teatrului „Bulandra”. Protagonisti: Gina Patrichi (Ea) și Octavian Cotescu (El)

Sfîrșit de decembrie

• Una din caracteristicile majore ale programului de radio și de televiziune din acest an a fost mai nuanțată și, prin aceasta, mai complexă adecvare la imperatiile actualității. Pe de o parte, prin sporirea emisiunilor ce au încercat o reflectare semnificativă a vieții și a eroilor ei, pe de alta, prin diversificarea (tematică, stilistică) a emisiunilor care să comenteze și să adinească (nu doar să ilustreze) coordonate ale programului de gîndire și acțiune specifice timpului nostru. Mai direct, parcă, decît pînă acum, televiziunea și radio-ul au însoțit, au relevat și, a-

desea, au premers evenimentele ale contemporaneității și ale spiritului contemporaneității. Iată o direcție ce merită a fi continuată în viitor cu o atenție sporită asupra realizării ei practice, care nu ar avea decît de câștigat dacă lista autorilor ar fi îmbogățită cu și mai multe nume de prestigiu din diferite sectoare de activitate. De cite ori, astfel, calitatea emisiunilor radiofonice nu a înregistrat o sensibilă creștere prin prezența la microfon a unor cunoscuți actori, specialiști din întreprinderi, scriitori, lucrători cu mare experiență din agricultură, savanți? De cite ori, de a-

Teatru

de atac a piesei împotriva prejudecăților e absolut remarcabilă.

Cazurile examinate nu au aceeași percutanță în conștiințe, iar formula aleasă nu favorizează o îndestulătoare conjuncție a acestor cazuri cu cel principal, al cuplului ce ne propune procesul. E neindoielnic că piesa e prea lungă (unele momente sînt lungite). Materia dramatică și cea problematică se rarefiiază din cauza extensiei unor dialoguri dincolo de limitele însemnății pe care le au unele din biografiile prospectate. Parcă ar lipsi, totuși, un personaj-pivot care să încerce un răspuns posibil la interogația principală, răspunsul autoarei și, în același timp, schița concepției sale despre un personaj capabil să înfrunte atari întrebări complexe și să ne confrunte cu propria sa experiență... realizată.

În orice caz, spectacolul valorifică, într-o exprimare solidă și ordonată, cu orînduirea talentată și fluentă a momentelor, într-un realism substanțial, lapidar și dens, ce e novator și profund în text. Regizoarea și scenograful Mihai Mădescu au compus și o structură scenică, dar aceeași structură, la început găsită (determinată de desfășurarea acțiunii pe un platur de televiziune, într-un spectacol de televiziune) n-a acoperit ulterior piesa. Probabil că formula literară ar avea nevoie de o formulă scenică mai ramificată și mai diversă, aptă a spori dramatismul conținut și a potența diversitatea mediilor, a circumstanțelor de viață (și de joc) și a figurilor. Dar avem de-afacere negreșit cu o operă scenică de adevăr și frumusețe, cu eroine triste, vesele, posace, soltice, nostime și mai ales inteligente, de o inteligență ascuțită, sfredelitoare cum e Ea, intruchipată strălucitor de Gina Patrichi, eroine de omenie, fruste și autentice, cum e Sudorita (Draga Olteanu-Matei) sau Tăranca (Ica Matache) ori sever amendate în prețiozitatea și șablonismul lor, ca Avocata (Tamara Buciuceanu-Botez, de o mare savoare cînd persiflează) sau de o simplitate și fermitate care proporiează pe dimensiuni spirituale majore un tip (Primărița — Mariana Mihul, o interpretare fără cusur, esențialment modernă). Și apoi, e și un El, considerabil, acaparant un bărbat și jumătate, o forță artistică singulară, prin naturalețe și adinecime, capacitate de nuanțare și putere de atracție (Octavian Cotescu). Și Cătălina Pintilie, înzestrată Mihaela Marinescu, experimentata Lucia Mara (cam agitată), Aurel Cioranu.

...Ne-am îmbogățit deci cu noi piese. Și cu noi spectacole. Sfîrșim prima parte a anului artistic mai cuprînsi decît l-am început. Putem deci aștepta cu bune nădejdi cealaltă jumătate a stagiunii 1976—1977.

Valentin Silvestru

semenea, reportajele de televiziune, mesele rotunde, dezbaterile nu au devenit mai interesante atunci cînd pe ecran apăreau interlocutori ce aveau ce să spună, aveau pentru ce să bate, aveau la ce să viseze? Bogăția morală, intelectuală, sufletească a unor astfel de „eroi” a împrum totdeauna cu putere, dincolo de cuvinte și de tematică, înfrumusețindu-le, adinecindu-le, potențîndu-le. Să nu uităm, însă, că exact același lucru se poate spune despre reportajii și realizatorii programelor. Cîțiva dintre ei bucurîndu-se deja de o mare popularitate, cîțiva, adică aceia care au știut să echilibreze competența cu talentul, rigorează cu simpa libertate în mînuirea ideilor și în edificarea lor în armonioasă demonstrații. Și aici este, ca pretendent, loc de mai bine. În primul rînd sub raport organizatoric: înșiși a cădea în viciul monotoniei, programul are nevoie de puncte de sprîj, verificabile și verificabile. Experiența tuturor sînt arată că foarte bunii comentatori, reportajii sau realizatorii de emisiuni se

Ileana Stana Ionescu și Toma Caragiu, eroii noii comedii românești — „Serenadă pentru etajul XII”

„Serenadă pentru etajul XII”

ATĂ un film unde, la prima vedere, nu se întâmplă nimic. Vreo zece familii, care pînă atunci locuiau ca niște oameni în apartamentele din blocurile moderne, recent construite. Și filmul ni-i arată pe acești fericiți cum se mută, cum se instalează și cum își potrec prima lor zi în noua locuință. Contrastul cu situația socială de pînă atunci nu ni se arată. Ni se cere să-l presupunem și să ni-l închipuim, aparatul de filmat mulțumindu-se să se mute succesiv în noile apartamente, fotografiind mobile și locuitorii.

Așadar, „film de scheciuri” — vă veți spune. Film „cu sertare” — cum zice cineștii francezi. Film „document” — vor zice alții. Sau, poate, film asemănător acelor mici piese de amatori improvizate la sfîrșit de sindrofie. O „commedia dell'arte” inventată pe loc de musafiri puși de băutură, la spartul chefului, fiecare scenă fiind socotită genială de bine-dispușii ei autori. Mai răufăcioși, unii vor spune poate: acest film, în care fiecare colaborator se crede creator, seamănă, prin îndușătoarea lui optimism, cu acele serbări școlare de fine de an, unde un public de părinți în lacrimi are ocazia să mai facă o dată cunoștință cu amuzantele lor prozopururi. Într-adevăr, personajele din filmul nostru nu sînt simpli eroi de poveste, ci persoane reale, deja cunoscute de spectatori, cunoscute exact așa cum tatăl sau mama își cunoaște copiii. Căci s-au ales, pe sprincenă, vreo două duzini de actori tot unu-și-unu: Toma Caragiu, Ileana Stana Ionescu, Octavian Cotescu, Mihai Mereuță, Draga Olteanu-Matei, Coca Andronescu, Florian Pittis, Puiu Călinescu, Dem. Rădulescu, Olga Tudorache, Iurie Darie și alții asemenea. Spectatorul îi privește, îi savurează, îi înțelege. **Serenadă pentru etajul XII** seamănă deci și cu acele reviste hollywoodiene de „all stars out”, adică „toate vedetele la vedere”, „show-uri unde cinematograful gîntă — actorii și spectatori — sărbătorește aniversări și jubilee.

Așadar, filmul regizorului debutant Carol Corfanta și al scenaristului Tudor Popescu ar cam fi cite ceva din toate acestea?

Film de scheciuri sigur este, un gen foarte cinematografic, așa zice chiar „specific” cinematografic. Legea de bază în estetica filmului este găsirea unei idei pe care să o plimbăm prin multe, cit mai multe situații diferite. O aceeași temă, dar exprimată mereu altfel, cu alte vorbe, alte împrejurări, alt decor, alte personaje. Toate filmele (bune) trebuie să se supună acestei estetici; să asculte de lozinci: „semper idem, sed aliter”. E ca și cînd povestea s-ar compune din zeci de povești suprapuse, diferite și totuși identice. Filmul de scheciuri merge chiar dincolo de acest „ca și cînd”. El juxtapune, cot la cot, 4, 5, 10 povești realitate diferite, străine una de alta, dar avînd la bază aceeași idee, sau chiar același obiect material simbolizînd aceea idee.

ÎN FILMUL nostru liantul e starea sufletească a zece familii care se află la un viraj important al vieții, cînd trec, de pe o zi pe alta, la un nou stadiu de civilizație. Este o stare de bucurie generală, totală. Peripețiile amuzante ale mutărilor și felul de a sărbători fericiții eveniment se pretează grozav la estetica filmului, la acel „mereu același dar mereu altfel”. Dăușă în adîncime pe linia filmului cu scheciuri, încercarea putea fi un adevărat model al genului. S-a făcut oare asta? Da și nu. Desigur, există în film multe scene nostime de tip gag, adică mici instanțane comice. Dar nu atîtea cite ar cere un adevărat film de scheciuri. În schimb s-a compensat deficitul adăugîndu-se ceva nou. Vorbim adîncuri de revistele festive colegiale ale actorilor de la Hollywood. Actorii români alesi aici nu sînt niște intereți normali ai unui rol normal într-un film normal. Toți aceștia improvizează. Adică nici măcar. N-au nevoie să „inventeze”. Caragiu, de pildă, va arăta ce face... Caragiu cînd, și dacă el, Caragiu, se mută dintr-o casă oribilă în alta perfectă. El va face desigur cu totul alte lucruri decît Octavian Cotescu, Ileana Stana Ionescu sau Dem. Rădulescu. Toți însă vor fi obligați să improvizeze în sensul propriu lor stări civile. Îi cunoaștem, îi putem ține de scurt: îi putem controla la tot pasul dacă își respectă

sau, din contra, își alterează indentitatea. Acest film este un caz special cînd interpretul face „commedia dell'arte” fără nici un risc, fără nici o teamă de a greși. Lată de ce vom avea un film de scheciuri fără nevoie de precizări numeroase pentru a arăta acel „semper aliter” al lui „semper idem”. Ideea comună poate să rămînă vagă și generală. Ea va fi precizată nu prin întâmplări variate, ci prin desfășurări de personalitate a unor artiști, promovați în sens invers, nu de la actor la personaj, ci de la personaj la actor, un actor așa de popular, așa de cunoscut, încît a devenit personaj. Nu Caragiu îl interpretează pe Fîru, ci Fîru pe Caragiu.

Această structură foarte particulară a filmului nostru ne confirmă în convingerea că, în fond, lucrurile uneori sînt absurde, numai pentru că ni s-a ascuns din ele o parte. În harababura unei mutări simultane, în masă, a zece familii, deficitul de informație în desfășurarea scenelor sînt naturale, frecvente, logice, ba chiar parfumate cu farmecul unui oarecare zăpăcit mister.

Filmul **Serenadă pentru etajul XII**, filmul de debut al regizorului Carol Corfanta, a atacat un gen nou și greu: căsătoria de scheciuri și comedia dell'arte. Un gen mixt în care s-ar putea atinge mari nivele de subtilitate și originalitate comică. Filmul **Serenadă pentru etajul XII** e o încercare interesantă și promițătoare. Iar titlul e un model de titlu artistic este izbit. Într-adevăr, toată istoria, care-i mai mult un lung moment decît o scurtă poveste, este în fond manifestarea unei noi bucurii de a trăi, a unei **Serenade** cîntată la cele 50 de ferestre ale unui întreg edificiu.

D. I. Suchianu

P.S. — În ordinea filmului de scheciuri am arătat cîndva că, din sutele de asemenea opere, numai vreo 5 își merită numele. Iar din cele 5, unul este românesc: **Lumea se distrează**. Operă 100% izbită. De la prima ei încercare.

D.I.S.

Cinema

Flash-back

Rideți cu Alfred Hitchcock!

● DE CITE ORI apare ca „amprentă” în filmele sale, încrucisîndu-se cu personajele neștiutoare (un călător cu un violoncel, un necunoscut urcînd în ascensor ș.a.m.d.), Hitchcock ne aruncă o privire ghidusă și plină de înțelesuri, de vecin care-l face pe Moș Crăciun — cea mină care se cheamă în același timp „a te scăpa risul” și „a ști tu ce știi”. E ca un copil care a consimțit să se uite în obiectivul fotografului, dar lată, el știe că totul e o convenție, drept care își bate, anume, joc de ea, trage cu ochiul și dă cu tîfla. Noi să nu uităm, însă, că acest domn cu pălăria pe ceafă, pîrînd cam nătărău, e în același timp și copilul, și fotograful („iar fotografului, lingă urs, tot eu” — cum ar zice poetul), astfel încît atitudinea, mimica, masca sa exprimă o stare conștientă; mai mult decît conștientă: voluntară; mai mult decît voluntară: intens intenționată.

Pe scurt, regizorul apare în carne și oase și ne invită la complicități. Dar, pe de altă parte, ceea ce făcuse el ca actor, face și ca regizor, fac și filmele sale. De pildă, frumoasa claritate a suspense-urilor, pe care noi ne-am obișnuit să o tălmăcim doar pe coarda cea mai gravă din noi: ni se dă de înțeles că, dacă în același timp, avem puțin umor, am putea la fel de bine să o trecem și pe coarde mai destinate. Ce-i drept, totul este aici de o magnifică simplitate. Relațiile omenești sînt de la început clare și răsăpicate. Crima, dacă există, e făcută „pe față”, iar criminalul, dacă nu e chiar povestitorul, e în orice caz cunoscut. Nici detectivi nu prea apar, sau detectiv este, la urma urmei, dacă vrei, chiar regizorul. Hitchcock nu se încurcă în abisuri sufletești; personajele sale sînt previzibile ca niște prieteni din copilărie. El nu încurcă și nu descurcă îte; el prezintă și a'ita tot. El nu complică realitatea, ci o simplifică (doar dilatănd-o puțin).

Tot ce e simplu, clar și explicit — e sănătos. Dar care-i atunci secretul lui Hitchcock? Secretul e zîmbetul. Să-l tratăm pe Hitchcock cu zîmbet, ne cere Hitchcock. Să ridem de tot ce ne-ar putea face să tremurăm. Să avem umor. Să adăugăm celor mai terifiante situații și puțină voioșie, chiar dacă ne vom prefăce, mucaliți, că le vom da importanța cerută. În echivocul lor superior sînt vitalitatea acestor înmărmuritoare filme de groază de la care ieși (aici e toată mirarea) cu sufletul călit.

Romulus Rusan

bucură de o mare „longevitate”, fără ca interesul publicului să coboare cît de puțin, dimpotrivă, după legile reacției în lanț, interesul general se dezvoltă și se auto-sustine. Personalitatea emisiunii este dată și de personalitatea autorului ei.

● La radio. **Decada dramaturgiei românești** a programat piese de Camil Petrescu (Bălcescu), Horia Lovinescu (Citadela sfărîmată), Tudor Mușatescu (Visul unei nopți de iarnă), Paul Everac (Neliștile lui Emil Vlăsceanu), Dan Tărcăș (O mie de prieteni), Corneliu Leu, Valentin Munteanu, Ștefan Berciu, Nicolae Mărgescu și Atanase Toma, Titel Paraschivescu, Ion Grecea și un **Profil teatral: George Calboreanu** de N. Carandino. Două din premiile **Decadei** ni s-au părut pline de interes: **Un leagăn pe cer** de Suto Andráș pentru formula dramatică alertă și mai ales pentru luciditatea și patosul autorului în abordarea lumii satului ardelenesc din ultimii 25 de ani, lume văzută sub lumina scleroitoare a adevărului: **Răsplată cea mare** de Barbu Ghiță pentru felul în care procedează teatrului se interferează cu procedeele reportajului în tra-

sarea portretului unui președinte de cooperativă din Dobrogea.

● La televiziune. **Premiera Noaptea** e un **spectacol bun** de Al. Mirodan, cu un început excelent evidențiat regizoral (regia artistică Radu Boroiianu) a militat convingător pentru o idee nobilă: exigența față de oameni este o altă față a încrederii în ei. Interpreți: Petrică Gheorghiu și Melania Cirje, Ion Marinescu și Mihai Dinvale, Ileana Dunăreanu și Mihai Dobre.

● La radio. **Antena tinereții** (în fiecare luni, de la 17 la 18, pe programul I, redactori Octavian Iordăchescu și Lucian Sirbescu) este mereu incitantă și vie. **Ora tinereții** (joi, de la 20 la 21, autoare Elisabeta Mondanos, Lucia Postelnicu-Pop, Luminița Dumitrescu-Suciu), tratînd o problematică asemănătoare cu mijloacele micului ecran, se anunță ca una din cele mai atractive emisiuni ale săptămînii.

Ioana Mălin

SECVENȚA

● NU ȘTIU de ce (de fapt știu, dar așa e mai interesant, să spun că nu știu), de fiecare dată cînd e vorba de noul an sau de anul nou (e același lucru...) gîndul mă duce inevitabil la frații Marx, căroră, dacă le alăturăm pe Stan și Bran, obținem o chintă roială — scuzați termenul. Dar, nu știu de ce, dar pentru mine anul nou înseamnă (ceea ce nu vă doresc) ca Laurel și Hardy să-mi bajă prietenos la ușa încă din august pentru a-mi propune voioși cumpărarea unui brad, iar prin octombrie sau noiembrie cel tirziu să-l aud pe Groucho Marx cum îi sopteste lui Chico: „Bine. Mă duc să-mi fac raze X. Mă voi înapoia foarte repede. Voi fi poate minunat, dar cred că te înșeli...” În felul acesta intru hotărît și pregătit tr-un decembrie (încă un decembrie) care, cum să vă spun, mă aruncă apoi — cel puțin din punct de vedere cinematografic — într-un ianuarie. Altfel zis: „La mulți ani!”...

a. bc.

Telecinema

Dick Sargent in rolul lui Dick York!

● NATURALEȚEA cu care Dick Sargent a apărut în locul lui Dick York m-a făcut să tresar voios în ultima duminică a anului. Pentru cei lipsiți de marea cultură cinematografică, să precizez că acest Dick Sargent care poate juca foarte bine rolul lui Dick York și acest Dick York care poate fi înlocuit foarte bine de Dick Sargent sînt cei doi actori care interpretează, cu un succes nici mai mare nici mai mic decît al celor duși sau care vor veni, rolul de neclintit al soțului Samantei, vrăjitoarea din miezul luminos al oricărei duminici. Tresărîrea ascuțind-mi spiritul de observație, am mai constatat că însăși eroina e gravidă de-adevăratelea, viu și natural, ceea ce nu numai că m-a bucurat omenește, dar s-a asociat artisticeste cu amintirea aceleiași actrițe, la prima ei sarcină, în același rol. Samanta e la a doua sarcină, după cum un alt personaj, o vecină, doamna Kravitz, e la a doua interpretare, prima, o actriță halucinantă,

căreia i-am adus omagiul la timp, săvîrșindu-se din viață.

Se constată lesne că foiletonul durează imposibil la soarta autorilor săi. Ei se nasc, se îmbolnăvesc sau chiar mor pe platou (4 electricieni, 3 monteur și un machior din „echipă” au decedat de cînd există acest serial...). povestea merge înainte, triumfătoare ca viața care nu se încurcă în detalii, voioasă ca un perpetuum mobile, independentă de voința noastră. Ea nu se teme de intreruperi și poate afirma ca acea cititoare celebră a **Misterelor Parisului**, că „jună sint, belă sint, de nimeni nu depand...” Ea se învîrtește odată cu pămîntul, cu nimic altceva. Ea înaintează liniștită ca mările fluviilor cărora nu le pasă de micile cutremure. Ea proliferază ionescian în banalitate și chiar marquezian în geniul calm al baterii pe loc. Unul pică — un același se ridică. Nici un defect. Actrița moare în viață — ea se înlocuiește cu același chip, cu aceeași mișcare a ochilor în cap. Nimic nu se

oprește, dar nici nu înaintează. Nimic nu se schimbă, dar fiecare e interesant. Același caz — altă situație. Aceeași situație — dar alt caz. O stranie înțelepciune. Miine — ca în Brăescu — s-ar putea să vin eu, sau dumneata, sau dumnealui, toți avem loc în această schemă care se dovedește încăpătoare și laxă ca o săgă. O săgă dintre cele mai derizorii, inconsistente și cuprinzătoare din cite ne-a fost dat să trăim, o săgă care ne însoțește supa, friptura și desertul, după cum și noi îi însoțim nașterile, bolile, incurcăturile și decesele. Ea a devenit un semn vrăjtit al vieții care dă din năsuc, un semn bun-rău, dar al vieții. Am credința că vom îmbătrîni, vom ajuge din ce în ce mai înțelepți, ne vor cădea caninii, dar vom auzi duminecal clopoțelul curat pavlovan al Samantei. Totu-i să fim sănătoși, bine dispuși și dotați — „dacă mă iubești” — cu o anumită „sagesse...”

Radu Cosașu

Cartea străină

Sarah Bernhardt sau „Actrița în balon”

Sarah Bernhardt cu bustul făcut de ea (fotografie de Mélandri, 1876)

AȘ VREA să o fi văzut, acum un secol, pe Sarah Bernhardt înălțându-se în balonul domnului Giffard, deasupra Parisului, în timp ce jos, amicii ei rămași în urmă strigau îngrijorați: „Să nu ne-o omoriți!”, iar contele de Montesquieu îi spunea domnului Perrin: „Iată, uită-te la cer... Se înalță steaua dumitale!”. Trebuie să fi fost o frumoasă reprezentație aceasta, pe care o oderea încă tinăra actriță beată de aerul tot mai rar, mai pur, de cerul lăptos, cinind la 2300 de metri înălțime, dintr-un paner, ficat de giscă, piine proaspătă, portocale, și făcând să sară dopul sticlei de șampanie în nori.

Aproape tot atât de frumoasă trebuie să fi fost spectacolul prezentat de minunata Sarah, întorcându-se dintr-un turneu la Londra, cam tot în acei ani, cu un ghepard în cușcă și cu un ciine lup de lanț, cu șase cameleoni pitici într-o cutie și cu unul mai mare pe umărul ei, legat cu un lanțșor de aur. Dacă mai adăugăm papagalul Bizibuzu și maimuța Darwin, avem o parte cel puțin din menajeră actriței.

Dar poate cea mai admirabilă scenă dintr-un soi de teatru de happening în care s-a produs Sarah Bernhardt — cu și fără voce — a fost aceea a urcării pe spinarea unei balene, trasă într-un bazin din Boston. Balena — administrată de un abil individ, un oarecare Henry Smith, o întovărășește pe domnișoara Sarah în câteva etape ale turneului ei din America: „Veniți să vedeți” — scria pe pancartele purtate de oameni-sandvici, în jurul hotelului actriței — „Enormul cetaceu pe care Sarah Bernhardt l-a ucis smulgându-l balenele pentru corsetul ei, făcut de doamna Lily Noe care locuiește... etc. etc.”.

În zadar se minia excentrica actriță pariziană de asemenea excese ale publicității americane, ele nu dovedeau decât prestigiul și popularitatea ei. Și-apoi, ea însăși se pricepea de minune, chiar dacă cu mijloacele artizanale, la lansarea reclamelor în jurul propriilor sale persoane, ca și a artei sale.

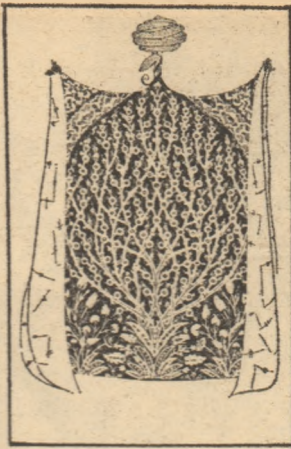
Personalitate și artă prea „elocvente” pentru a putea fi contestate în eficiența lor. Ele nu puteau să te lase indiferent, și au stîrnit pasiuni în toate sensurile, mari fervori și aprinse adversități. Cînd citești Dubla mea viață, memoriile Sarei Bernhardt (excelent tălmăcite de I. Peltz și I. Cassian-Mățășaru) nu te poți apăra de caruselul acestei existențe de artist și histrion, care te ia, te învîrte, te poartă pe sus, în virtuțel scandalurilor și al muncilor neîntrerupte ale unei artiste născută mai curînd decît făcută. Un mare temperament și tumultuos peste poate, o fire imposibilă și, poate tocmai de aceea, posibilă numai în lumina artificială a focurilor rampei. Penumbra misterioasă, lumină cu atât mai tainică cu cît într-însa poți fi văzut, dar dintr-însa nu poți vedea nimic și pe nimeni... Decît tot pe tine, și iar pe tine, jucîndu-te, jucînd comedia fără de sfîrșit a omului într-o lume prea reală pentru a fi cu totul adevărată.

Cînd intră pentru întia oară la Comedia Franceză, ce spectacol terifiant al abisului atrăgător: „hăul sălii cu-fundate în întuneric, tăcerea tulburată de scrișitul podelei, răcoarea de pivniță...”. O imaginație predispusă la exaltări, ca și o sensibilitate gata mereu de cele mai violente crize, sînt datul original al naturii Sarei Bernhardt. Dar mai mult decît nervii ei care o trădează la tot pasul, dezacordîndu-se ca niște ștrune buclucase, rivna ei perseverentă, pătimașă, farea artistă. Copilă, ar vrea să se călugărească. Cu aceeași rivnă e gata să se dăruiască scenei. Și „dăruierea” aceasta nu are limite. Totul e uitat, ars, jertfit, ca într-un holocaust. Moare o bună, o foarte apropiată prietenă; ceremonie lugubră a înmormintării. A doua zi debut la Odeon în Jocul dragostei și al intimplării. Existență exemplară de paiată, ce nu se vrea decît paiată. Tot ce are atîngere cu scena, cu teatrul e odios-jubit. „La Odeon eram fericită — va spune Sarah Bernhardt. — Nu ne gîndeam decît să montăm piese. Se repeta dimineața, după-amiaza, tot timpul. Adoram toate acestea”.

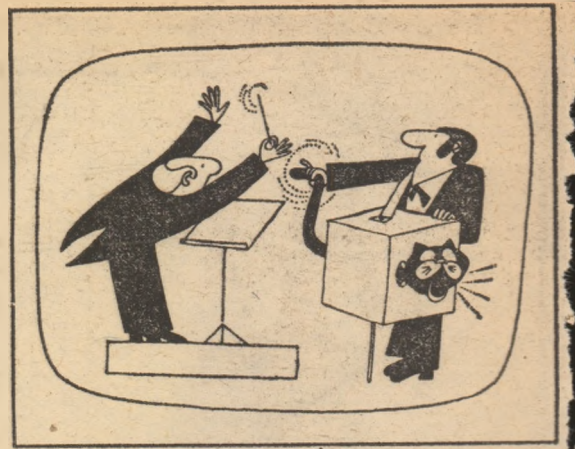
Să nu ne închipuim că adora teatrul sub specia sa literară. Pentru ea piesa era un pretext — mai mult ori mai puțin bun — de a pune în valoare jocul ei. Între Fedra lui Racine și Teodora lui Sardou aș crede că inclina pentru cea din urmă. Repertoriul ei este, de altfel, plin de mari succese obținute cu mizerabile producții dramaturgice. Cînd citești titlurile pieselor jucate de celebra actriță în zgomotosul ei turneu teatral prin America te cuprinde melancolia. Mademoiselle Sarah era în al nouălea cer cînd primea piese precum Frou-frou sau Prințesa George. Adrienne Lecouvreur, Dama cu camelii sînt adevărate capodopere pe lingă altele. Dar, orice ar fi jucat, Sarah era ea. Și te convinge incintarea ei de a alerga dis-de-diminează la teatru, transportată uneori într-un mic docar tras de doi ponei, pe care-l mina chiar ea, în galop, de-a lungul cheiurilor, de a urca treptele reci și crăpate, repezîndu-se în cabină și apoi pe scenă, „fericită că mă aflu în sfîrșit în această umbră infinită” — cum mărturisește ea. Cînd mama ei, vestită frumusețe, vine să o cerceteze în culisele teatrului, e gata să sucumbe de dezgust. Murdăria, aerul închis o sufocă. Abia așteaptă să iasă ca să-și umple plămîni cu aerul curat de afară. În schimb, Sarah, ea, putea trăi prea bine acolo. „Ba pot spune că numai acolo trăiam bine”. Scena îmi amintește o altă, în care K., eroul lui Kafka, în Procesul, vizitează întovărășit, mai exact transportat, de doi aprozi al Tribunalului, culoarele acestuia. În timp ce K. se sufocă, oamenii judecății prosperă. Ajunși afară, în timp ce victima își revine, supraveghetorii se ofilesc brusc în aerul de afară.

Lumea Sarei Bernhardt era, precum a oricărui artist, acolo, înăuntru, în lumina neagră a teatrului. Tot restul, sculpturi și picturi, scene de isterie, mult zgomot pentru nimic, mult fum, mult praf în ochi, și leșinuri, și ascensiuni în balon, și cameleoni, și balene, și alte fleacuri nu sînt decît accesorii ale scenei, brelocuri futille ale unei existențe dăruiite. Din felul în care sînt scrise, de altfel, aceste amintiri ale Sarei Bernhardt înțelegi cît de puțin preț punea ea pe tot ce nu se desfășura pe scenă. Viața ei se petrecea, desigur, pe o scenă largită; apare deodată un copil al ei născut nu se știe cînd și cum și din cine, doar tot timpul și-l petrecuse pe scenă, apar prieteni și dispar, izbucnește războiul, singerosul război franco-prusac, actriței îi arde casa, i se întimplă multe peripeții (unele dintre ele, precum trecerea peste un pod ce se prăbușește în urmă, în Statele Unite, mi se par luate de prin jurnale, aceasta din urmă din Jules Verne), dar totul nu se petrece decît spre mai marea glorie a Teatrului. Și apoi, asemenea arabilor din zicală ce-și poartă desertul cu ei, tot astfel Sarah Bernhardt își ducea teatrul cu ea. În balon, printre cameleoni, gheparzi, papagali și maimuțe, ori pe spinarea balenei...

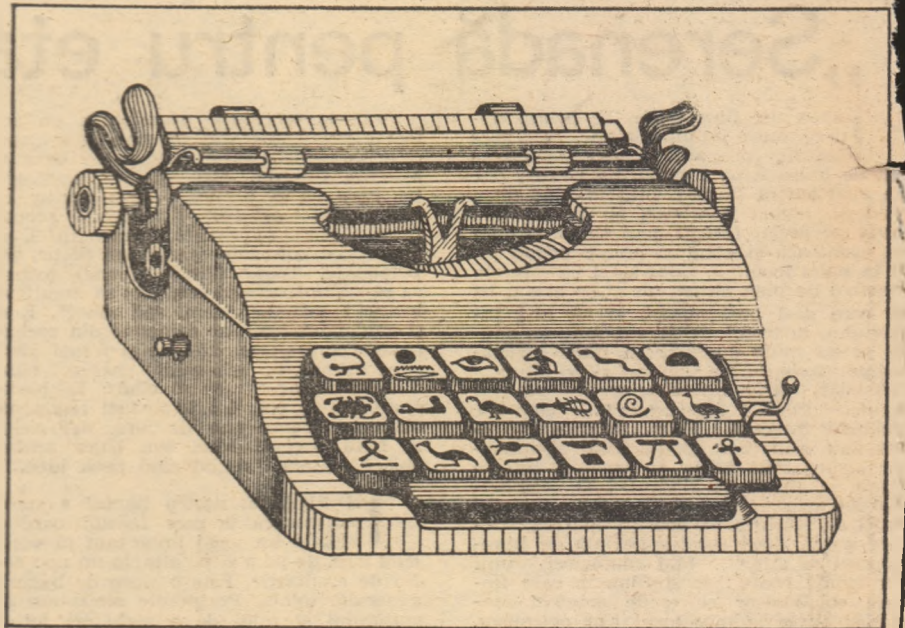
Nicolae Balotă

Nastratin Hogea (în viziunea lui Richard Williams și Errol le Cain — Anglia), pe coperta revistei „Le Courrier de l'Unesco” nr. 4/1976.

Iuri Denisov (U.R.S.S.)

Carelman (Franța)

I. Tubau:

UMORUL

„OMENIREA a supraviețuit pentru că a ris” spune un proverb, și afirmația poate constitui un motto pentru articolele ce figurează într-un recent număr al revistei „Le Courrier de l'Unesco”, dedicat umorului. O incursiune pe cit de spirituală, pe atât de documentată, în domeniul creației umoristice, de la proverbul plin de duh pînă la ironia de aluzie livrescă.

Ilustrate cu o remarcabilă colecție de caricaturi și desene umoristice, semnate de maestri ai genului, dintre care nu lipsește românul Gopo, articolele din „Le Courrier de l'Unesco” încearcă să schițeze o panoramă internațională a comicului. Autorii lor — B. Gherasimov, G. Mikes, J. McConnell, I. Sop, B. Boriev, K. Schipper — caută să definească domeniile risului, să-i dezvăluie resorturile, să-i sublinieze calitățile regenerative, psihice și sociale. Sînt creionate scurte prezentări ale unor creații comice, în evoluția lor, sînt menționate faimoase festivaluri internaționale consacrate umorului, precum cel de la Gabrovo, sînt evocate figuri comice devenite legendare pe mai multe continente, ca aceea a lui Nastratin Hogea. Cititorul român are plăcerea de a găsi, alături de Polichinelle, de Arlecchino, de Nesterko, de Sancho Panza, Falstaff și Svejk, pe savurosul Păcală, prototip al hazului românesc, amestec de istețime și optimism contagios, de înțelepciune și ironie șugubească.

Dintre numeroasele articole, l-am ales pe acela semnat de scriitorul și desenatorul spaniol I. Tubau, devenit celebru prin caricaturile sale semnate cu pseudonimul „Pastecca”.

Autor a numeroase lucrări despre arta populară, I. Tubau prezintă în acest articol (extras dintr-o carte a sa) o foarte instructivă dezbateră asupra desenului umoristic.

ASTĂZI, în secolul nostru contradictoriu și pasionant, cu greu ar mai putea cineva nega importanța desenelor umoristice care apar în presă, în general, în cea spaniolă, în special: importanță ca document istoric, ca radiografie politico-sociologică, ca fenomen estetic, ori — dacă vrem — ca manifestare artistico-literară.

Să dezvoltăm cîteva idei ce ne vor permite să stabilim deosebiri esențiale dintre umorul grafic și umorul vorbit sau scris.

După Freud, umorul este un prim pas făcut spre eliberare. „Este o bucurie triumfătoare, ce reprezintă victoria principiului plăcerii”. Totuși, această victorie ar trebui considerată ca rezultat al unei frustrări: „Visurile sînt ingenioase și desfătătoare deoarece calea cea mai directă și mai comodă pentru exprimarea sentimentelor noastre este închisă”. Așadar, glumești pentru că

nu poți face nimic altceva care să fie mai direct agresiv.

Urmînd acest raționament, s-a ajuns să se spună că o glumă implică cel puțin trei persoane: autorul, cititorul (sau ascultătorul) și victima. Această definiție, care poate fi mai mult ori mai puțin valabilă în cazul glumelor orale sau literare, pare că nu se aplică umorului grafic, care se poate lipsi de cel de al treilea personaj. Unele dintre cele mai reușite desene umoristice ale acestui secol — fără a ignora pe acelea ale genialului Saul Steinberg — nu au o victimă.

O definiție acceptabilă a umorului grafic ni se pare a fi aceea pe care Kuno Fischer o dă umorului în general: „Umorul este o apreciere dezinteresată”. El afirmă de asemenea că „libertatea creează umorul, iar umorul este un simplu joc de idei”. Această definiție s-ar putea aplica desenului

Vazquez de Sola
(Spania)

Pavel Rak
(Cehoslovacia)

Shigeo Fukuda
(Japonia)

Desenele publicate in aceste pagini sint .reproduse din „Le Courier de L'Unesco” nr. 4/1976, consacrat in intregime umorului.

Gustav Peichl
(Austria)

Ivan Todorov
(Bulgaria)

Bozena Yankowska
(Polonia)

Ion Popescu Gopo
(România)

GRAFIC

umoristic, spunând că el este un joc de război, exprimat prin desene, însoțite sau nu de cuvinte. Or, noțiunea de „judecată dezinteresată” nu este aplicabilă celor mai multe desene umoristice care apar în presă. Dimpotrivă, cele mai reușite dintre ele cuprind o apreciere precisă și categorică — angajată, s-ar putea spune — a unei situații reale.

Umorele grafic — conform părerii umoristului spaniol Máximo, pe care o împărtășim — este un gen literar. Cu toate că forma sa de exprimare este fundamental grafică, el se află totuși mult mai aproape de forma narativă decât artele plastice. S-ar putea spune — chiar și despre lucrările lui Steinberg, care par să sugereze o părere contrară — că în umorul grafic, esteticul ocupă un loc secundar, în timp ce ideea are totdeauna rolul principal.

De îndată ce i se recunoaște calitatea de gen literar, rezultă în mod logic dezvoltarea umorului grafic este strâns legată de aceea a tehnicilor de imprimare. Chiar dacă unii cercetători pretind că au descoperit manifestări ale umorului grafic în timpurile preistorice, în Egiptul antic, în Grecia clasică ori în Evul Mediu, desenul umoristic propriu-zis a luat ființă atunci când mijloacele de imprimare au permis o largă difuzare a lui.

Evident, unele vase găsite în Apulia, Campania și Sicilia, ca și picturile lui Cranach, Bruegel, Bosch sau Teniers, fac dovada unei viziuni caricaturale și — de ce nu? — umoristice, a realității. Mai mult, alți pictori, ca englezul Hogarth sau spaniolul Goya, s-au afirmat ca veritabili umoriști. Însă dezvoltarea desenului umoristic se face în paralel cu aceea a publicațiilor mai mult sau mai puțin periodice: în Germania și în Țările de Jos, în vremea războaielor religioase; în Anglia, odată cu înflorirea presei doctrinare; în Franța, sub monarhia Bourbonilor și în plină Revoluție, pînă la venirea la pu-

tere a lui Napoleon Bonaparte care, cu cenzura sa rigidă, suprimă dezvoltarea desenului umoristic.

Răspîndirea progresivă a litografiilor va da, în secolul al 19-lea, un impuls categoric umorului grafic. Acesta reapare viguros în Franța, în publicațiile „La Caricature” (1825) și „Le Journal pour Rire” (1848), ambele înființate de Charles Philipon, precum și în „Charivari” (1832), la aceasta din urmă colaborînd, printre alții, marele Honoré Daumier, ca și Cham. În revistele lui Philipon erau prezente aproape toate marile nume ale genului, de la Paul Gavarni la Gustav Doré, neuitîndu-i pe Grandville, Bertall ori Gill.

În Spania, ca și în celelalte țări, istoria umorului grafic, începută acum vreo 150 de ani, a cunoscut multe perturbări. Dar, operînd simplificările obligatorii, cerute de orice încercare de explicație, putem urmări evoluția umorului grafic din mai multe puncte de vedere: estetic, expresiv, al conținutului și al difuzării sale.

Pe plan estetic, tendința generală a urmat linia unei simplificări progresive. Actualmente, desenele îndeajuns de elaborate, ca acelea ale lui Topor, nu sînt cu nimic mai prejos decât lucrările lui Bertall, din secolul al 19-lea. Dar, în general, desenatorii umoriști contemporani înclină spre o simplificare a formelor, spre o sinteză vizuală riguroasă și o economie a detaliilor care — încă din secolul trecut — apăreau în lucrările lui Doré și, mai ales, ale lui Caran d'Ache.

La fel cum, în prezent, orice separare între fond și formă este considerată arbitrară și discutabilă, încercarea de a despărți aspectul pur estetic al desenului umoristic, de ideea pe care încearcă să o exprime, ar fi o adevărată absurditate. Deci, în paralel cu evoluția estetică, evoluția expresiei funcționale a desenului umoristic a tîns spre simplificare. Textele — atunci cînd

există — devin mai sintetice și mai scurte, desenele au mai puține detalii de prisos.

Faptul cel mai important este, totuși, acela că, în acest fel, desenul și-a cucerit o autonomie și o fizionomie proprie, ca mijloc de expresie. Chiar și cele mai bune desene umoristice din secolul trecut erau aproape întotdeauna doar simple ilustrații, deseori excelente, ale unui text; text care, uneori, nu era decît un joc de cuvinte sau o glumă literară: text care, deci, s-ar fi putut lipsi de imagine. Tipul acesta de istorioare hazlii se publică și azi, însă nu mai pot fi considerate ca aparținînd cu adevărat umorului grafic cele al căror desen poate fi suprimat. Numai atunci cînd textele, titlurile sau legendele nu ar avea nici o semnificație umoristică fără desen, se poate vorbi de umor grafic propriu-zis. Teoreticienii „puriști” merg și mai departe; după ei, numai umorul „fără cuvinte” poate fi considerat ca umor grafic.

Fără a merge cu pretențiile pînă la a cere o asemenea puritate absolută — aproape imposibil de realizat, de pildă, în umorul politic sau de actualitate — se apreciază totuși că interdependența textului și a imaginii este o condiție sine qua non a umorului grafic. Dacă s-a ajuns la acest „nou înțeles” al umorului, faptul se datorește mai ales desenatorilor americani: ei au „inventat” umorul grafic modern, tot așa cum au „inventat” comedia cinematografică mută. Dar, spunînd aceasta, nu dăm uitării meritele unor precursori europeni, ca Méliès sau Max Linder în cinematografie și Caran d'Ache în grafică. E evident că vorbind despre influența americană înseamnă a-i considera americani atît pe românul Saul Steinberg — cel mai mare desenator umorist al tuturor timpurilor — cît și pe englezul Charlie Chaplin. Dar pe lîngă influența exercitată de Steinberg trebuie menționată și aceea a unor Peter Arno, James Thurber sau Charles Addams, printre alții. În cadrul revistei „New Yorker”, ca și în

acel al „Punch”-ului englez, cu extraordinarul său Ronald Searle, s-a format un umor modern de cea mai bună calitate.

Ajungem la o altă problemă, aceea a conținutului, domeniu în care evoluția a fost mai puțin clară și mai plină de contradicții. O părere destul de răspîndită este aceea că umorul (umorul critic, căci desenele unui Steinberg — prin însăși natura lor — rămîn în marginea acestor considerații) a fost „retrograd”, în decursul secolului trecut și într-o bună parte din cel actual, atacînd tot ce era nou: mijloace de locomotie, teorii politice etc. Această părere necesită unele nuanțări. Dacă, în general, se poate spune că umorul grafic s-a deplasat de la „dreapta” spre „stînga” — nimeni n-ar putea să-l considere pe desenatorul francez Siné drept conservator — este neîndoios că tendințe progresiste s-au manifestat încă din secolul trecut.

Dacă, pe plan internațional, o parte a umorului critic pare să se fi deplasat vizibil spre poziții neconservatoare, ba chiar, uneori, revoluționare, faptul se datorește și difuzării sale largi în rîndurile unui public mai variat și mai numeros.

În problema difuzării, este evident că tirajul și circulația publicațiilor umoristice — cu fluctuațiile lor inerente — au fost în continuă creștere. Umorele grafic a pătruns în publicațiile de informare generală, unde mult timp nu a avut acces, și a cucerit o poziție mai bună și mai amplă în presa cotidiană.

Primordial este faptul că importanța umorului grafic a fost recunoscută aproape unanim. Astăzi, un desen umoristic nu e folosit doar ca umplutură, ci se bucură de un loc privilegiat.

Prezentare și traducere de
Mariana Ceaușu

Trei cărți despre Fellini

Fellini și desene pentru „La strada”

● Editura Diogenes din Zürich (Elveția) a publicat de curând trei cărți consacrate marelui regizor italian: **Filmele lui Fellini**, editată de Christian Streich și prefațată

de Georges Simenon: **Desenele lui Fellini**, tot sub îngrijirea lui Ch. Streich și cu o prefață de Roland Topor; și **Fellini — un portret** de Liliana Berli.

Don Quijote in Statele Unite

● La Universitatea din Alabama, profesorul Enrique Fornells a organizat un curs special de studii și prelegeri cu privire la capodopera lui Cervantes, **Don Quijote**. Anul acesta studenții profesoru-

lui Fornells au deschis o expoziție intitulată „Spiritul lui Don Quijote”, concepută ca o expresie a pasiunii lor pentru dreptate și adevăr, al căror simbol este creația marelui scriitor spaniol.

AM CITIT DESPRE...

Umor din toate timpurile

● AM RĂSFORT **Antologia umorului american**, editată de Brom Weber. Din cele 130 de mostre de umor strînse laolaltă în carte, numai patru au fost scrise de autori născuți în secolul nostru (Ogden Nash, Nathanael West, J.S. Perelman, Bernard Malamud). Nici vorba de Salinger sau de Bellow, de Mailer sau de Heller. Nu e nici Philip Roth și nici, desigur, Art Buchwald. Absentează din antologie mai toți scriitorii contemporani americani, deși umorul în fiecare din variantele lui — benignul ton glumeț, observația spirituală, ironia usturătoare, satira dură — pare a nu lipsi mai în nici una dintre scrierile publicate în ultimele decenii. Ambția lui Brom Weber a fost de a demonstra că americanii au știut dintotdeauna să facă haz de necaz și că pînă și cei mai gravi, mai solemnii, mai reținuți dintre scriitorii și gânditorii lor s-au lăsat seduși de muza ironiei. Aducerea la zi a culegerii — misiune foarte ușoară — a rămas în seama altora.

În 1626, reverendul Richard Bernard publicase în Anglia o predică în sprijinul dreptului la bună dispoziție: „Există, după cite știu eu, un zimbet și un ris voios compatibile cu gravitatea sobră și cu pietatea celor mai buni dintre oameni”. Mai rigizi în puritanismul lor dincolo de Atlantic decît fuseseră în Vechea Anglie, mai intoleranți (din vocație misionară, din conștiința noilor responsabilități politice și eclesiastice pe care și le asumaseră, din sfînta teamă de necunoscut) decît frații lor de credință rămași acasă, pelerinii aciuiați în Massachusetts n-au renunțat, totuși, nici ei, la plăcerea lumească de a rîde. Peste aproape o sută de ani, clericul bostonian Benjamin Colman avea să explice de ce: „Avem zilnic nevoite de răgaz și de distracție, fără ele, puterile noastre lincezesc, o mică pauză le întărește iar. Arcușul se strică dacă îl ții tot timpul îndoit, viola se strică dacă e tot timpul instrunită. Veselia e o descătusare sau o relaxare a minții sau a trupului. Natura i-a hărăzit rolul de a ne învia și de a ne însufleți pentru ca să putem trece prin toate caznele și încercările vieții.”

Puritani, calviniști, necredincioși, doamne, aventurieri, învățători, negustori, editori, învățați, fermieri au

„Temperamente”

● La Berlin a apărut noua revistă literară pentru tineret „Temperamente”. Sînt publicate versuri și fragmente de proză ale unor debutanți, interviuri, traduceri etc. Printre cei care semnează în primul număr: Fritz Jochen Kopka, Bernd Wagner, Günter Preuss, Franz Fühmann, Pascal Lainé, Anna Seghers, Peter Hacks și alții.

Arhiva de satiră

● „Greizer Satiricum”, celebră colecție de cărți și desene satirice din Thuringia, va fi inclusă, ca secție aparte, în Arhiva centrală a Republicii Democrate Germane. E vorba de 1200 de desene și litografii din secolele XVIII și XIX, precum și de colecțiile unor publicații care apăreau înainte de primul război mondial, ca „Simplicissimus” sau „Kladeratsch”.

Pentru lumea imaginilor

● „Dicționarul audiovizual francez-englez, englez-francez” apărut în Editura Flammarion este apreciat ca o lucrare de referință utilă pentru cei ce lucrează în domeniul presei, radioului, filmului, televiziunii, fotografiei, domeniului invadat de termeni anglo-saxoni precum „travelling”, „feedback” și alte „zoom-uri”.

Salzburg 1977

● Festivalul de la Salzburg și-a fixat în lîni mari programul pentru ediția din 1977. Cele 16 concerte vor fi executate de Orchestrele Filarmontice din Viena, Berlin, Radioteleviziunii austriece și London Symphony Orchestra. Dirijorii vor fi Karl Böhm, Herbert von Karajan, Lorin Maazel, James Levine, Leif Segerstram și André Prévin etc. Recitalurile vor fi susținute de Brigitte Fassbender, Peter Schreier, Hermann Prey, Jose van Dam și Dietrich Fischer-Dieskau.

„Scriitorul și angajarea”

● Publicată de Biroul permanent al scriitorilor afro-asiatici, revista „Lotus” consacră ultimul număr unei teme majore: „Scriitorul și angajarea”. Sînt publicate comentarii din și despre literatura japoneză, filipineză, mongolă, cipriotă, sovietică, africană etc.

Premiul ambasadiorilor

● În fiecare an, un juriu format din 20 de ambasadori acreditați la Paris acordă „Premiul ambasadiorilor” uneia din cele mai bune lucrări din domeniul beletristic, istoric sau politicologic. Anul acesta, „Premiul ambasadiorilor” i-a fost decernat lui Jacques Levrone pentru lucrarea sa biografică **Choiseul — un sceptic la putere**.

„Molière” de Béjart

● Cu **Le Molière imaginaire**, Maurice Béjart a produs unul din spectacolele sale de lungă durată, biografice și multimedia, inspirindu-se din

viața și epoca marelui „patron” al Comediei Franceze. Béjart îl numește „un balet-comedie”, inversiune a termenului „comedie-balet”, creat pentru a desemna unele colaborări ale lui Molière cu Lully și pentru a sublinia preponderența dansului în raport cu cuvîntul. Partitura muzicală este semnată de compozitorul italian Nino Rota, cunoscut pînă acum mai mult prin colaborarea sa cu cineaști ca Fellini și Visconti.

Jules Verne

● O expoziție Jules Verne s-a deschis la Teatrul Charles Dullin din Chambéry (Franța). Desfășurată pe 50 de pagini originale ale Casei de Cultură din Amiens, expoziția nu se adresează decît unui anumit aspect al artei scriitorului francez: pasiunea pentru ilustrații și desene create de propria imaginație.

Din nou Nestroy

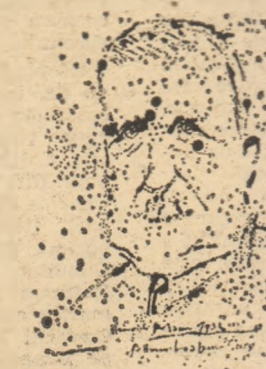
● Ultima ediție a operelor complete ale lui Johann Nepomuk Nestroy (1801—1862) a apărut acum cincizeci de ani, sub îngrijirea lui Otto Rommel. O nouă ediție completă, istorico-critică, a scrierilor autorului austriac de comedii se află în pregătire la Editura Jugend und Volk (Viena—München). Cele 14 volume vor apărea treptat, cite două pe an. Primele vor fi publicate în 1977 și se vor intitula **Johann Nestroy în imagini și Johann Nestroy — scriitori**.

Claude Autant-Lara din nou pe platou

● După șapte ani de absență Claude Autant-Lara recape în studiourile franceze unde va realiza filmul **Gloria** — o vastă frescă a perioadei primului război mondial, pe fundalul căreia o tinăre încearcă să-și regăsească prietenul din copilărie. Acest rol patetic a fost incredințat unei tinere dansatoare de 18 ani, Valérie Jannet, debutantă în film. Autant-Lara vrea să reconstituie atmosfera care domnea în Franța, în mod special la Paris, înainte, în timp și după război. El va dispune de un tren și de vapoare autentice ale epocii, iar aparatul său de filmat îl va introduce pe spectator în spitalele din spatele frontului și se va afla în Piața Operei în momentul cînd multimea întonează „Marselleza” victoriei.

Heinrich Mann: „aproape ignorat”

● Un critic scria recent că Heinrich Mann (1867—1951) este „poate cel mai mare scriitor german, în mod inexplic-

Heinrich Mann

abil neglijat, aproape ignorat, în R. F. Germania”. Pentru a determina o reactivare a interesului pentru opera celui care a scris **Profesorul Unrat**, Editura Claasen din Düsseldorf a publicat recent o culegere de opere ale lui Heinrich Mann. Cele zece volume (7140 de pagini) nu cuprind însă, din păcate, piesele de teatru și nici eseurile acestui mare scriitor, publicist și militant antifascist.

Wyspianski: „Opere”

● În Editura P.W.N. din Varșovia a apărut, prefațat și comentat de Wojciech Natanson, volumul de **Opere** ale lui Stanislaw Wyspianski. Scriitor, pictor și grafician neoromantic polonez, Wyspianski a trăit între anii 1869—1907. El este, între altele, autorul cunoscutelor piese **Întoarcerea lui Ulise și Eliberarea**.

Neobositul Jean Anouilh

● Prolificul dramaturg Jean Anouilh a scris anul acesta două piese: **Scenariu**, care se joacă cu casa închisă la Théâtre de l'Oeuvre din Paris, și **Chers Zoiseaux**, prezentată în premieră, la începutul lunii, la Comédie des Champs Elysees. Scriitorul își propune, ca de obicei, să ridiculizeze vicii și slăbiciuni ale epocii și ale acelor clase care sînt „rușinea societății”. Dar criticii consideră că la fel ca și în cazul altor creații ale lui Anouilh, scopul nu e nici acum atins, aceste ultime două piese fiind și ele „satiră de dragul satirei”. Și totuși, Chers Zoiseaux (cu Francoise Brion în fruntea distribuției feminine) are succes la public.

Scriitori eroi de roman

● Cunoscutul scriitor englez James Aldridge a pregătit pentru tipar un nou roman. De data aceasta eroii săi sînt doi scriitori: Hemingway și F. Scott Fitzgerald. Tema: prietenia exemplară dintre cei doi scriitori.

5000 de manuscrise

● La Tombuktu, oraș situat la răscrucea drumurilor din vestul și nordul Africii, au fost scoase la lumină, de către arheologi, trei biblioteci conținînd 5000 de manuscrise. Ele oferă mărturie privind istoria, tradițiile și obiceiurile locuitorilor din Mali.

Un scriitor al adolescenței

● Printre laureații din acest an ai premiului Komsomolului se numără și scriitorul Albert Lihanov, autorul cărților pentru copii **Muzica, Situația de familie, Generalul meu**. „Dacă ar exista literatură „adolescentină” așa consideră că este exact genul scrierilor mele — declara Lihanov cu acest prilej. Cînd Lev Tolstoi a scris **Copilăria, Adolescența, Tinerețea**, nu întîmplător le-a împărțit în trei cărți. Omul în dezvoltare se trece prin aceste stadii complet diferite, individualizate din punct de vedere psihologic. Sînt trei perioade separate de viață. Cum este omul la adolescență? Nu mai este nici copil, dar nici om matur, el are o sumedenie de probleme de factură nouă, descoperă viața în felul său. Noua mea carte **Eclipsă solară** este consacrată acestor „gînduri”.

Premii

● La ultima sesiune a Academiei Germane pentru limbă și literatură (R.F.G.) au fost decernate și premiile literare. Cu acest prilej, filosoful Jürgen Habermas, exponent al Școlii sociologice de la Frankfurt, a fost distins cu Premiul Sigmund Freud, romancierul Heinz Piontek — cu Premiul Georg Büchner, iar poetul Peter Rühmkorf — cu Premiul Johana Heinrich Merck.

Sărbătorirea „Escaladei”

Geneve a celebré le 21-a aniversaire d'une Escalade ratée... par les Savoyards — este titlul sub care a apărut în prefața ediției sărbătoririi unui moment de mare prestigiu istoric pentru locuitorii Genevei: într-o noapte întunecată de decembrie 1602, savoiarzii au încercat să escaladeze zidurile Genevei dar au fost respinși. Noaptea de 11-12 decembrie rămâne o dată memorabilă sărbătorită în fiecare an printr-un cortegiu: este o comemorare solemnă cu o profundă semnificație. Toți contemplă, admiră, dar nimeni nu se manifestă prin aplauze. Străzile sînt pline de străini și localnici care, în cea mai desăvîrșită tăcere, privesc defilind prin fața lor personajele cu rol bine definit în acțiunea eroică de la începutul secolului XVII, defilind cu demnitate sub lumina făclilor aprinse și în ritmul monoton al tobelor.

Noaptea festivitate are totuși și un aspect folcloric. În ajun tinerii deghizați în diferite costume de carnaval, cîntă pe străzile cîntec tradiționale, iar din cornețele de hirtie pe care le poartă în mînă, aruncă cu faină în trecători.

Chipul lui Șaliapin

Colecția de obiecte personale ale marelui cîntăreț care a fost Fiodor Șaliapin, păstrată la muzeul teatral din Leningrad, s-a îmbogățit cu noi piese, datorite de fiica muzicianului, Martha Hudson Davies, care a venit recent, pentru a doua oară, din Anglia în Uniunea Sovietică. Printre darurile ei se află celebrul portret al lui Șaliapin pictat de Boris Kusnodiiev, mai multe fotografii puțin cunoscute ale celebrului bas, făcute în timpul turneelor sale în Japonia și Germania, fotografii de familie, articole publicate de ziare franceze, engleze și americane cu prilejul sărbătorii artistului.

Muzeul național al literaturii bulgare

Recent inaugurat la Sofia, muzeul reunește șapte case memoriale care Sofia și dirijează din punct de vedere metodic celelalte muzee de literatură din țară. Este primul muzeu care reflectă dezvoltarea literaturii bulgare sub aspect istoric. El are ca preocupare principală culegerea, conservarea și publicarea materialelor privind istoria literaturii bulgare de la crearea scrierii bulgare pînă în zilele noastre.

Pompei la Londra

Relievelor orașului îngropat sub cenușa Vesuviusului în anul 79 au fost arătate Muzeul național din Neapole pentru a fi expuse la Royal Academy în timpul de trei luni. Sînt reușite sute de piese provenind din numeroase alte muzee europene. În orașul Pompeiului va fi expusă prin opere de artă busturi în bronz, picturi murale, mozaicuri, statuete, sculpturi decorative de grădini, arme ale gladiatorilor, obiecte de cult etc. După 19 secole, acestea vor reconstitui drama orașului distrus în numai cîteva minute de lava vulcanului.

Poezie murală

Sculptorul italian Pomodoro este prezent la Roma cu o expoziție de sculpturi monumentale. În expoziție sînt expuse și cîteva poezii murale ale lui Pomodoro, create împreună cu poetul Leonetti. Poeziile caligrafice de Leonetti sînt gravate într-o placă de metal și integrat de Pomodoro într-o compozi-

Din nou „Răzbuătorii”

● Altă viață pentru „Răzbuătorii”: fără excelența Diana Rigg, dar cu același fermecător Patrick Macnee și cu un „Jaguar Coupé xy. 12” în loc de bătrînică Bentley“

Peter Rabbit — 75

● În Anglia sfîrșitului de secol XIX, un băiețel de cinci ani, ținut la pat de boală, primea o lungă scrisoare de la o prietenă a mamei sale: opt pagini scrise mărunt și presărate cu desene. „Dragul meu Noel, nu prea știu ce te-ar interesa să-ți scriu, așa că îți voi povesti despre cel patru iepurași ai noștri, pe care-i cheamă Flopsy, Mopsy, Cottontail și Peter...”

Cinci ani mai tîrziu, autoarea, Beatrix Potter, găsi scrisoarea păstrată cu grijă de familia băiețelului și o transcrie într-un caiet, adăugîndu-i 42 de desene noi, în creion și peniță, și o intitulează „Povestea lui Petre Iepure și a altora din grădina d-lui McGregor, de H. B. Potter”. Apoi o prezintă mai multor edi-

tori, printre care Frederick Warne, dar toți o respinseră. În 1901, se hotărî s-o tipărească pe cheltuiala ei proprie și comandă 250 de exemplare care-i fură aduse de la tipografie la 16 decembrie 1901. În aceeași zi, Frederick Warne îi trimise vorbă că s-a răzgîndit și că e gata să-i editeze cartea dacă e dispusă să pregătească ilustrații în culori în locul celor în alb-negru.

Au trecut de atunci 75 de ani. Peter Rabbit (Petre Iepure) a rămas un prieten nedespărțit al copiilor, nu numai din Anglia, ci și din multe alte țări. Vremurile s-au schimbat, dar eroul urechiat creat de Beatrix Potter a rămas același, aducînd cititorilor desfătarea incomparabilă a purității și dragălaşeniei.

Proiect editorial

● Editura Kindler din R.F.G. a început elaborarea unei lucrări enciclopedice: Psihologia secolului XX, pentru realizarea căreia a fost asigurată colaborarea a 600 de specia-

liști, din întreaga lume. Lucrarea, din care au și apărut primele două tomuri, va avea în total 15 volume, urmînd să fie de-finitivată pînă în 1980.

Ilustrații celebre la Ghilgameș

Supărată, zeița trimise taurul cereș să-l ucidă pe Ghilgameș

● Despre ilustrațiile lui Willi Baumeister la poemul persan Ghilgameș — în versiunea germană a lui Georg Burchhardt —, realizate cu trei decenii în urmă, s-a spus că au puterea de a sugera semnele preistorice din frescele rupestre, formulele magice de pe reliefurile arhaice, figurile de pe zi-

durile deteriorate ale templelor de demult, evocînd, pentru ochiul contemporan, sensurile culturii sumero-babiloniene. O reeditare a acestor desene a apărut de curînd în Editura Du Mont Schauberg din Köln (R.F.G.). Cele 64 de desene sînt reproduse în mărime originală.

Portret de familie

● Așa cum am mai semnalat, anul acesta Winnie, ursulețul, eroul cărții cu același nume scrisă de A. A. Milne, a implinit 50 de ani. Revenim doar de dragul acestui desen de James Marsh, prin care „The Sunday Times Magazine” a marcat evenimentul: în jurul tortului anivers-

zar, Winnie, sărbătoritul, și numeroșii săi prieteni. O mențiune suplimentară bazată pe datele furnizate de editori și librari, nu numai din Anglia, ci și din multe alte țări: cartea Winnie the Pooh este povestea cu animale care se vinde cel mai bine.

ATLAS

LA NOI

ERA un decembrie ploios, făcut numai din asfalturi lucioase și streșini clevețitoare, din ceruri coborîte lăluie pînă la pămînt și nori degradați în cețuri citadine, un decembrie stingaci și nesigur, așa cum numai orașele exuberante ale sudului pot încropi, rușinate parcă de trecătoarea lor lipsă de strălucire, stînjinite de asprimea unei naturi de obicei atît de binevoitoare. Era un decembrie la Roma și orașul întreg aștepta sărbătorile iernii improprii cu un fel de frenezie compensatoare, dezlănțuită; orașul întreg era împodobit meridional și latin sub burnița nordică, mai de colorii debordau dantelate, aninate de la un acoperiș la altul, beteala curgea riuri între balcoane și cornișe, becurile scriau urări și infloreau ornamente pe cerul cenușiu și morocănos. De-a lungul trotuarelor erau — incredibil! — derulate mochete nesfîrșite pe care ploaia le imbibase și care musteau lasciv sub pași; de-a lungul străzilor, hîrdaie imense înălțau bolte de lămii și portocali, arbori decorativi și mirați în ceata argintie care îi înconjură ca un nimb. La ușile magazinelor, difuzoare cîntau mai periculoase decît sirenele... Orașul întreg trepida de nerăbdare așteptîndu-și sărbătorile și, pentru prima oară, ne simțeam — pe străzile cunoscute din veri ospitaliere și familiare — stingheri în sărbătoarea care nu reușea să devină și a noastră.

Dar, fiind la Roma, este destul să urci din Piazza di Spania sau din Piazza del Popolo în spre împădurita Villa Borghese, sau să urmezi, trecînd pe lângă sumbrul Muzeu Etrusc, cursul nesfîrșit al Valle Giulia pentru a descoperi la poalele uriașului parc roman, peste drum de Galleria Națională de Artă Modernă, o clădire impunătoare, cu linii neoclasice cu fațada sprijinită de înalte coloane albe, cu trepte de marmoră urcînd printre arbori spre intrările largi, o clădire care se remarcă de la prima privire și stăruie apoi în memorie prin aerul ei luminos armonizat mediului și totuși diferit de el, o clădire pe al cărei frontispiciu se poate citi „Populus Dacoromanus hanc sedem in Urbe aeterna litteris et artibus faciendum curavit”, iar mai jos, în majuscule, ACCADEMIA DI ROMANIA. Acolo, printre arcadele înălțate de Iorga, în jurul unui brad boem, în mijlocul studenților români, cîntînd colinde de acasă și recitînd plugușorul cu „Bădița Traian”, ne-am apropiat fastuoasa sărbătoare italiană și ne-am simțit la noi în Cetatea eternă.

Ana Blandiana

Roberto Fernandez Retamar

(Cuba)

Pentru cel ce-are fi interesat

În întreaga noastră insulă sîntem mai puțini oameni decît cei care cască gura pe străzile unui mare oraș. Sîntem puțini, sîntem un pumn de oameni pe-o panglică îngustă de pămînt cizelată de mare. Dar am repus în drepturi de mult uitata bucurie.

Zorii celor mai frumoase duminici ne vîd plecînd cu cîntec să semănăm în pietre semînțe ce se preschimbă în școli.

Dimineața, pe malul mării, la Pinar del Rio, cînd de suprafața apei soarele a început să se spargă, ne surprinde sentimentul aparte ce sîntem stăpîni peste tot ce mișcăm cu ochii: peste tabrici și cîmpuri, peste camioanele ce-aleargă în torentul de muzică și steaguri, peste lumina ce se revărsă neînduplecată ce un îndrăgostit.

Nu mă mai miră că tot ce se petrece cu noi depinde de ceea ce facem.

Acum am înțeles că istoria noastră este Istorie, că strălucirea focului ce mi-a ars mina (nu spun mina literatului

ci mina adevărată, de focul adevărat vorbesc) , n-o mai pot amăgi. Numele tău, rana ta sîngerindă o port mereu în inimă. Leapăd vechile hirtii ca să ajut luminii să trăiască,

simt că viața mea crește ca un foc întet și cred că-i folositoare cui va și necesară, iar cei ce sînt cu cîntecul pe buze mă iau de mînă și toți împreună cîntăm un singur cîntec pe drumul nostru înainte.

Foc lîngă mare

Atît timp cît vei fi o lamă la țărml mării, focule,

atît timp cît vei fi viu, coloană de aur

suindu-ți la cer rădăcinile,

focule,

atît timp cît vei crește ca un copac în noapte,

izbăvind-o de mîhnire,

focule,

dragostea va trăi, ea nu-și va pierde rostul, viața fi-va

creată pentru viață,

focule,

pasăre fără moarte, ce zbori peste amarele ape ale mării.

În românește de NICOLAE NICOARA

Cu profundă mîndrie patriotică

PE PARCURSUL a șapte ani, începînd din 1970, în multe țări ale lumii au văzut lumina tiparului, în edituri de mare prestigiu, aproape 55 de volume dedicate vieții și puternicei personalități a președintelui Nicolae Ceaușescu — „aflat în primul rînd al politicii mondiale”, cum spune un editor străin —, precum și volumele selectiv din articolele, cuvîntările, mesajele, interviurile și luările de poziție ale șefului statului român în diferite probleme ale vieții interne și internaționale.

Apariția acestei impresionante colecții de lucrări nu este deloc întâmplătoare. Ea vine să confirme încă o dată, cu argumente solide, cum o țară ca România și-a cucerit, pas cu pas, un binevenit prestigiu internațional, stima și prețuirea celorlalte țări ale lumii. Aceste volume au apărut, — și faptul se cuvine subliniat cu tărie — nu din dorința singulară a vreunui editor, ci pentru că publicarea lor corespunde unui unanim interes față de România și oamenilor de diferite convingeri politice, de la simplii cetățeni la personalități marcante ale vieții politice internaționale. Dovadă a acestui interes extraordinar stă faptul că într-o serie de țări editorii au tipărit ediții noi, completate cu ultimele date despre țara noastră, în tiraje care să satisfacă solicitările. În Japonia, de pildă, au apărut patru ediții, într-un interval de numai patru ani. În Italia, nouă ediții, în același interval. În Turcia, cinci.

Lumea contemporană este frământată de probleme de o importanță ce depășește preocupările și grijile generației noastre, probleme la care se caută soluții, rezolvări. Este deajuns să ne gândim la problemele dezarmării și securității. La multiplele aspecte pe care le îmbracă subdezvoltarea. La noua ordine economică și politică internațională. La toate acestea, România, prin glasul reprezentantului său cel mai autorizat, a dat soluții ce s-au bucurat de unanime aprecieri în întreaga lume. Viața, evoluția evenimentelor au confirmat pe deplin justetea punctului de vedere românesc. El reprezintă rezultatul unor profunde și multilaterale analize, izvorite din dorința de a instaura în lume un climat de pace și bunăînțelegere ori de cîte ori se produce vreun eveniment major pe arena internațională.

Iată, așadar, explicația apariției peste hotare, în țări de pe toate continentele, a antologiilor consacrate vieții și activității președintelui Nicolae Ceaușescu. După cum remarcă editorul argentinian al volumului *Filosofia de pace a unei societăți contemporane*, președintele României „a făcut să crească un mugur de speranță în spiritul întristat al omului, devenind o figură populară în lumea contemporană, semănînd peste tot prestigiul poporului său”.

ANUL pe care îl încheiem a fost marcat de noi apariții de prestigiu peste hotarele țării, cuprînzînd biografiile ale tovarășului Nicolae Ceaușescu sau selecțiuni din operele sale. Numărul țărilor în care au văzut lumina tiparului astfel de volume a ajuns la 19: Franța, R.S.F. Iugoslavia, Italia, Finlanda, Japonia, Anglia, Republica Federală Germania, Olanda, Belgia, Argentina, Israel, Portugalia, Grecia, Turcia, Austria, Liban, Elveția, Mexic și Republica Arabă Egipt. În felul acesta, prețuirea de care se bucură în lume România și președintele său, care în conștiința umanității a devenit o identitate cu putere de simbol, gîndirea politică românească își găsește o expresie autentică într-un număr din ce mai mare de țări, iar volumele la care ne referim constituie pentru toți factorii opiniei politice internaționale Instrumentele cele mai utile și complete ale cunoașterii realităților românești contemporane, a realizărilor remarcabile obținute de poporul român în edificarea societății socialiste multilateral dezvoltate.

DUPĂ volumul *Lumea arabă de la Mashrek la Maghreb văzută de președintele Nicolae Ceaușescu*, apărut în urmă cu un an în Liban, un nou volum a fost tipărit în limba arabă. Este vorba despre culegerea *Ceaușescu, România și arabii*, publicată la Cairo, în Editura „Rose El Youssef”, de Hamdi Fouad, redactorul diplomatic al ziarului „Al Ahrâm”, cel mai important organ de presă din Republica Arabă Egipt. „Nici un ziarist sau istoric contemporan nu poate ignora rolul important jucat de președintele Nicolae Ceaușescu atît în dezvoltarea relațiilor din cadrul sistemului socialist mondial, cît și din Europa, Orientul Mijlociu și, în general, din întreaga lume. Este clar că politica externă a României exprimă voința de

pace și securitate a poporului român, reflectă dorința sa nestrămutată de civilizație și progres continuu, pe calea libertății și păcii”, scrie Hamdi Fouad, dînd în felul acesta și motivarea acțiunii sale. De altfel, nu este greu să deslușim rostul publicării acestui volum. El a fost expus cu toată claritatea de Abdel Rahman Sharkawi, președintele Consiliului de administrație al editurii: „Din dorința sinceră de a ne aduce contribuția la dezvoltarea în continuare a relațiilor existente între cele două țări și popoare, din dorința de a prezenta publicului arab puternica personalitate politică a președintelui Nicolae Ceaușescu, Editura „Rose el Youssef” s-a considerat onorată să publice această carte în limba arabă, dedicată președintelui Republicii Socialiste România”.

Plină de semnificație este și declarația făcută de Sayed Zaki, secretar al C.C. al Uniunii Socialiste Arabe, președintele Asociației de prietenie egipteano-română, cu prilejul lansării cărții, la Cairo, — declarație din care reproducem un fragment: „Președintele României reprezintă în modul cel mai strălucit spiritul lumii noastre contemporane. Președintele Nicolae Ceaușescu este un minunat gânditor, un admirator și creator al frumosului și binelui, un excepțional om de stat, un promotor neobosit al politicii dialogului și deschiderii largi către întreaga lume. Domnia sa este un excepțional partizan al cooperării internaționale, ca singurul mijloc prin care poate fi realizată pacea în lume...”

IN ITALIA, cunoscuta „Edizioni del Calendario” din Milano a pus la dispoziția cititorilor cel de al șaselea volum din seria *Nicolae Ceaușescu — Scritti scelti* (Scriseri alese). Semnind prefața, profesorul universitar Carlo Salinari, personalitate de seamă a vieții politice italiene, bun cunoscător al realităților românești, participînd la lucrările celui de al XI-lea Congres al P.C.R., caracterizează acest al șaselea volum drept un „tablou atotcuprînzător și bogat al diverselor aspecte ale vieții românești, al politicii economice și sociale a României, al poziției sale pe arena internațională”.

ALTE volume din operele tovarășului Nicolae Ceaușescu se adaugă celor amintite și care sînt tot atîtea vibrante omagii aduse României și conducătorului destinului sale. Între acestea, volumul *Nicolae Ceaușescu — Pace și Colaborare în Balcani și în lumea întreagă*, tipărit la Editura „Dorikos” din capitala Greciei, cu o prefață semnată de președintele Republicii Elene, Constantinos Tsatsos, academician și personalitate de frunte a științei contemporane.

Într-o altă țară balcanică, în Turcia, a fost publicat, de asemenea, în cursul anului 1976, în limba turcă, cel de al cincilea volum selectiv din lucrările tovarășului Nicolae Ceaușescu: *Ceaușescu și România de ieri, de azi și de mâine*. Rod al activității profesurului universitar Necip Alpa, această carte a prefațat magistral vizita întreprinsă în Turcia de șeful statului român. Relevînd faptul că activitatea președintelui Nicolae Ceaușescu se împletește pînă la contopire cu însuși drumul parcurs de România, Necip Alpa consemnează: „De la alegerea domnului Nicolae Ceaușescu, în 1967, ca șef al statului, România s-a impus atenției întregii lumi prin dinamismul politicii sale continuu constructive. Bucureștiul a devenit un loc de întîlnire a șefilor de state, de guverne și parlamente. Președintele Nicolae Ceaușescu personal a vizitat țări de pe toate continentele, a consolidat legăturile de prietenie cu ele. Din orice punct de vedere ar fi privite, relațiile internaționale ale României și contribuția ei la pacea lumii sînt un exemplu pentru toate țările, fie ele foarte dezvoltate sau în curs de dezvoltare.”

În Israel, Editura „Milva” a publicat, în limba ebraică, sub îngrijirea ziaristei Hanna Semer, volumul *Ceaușescu al României*, „biografia unui mare conducător al unui mare popor”, cum îl caracteriza unul dintre vorbitori la festivitatea prilejuită de lansarea acestui al doilea volum apărut la Tel Aviv.

PRESA, radioul și televiziunea ne aduc tot mai des vești despre noi și noi lucrări dedicate personalității tovarășului Nicolae Ceaușescu și apărute pe toate meridianele pămîntului. Aceste opere ne trezesc nouă, românii, o profundă mîndrie patriotică. Ele stimulează în același timp admirația și respectul oamenilor din celelalte țări ale lumii.

Nicolae Nicoară

Cairo

Milano

Athen

Ankara

„România literară”

Săptămînal de literatură și artă editat de Uniunea Scriitorilor din Republica Socialistă România
Director: GEORGE IVAȘCU